

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Aars og Voss's latin- og realskole.

Indbydelsesskrift

1880.

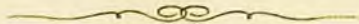
Indbydelsesskrift

til

den offentlige examen i juni og juli 1880

ved

Aars og Voss's latin- og realskole.

Kristiania.

Trykt hos W. C. Fabritius.

1880.

Indhold.

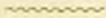
	Side.
Lidt om vort sprog og dets udtale. Af J. Aars	1—44
Skole-efterretninger . . . ,	45—64
Examenstabel	65—90

Undervisningsplan side 1—23

- Tillæg I. Om fremgangsmaaden ved undervisningen i fremmede sprog — 24—33
 - II. Om fremgangsmaaden ved undervisningen i tegning i middelskolen — 33—34
 - III. Om fremgangsmaaden ved undervisningen i regning i middelskolen — 35—40
-

Lidt om vort sprog og dets udtale.

Af J. Aars.

Lidt om vort sprog og dets udtale. *)

Af J. Aars.

Skolen skal naturligvis lære sine disciple «den landsgyldige norske udtale» af vort sprog og vænne dem til at bruge denne baade ved oplæsning og tale.

Men her reiser sig straks mange spørsmaal.

Vort sprog, hvad er det for et? landsgyldigt, norsk, hvad vil det sige?

Ja saa underligt er det, at disse spørsmaal virkelig maa gjøres, og at de besvares høist forskjellig.

Den gamle skoles mænd gaar ud fra, at vort skriftsprog ikke alene er rent dansk, men ogsaa bør vedblive at være det, at vi maa søge vore mønstre for stil og sprogform hos Danmarks klassiske forfattere, hos Oehlenschläger, J. L. Heiberg osv., og at talesproget bør holde sig under streng tugt af dette skriftsprog, at derfor ogsaa udtalen bør rette sig saavidt muligt efter den af den danske udtale bestemte skrive- maade, og at det, som er eiendommelig norsk i vor udtale,

*) En del af disse bemærkninger har været trykt før, nemlig i en anmeldelse af overlærer K. Knudsens bog „Den landsgyldige norske uttale“ (se Aftenbladet for 1878 nr. 11, 13, 14). Naar jeg tager det op igjen her — i omarbejdet skikkelse —, saa er det ifølge kollegers opfordring, og fordi meget af det, som dengang blev sagt, synes mig at høre med til begrundelsen af et program for vor skoles undervisning i modermaalets udtale.

maa betragtes som provinsielle egenheder, der ikke har nogen «landsgyldig» ret og i ethvert fald bør holdes borte fra «den ædlere stil», fra prædikestolen, det offentlige foredrag osv. Denne opfatning, som i alt, hvad der er særlig norsk i sprogform og udtale, ser noget plat, almueagtigt, «piperviksk», er vistnok endnu ikke ganske uddød iblandt os; i det mindste hører man endnu mange gennemføre den i praksis. idet de i oplæsning eller i offentligt foredrag gjør sin udtale saa lig den danske, som det vel er muligt uden ligefrem at efterligne det danske tonefald eller den for os unaturlige aspiration af de bløde konsonanter o. l., og saaledes taler paa en maade, som maaske gennem lang vane kan være bleven dem naturlig, men som dog for en mængde tilhørere -- ialfald af den yngre slegt af dannede tilhørere -- lyder unaturlig og affekteret. For alle dem, som søger normen for foredrag og udtale i den danske tunge eller i det mindste i det til denne svarende skriftsprog, maa nu ethvert norsk »maalstræv«, alt arbeide for at fremme norskhed i vor tale og skrift staa som noget høist forkasteligt.

Disse folk af den gamle skole, vore sproglige reaktionære, har tro forbundsfæller paa en kant, hvor de selv maaske mindst venter det, nemlig i vore sproglige radikale, vore saakaldte »norsk-norske« maalstrævere. For dem er alt arbeide paa at gjøre vort skriftsprog og vor bybefolknings og de »dannede klassers« talesprog mere norsk eller rettere sagt at lette og støtte dets naturlige udvikling til større norskhed, altsaa det saakaldte »Knudsenske maalstræv« en slem torn i øiet. Vistnok er der mellem dette maalstræv og det, man kalder efter Ivar Aasen, enighed og fællesskab for saa vidt, som begge parter vil norskhed i vor sproglige udvikling saavel som i alle andre retninger af vort nationale liv. Men længer gaar enigheden ikke; hvad norskhed egentlig er, og hvorledes den kan fremmes, derom er der den skarpeste meningsforskjel.

Fra den ene side ser man sagen saa, at vi har to sprog her i landet, skarpt afgrænsede fra hinanden, idet ikke alene vort skriftsprog, men ogsaa byernes og de »dannede klassers« talesprog er rent eller næsten rent dansk, men böndernes, landsfolkets talesprog norsk. Og da det maa være naturligt og ønskeligt, at nordmænd bruger det norske sprog og ikke et fremmed, saa mener denne retnings tilhængere, at man maa se at faa hævet det, som de kalder »det norske sprog«, til skrift- og litteratursprog og efterhaanden ogsaa til talesprog for det hele land. Nogle tror, at dette bør og kan ske paa den maade, at man af dialekterne, især de »bedste« af dem, og med oldsproget til hjælp fremstiller et »norsk sprog« i en fuldkomnere og ædlere og til litterært brug mere tjenlig skikkelse, end det nu har i nogen enkelt af de levende dialekter. Andre, som erkjender, at et levende sprog ikke kan blive til paa den maade, ønsker og haaber, at en enkelt dialekt skal blive lagt til grund og gjennem skriftlig bearbejdelse forædlet saaledes, at den baade kan blive skikkaet til at være landets fælles skriftsprog og ved sin egen kraft saa at sige erobre sig denne stilling. Enkelte synes at mene, at dette vil lykkes da — og først da —, naar en eller anden landsdel frembringer en eller flere fremragende forfattere (digtere), som vil skrive i sit hjemlige bygdemaal og derved hæve dette til saadan almindelig anerkjendelse, at folket tager efter og ophøier det til sit »landsgyldige« sprog. Men alle er de enige i, at udgangspunktet maa tages i et eller flere af landskabsmaalene, ikke i det, som de kalder et fremmed sprog, byfolkets talesprog eller det nuværende skriftsprog.

Den anden retning finder derimod »norsk sprog« ikke alene i landsbyggerne, men ogsaa i vore byer og de strøg af landet, som ligger i nærheden af byerne, ikke alene hos bönderne, men ogsaa hos byfolket, ikke alene hos almuen, men ogsaa hos de dannede klasser (i deres daglige, naturlige tale),

ja finder meget eiendommeligt norsk endogsaa i vort skriftsprog, saaledes som dette former sig hos vore bedste forfattere, skjönt naturligvis ingen kan være blind for, at dette skriftsprog i det hele og store taget falder meget nær sammen med det danske, og heller ikke döv for, at talesproget hos byfolket (og en stor del af landsfolket med) er sterkt paavirket af dette danske og dansk-norske skriftsprog. — Denne retning, som tillige lægger megen vegt paa det nære slegtskab og den oprindelige enhed mellem alle de nordiske sprog, kan ikke erkjende, at der er en bestemt grænse og en dyb kløft mellem by- og landssprog i Norge, at det ene er dansk og det andet norsk. Den finder ikke alene grænserne yderst flydende og usikre, men finder ogsaa, naar den holder sig til det levende talesprog, at kløften er større mellem den norske tunge (o: alle nordmænds tunge) paa den ene side og den danske paa den anden, end mellem det norske landsfolks og det norske byfolks.*) Den tror da ogsaa, at det norske bysprog er modtageligt for en kraftig og frugtbar paavirkning af landssproget, af dialekterne, og den ser en væsentlig betingelse for vort sprogs sunde vekst deri, at norskheden i byfolkets tale baade bliver opretholdt og gjør fremgang, hvorved kløften mellem denne og landsfolkets

*) Sammenlign Garborg „Den ny-norske Sprog- og Nationalitetsbevægelse“ s. 36, hvor den væsentlige forskjel mellem norsk og dansk netop sættes i „Lydbygningen, Klangfarven, Maaden at konstruere Ordene (og Talen) paa.“ Professor Joh. Storm siger, at alle de norske dialekter er „naturlige og organiske Udviklinger af Modersproget, selv de af Dansken stærkest paavirkede Bygdemaal. Ja man kan gjerne tage det dansk-norske Bymaal med. Ingen Dansk eller Svensk vil nogensinde tage det for dansk. Dets Udtale er norsk, dets Tonefald er norsk, dets Bøininger ere væsentlig norske, det har Tusinder af særlig norske Ord og Vendinger.“ („Det norske Maalstræv“, i „Nordisk Tidsskrift, utgifven af letterstedtska föreningen“, 1ste aargang, s. 428).

efterhaanden vil blive mindre, uden at man behøver at miste noget af de goder, som dannelse og litterært liv bringer med sig ogsaa for sproget. Den tror, at en sproglig nydannelse, om en saadan skal gaa for sig i vort land, eller — om man heller vil kalde det saa — det norske sprogs udvikling i overensstemmelse med den norske nationalitets væsen til et for land og by lige tjenligt skrift- og litteratursprog, kun bør og kan ske paa grundlag af den sprogform, som er den eneste, der er fælles for det hele land, om end i adskillige dele deraf kun for visse lag af befolkningen, men vel at merke de lag, som i regelen har den største boglige dannelse. At arbejde for denne sprogforms udvikling til større folkelighed, at ønske den gennem befrugtning fra landskabsmaalene forfrisket og fornyet til et selvstændigere liv som norsk sprogform, at ville større og større tilnærmelse mellem den og det, som er godt og egte i de mange landsdialekter, og derved ogsaa virke til at faa udjevnet kløften mellem land- og byfolket og fremme enheden (og følelsen af enhed) ikke alene i sprog, men i det hele nationale liv og stræv, heri ser denne retning ikke et forsøg paa at »sætte en ny lap paa et gammelt klædebon«, men den eneste ønskelige og i ethvert fald den eneste mulige maade, hvorpaa det norske sprog kan fremmes og blive, hvad det bør blive for det norske folk. Den tror nemlig, at saavel sprogets væsen som alle sprogs historie godtgjør umuligheden af at danne et levende sprog ad theoretisk vei ved at konstruere et normalmaal ud af flere eller færre dialekter (med eller uden hjælp af et uddød ældre skriftsprog.*). Den er saa fast overbevist om umuligheden deraf, at den endog finder det örkesløst at dröfte, om tilblivelsen af et saadant af »de

*) En paa den grundigste sagkundskab hvilende udvikling heraf er, efterat dette stykke var skrevet, givet af professor Joh. Storm i hans ovenfor citerede afhandling s. 533 fg.

ældste og bedste dialekter« i forbindelse med oldsproget, men med udelukkelse af bysproget, frembragt norsk sprog vilde være en ønskelig ting eller ikke. Og at en enkelt landsdialekt skulde gennem en naturlig udvikling kunne hæve sig til skrift- og litteratursprog hos et folk, som allerede har et over det hele land kjendt og brugt skriftsprog, der staar det i alle landets byer og i mange af landsbygderne levende talesprog meget nær og er nær beslegtet med samtlige landskabsmaal, det anser denne retning for næsten endnu mere umuligt, end at et ved en lærd mands pult lavet »normalsprog« skulde blive levende i landet.

Alligevel er det langt fra, at den frakjender det saakaldte norsk-norske eller »Ivar Aasen-ske« maalstræv alt værd. Tvertimod: vi, som har mere tro paa den anden form af norsk maalstræv, det «knudsenske», og som deri ser »en virkelig Sprogbevægelse« i modsætning til det andet, som netop er »et virkeligt Maalstræv*), vi kan dog godt glæde os over det arbeide, som gjøres for at fremme vore bygdemaal og hævde deres naturlige ret. Det er altid misligt, naar der er stor forskjel mellem almuens og de »dannede klassers« tale, mellem de forskjellige dialekter indbyrdes og endelig mellem talesproget i dets forskjellige former paa den ene side og skriftsproget paa den anden. Saadan forskjel findes rigtignok i alle lande; mangesteds er den større end hos os, og til en vis grad er den vistnok nødvendig; men i vort land er den i ethvert fald stor nok til at medføre hindringer for vort nationale aandsliv, og tillige er den af særegen art, idet vort skriftsprog oprindeligt er indført fra et andet land, og udviklingen af byernes talesprog ligeledes har gaaet for sig under en sterk indflydelse udenfra, medens de fleste af bygdemaalene har været langt mindre udsat for denne indflydelse og derfor har bevaret

*) Storm s. 534.

meget mere af det, som er eiendommelig og oprindelig norsk. Saalænge nu en splittelse i dialekter og en kløft mellem tale- og skriftsprog bestaar, kan vistnok ikke en del misligheder ved dette forhold undgaaes; men de kan meget formindskes, naar dialekterne faar sin ret, naar de agtes og erkjendes som berettigede sprogformer ved siden af det for hele landet fælles skriftsprog, naar ingen leilighed og intet sted er «for gode» for det for folket naturlige talesprog, og naar ingen undser sig for at bruge det tungemaal, som falder ham naturligst, hvad enten han taler i skole eller paa tinge eller hvorsomhelst. Men rigtignok tror vi, det altid vil gaa saa, at jo mere en vokser sig ind i landets almindelige kulturliv, des mere vil ogsaa dettes sprog blive ham det naturligste at bruge, blive ogsaa hans sprog i aand og sandhed. — Og hvad nu skolen angaar, nemlig skolen i de landsbygder, som har sin fra »bysproget« skarpt afgrænsede dialekt, saa bør ganske vist børnene, naar de skal fortælle, ikke alene faa lov til, men ligefrem tilskyndes til at bruge sit eget »modersmaal«, altsaa den landsdels dialekt, hvor de er opvokset,*) og kan læreren frit og naturlig tale den samme til dem, da er det at sætte stor pris paa. Thi det gjælder dog først og fremst at naa til hjertet, og dertil er modermaalet i dets umiddelbare skikkelse utvilsomt det bedste middel. Vilde man derimod gaa saa langt, at man forholdt børnene paa landet adgangen til det fælles skriftsprog, altsaa ikke lod dem lære at læse og skrive det, da vilde man gjøre dem det modsatte af en tjeneste.**)

*) Naturligvis kan der ogsaa indenfor landsdialekterne ligesaa-vel som i byernes talesprog forekomme slurverier og platheder, som bør holdes borte og modarbeides.

***) Hvad lære- og læsebøger i bygdemaal angaar, saa forstaar jeg ikke, hvorledes man vilde indrette sig med det; skulde der gives særskilte udgaver for hver enkelt dialekt eller i det mindste for alle hoveddialekterne, eller skulde disse

Jeg vil her indskyde et par ord af Björnson*): »For at tilegne sig Evnen til Kundskab«, siger han, »maa Bondens Barn nytte sit eget Maal; men for at tilegne sig Kundskaerne maa han op i vort. Han vil i Arbeidet for at naa vort Maal vinde en Ævne mere, saa han kan tilegne sig Kundskaerne baade sikrere og lettere. Dette er det faktiske Forhold og fuldt overensstemmende med myndig Undervisningserfaring.«

Fremdeles kan det alene være godt og gavnligt, at der skrives i bygdemaal, nemlig naar dette falder naturligst baade for den, som skriver, og for dem, der skrives for. Jo mere overhovedet bygdemaalene bliver brugt baade mundtlig og skriftlig, des mere vil de ogsaa blive kjendt i videre kredse; ogsaa byfolks òie og òre vil vænne sig til dem, og disse vil da (især naar de tillige lærer vort oldsprog at kjende) bedre og bedre kunne opfatte deres fortrin som virkelige fortrin, skikkede til at berige det fælles landsmaal. Og jo mere bygdemaalene bliver kjendt, og jo mere landsfolk og byfolk lærer at sætte pris paa dem og holde af dem, des mere indflydelse vil de faa ogsaa paa de sidstes tale og skrift, den gjensidige paavirkning vil blive større og større, og vort sprogs udvikling som norsk vil blive kraftigere. Derfor vil vistnok ogsaa det saakaldte landsmaal-stræv bære sin gode frugt, om det end gaar ud fra en falsk forudsætning, nemlig at dialekterne eller et af dem dannet »landsmaal« enten bør eller nogensinde kan komme til at fortrænge det by- og skriftsprog, som nu engang bestaar. For os andre staar det

bøger skrives i Ivar Aasens „normalsprog“? i sidste fald vilde de for den største del af vort bygdefolk være lige saa „fremmedartede“ som de nuværende „dansk-norske“ bøger. Storm (s. 422) viser, at „for Størstedelen a Landet udenfor de vestlige Fjeldbygder vil dette Sprog blive fuldt saa vanskeligt at forstaa som Dausk-Norsk, for Østlændingerne meget vanskeligere.“

*) „Dagbladet“ for 1ste mars 1879.

som en historisk nødvendighed, at netop dette maa blive grundlaget for fremtidens norske landsmaal, det for alt folket fælles, landsgyldige sprog, saasandt et saadant maa leve sig frem og hverken kan laves af nogen enkeltmand eller nogen komite eller paabydes af noget storting eller nogen regjering.

Forskjellen mellem de to retninger ligger altsaa i den forskjellige opfattelse af »kløften« mellem by- og landsmaal. Den ene tror ikke, at denne kløft er større, end at den gennem en naturlig udvikling kan mere og mere formindskes, og den ser netop i denne formindskelse den bedste og sundeste fremgang for det norske sprog, som overhovedet er tænkelig. Den anden fastholder skarpt kløftens uoverstigelighed og mener, at det nu bestaaende skriftsprog og bysprog er et for den norske nationalitet aldeles fremmed, der hverken er eller gennem nogensomhelst udvikling kan blive norsk.

Det er klart, at jo større kløften viser sig, og jo mere den ad naturlig eller kunstig vei maatte kunne udvides, des større grund vil man finde for denne retnings ønsker og stræv. Derfor er der intet, som staar den mere i veien og kommer den mere ubeleilig end det saakaldte kuudsenske maalstræv. Dette gaar jo ud paa at vise, at kløften er meget mindre, end det paastaaes, og at gjøre den endnu mindre ved at fremme bysprogets og skriftsprogets udvikling i norsk retning, saa at dette og landsdialekterne med tiden kunde »gaa op i en høiere enhed«; og saaledes arbeider det ligefrem imod den anden retning, der netop gjerne vil have vort bysprog og vort nuværende skriftsprog opfattet som egte dansk, forat det kan blive klart, at det er helt uskikket til at danne grundlag for en norsk sprogudvikling. Derfor er de »norsk-norske« maalstrævere ikke alene ligegyldige for vort skrift- og bysprog, for dets renhed og dets berigelse fra hjemlige kilder, for hævdelsen af det nationale, det egte norske i dets sætningsbygning, ordstilling, ordforraad, grammatiske former, lydpræg og udtale, men

de maa endogsaa ønske, at det saa lidet, som muligt, bliver paavirket i norsk retning, og at de danske elementer deri maa blive bevaret saa uforandrede, som muligt. Heri ligger berøringspunktet mellem »extremerne«, mellem disse vore radikale maalstrævere og dem, der i sproglig henseende indtager et reaktionært standpunkt eller ønsker »amalgamation« mellem norsk og dansk.*)

Saa er der ogsaa mange, som uden selv at vide det virker imod fremgangen, imod hævdelser af norskhed i vort sprog, eller som i det mindste gjør en sterk passiv modstand imod den. Uden selv at vide det, det vil sige: enten har de saa liden interesse baade for sproget og for norskheden, at de egentlig slet ikke lægger merke til bevægelsen og derfor ikke selv kan tage noget standpunkt, men lader vane og tilfældige omstændigheder raade; eller de har liden kundskab om sproget og dets historie og kan derfor ikke dømme om, hvad der er misbrug eller slendrian. Derfor skrives der baade i bøger og endnu mere i blade**) saameget, der er alde-

*) Efterat dette var skrevet, er der fra „norsk-norsk“ side kommen en ny teori frem. Den gaar ud paa, at alt, der kan tjene til at fremme norskheden i vort „dansk-norske“ sprog, nok har stor betydning, men vel at merke den betydning, at det bidrager til at bringe dette sprog i en opløsningstilstand og derved fremskynder dets død. Des før skal det da blive nødvendigt at tage det nye „norske sprog“ isteden, som imidlertid er blevet færdigt. Naar en klædning er udslidt, tager man en ny paa, som man imidlertid har ladet sig gjøre! Men sproget gjør sig selv det, det er ulykken, og en ny sprog-individualitet bliver ikke til uden gennem en organisk udvikling, der nok kan se ud som en slags opløsnings-proces.

**) Det kan her i forbigaaende nævnes, at mange af vore blade har brugt at aftrykke udenlandske efterretninger efter danske blade og vel at merke aftrykke dem ikke som citater, men i eget navn, altsaa som norske forfatteres meddelelser til norske læsere, og dog uden spor af forandring i den danske sprogform; eiendommelig danske ord, udtryk, vendinger

les unorsk, og meget der baade fra norsk og fra dansk synspunkt er »daarligt sprog«. Og derfor læses og tales der i hjem og i skoler og kirker og i alle offentlige forsamlinger saa ofte ikke alene i et stivt »bogsprog«, som endog tager skriftsprogets »stumme bogstaver« med og giver dem lyd, men ogsaa med en halv dansk udtale, som man formodentlig tror skal være mere korrekt eller mere passende for det »höiere foredrag« end den norske.

Det er dette, som mere end noget andet hemmer udviklingen af en klar og sund bevidsthed om norskhedens ret i vort sprog, dette, som gjør, at det ene tjaar efter det andet gaar hen, uden at vi kommer stort paa vei bort fra det uføre af inkonsekvens og ustöhed, som baade vort talesprog og endnu mere vort skriftsprog lider af. Med ét ord: vi har her en væsentlig hindring for vort sprogs naturlige udvikling, og det tør vel derfor ikke være overflödigg gjerning endnu engang at prøve paa at greie ud lidt om den norske udtale.

Foreløbig et par eksempler paa bogstiv udtale. Hvor ofte hörer man ikke der siges *Guds ord*, *ordet*, *jorden* o. s. v., uagtet denne **d** (oldn. *ð*) i aarhundreder har været »stum« baade i det norske og i det danske sprog? Ogsaa efter **l** og **n** er **d** som oftest stum i den allerstörste del af vort land, især naar den slutter ordet, og dog prædikes der ofte ikke alene om *synden*, men ogsaa om *synd* og *skyld* o. s. v. Ogsaa i mange andre stykker hörer man ofte i det saakaldte höiere foredrag en underlig, bogstavtro udtale; f. eks. *möde*, *söge*, *spörqsmaal*, *spurgte*, *trudsel*, *tvivl*, *af*, *mang-ge*, *kirke*,

bliver staaende urörte og baner sig derved vei til det læsende publikum, som paa den maade let vænnes fra istedenfor til at se sit eget norske sprogs eiendommelige udtryksmaade ogsaa paa prent.

Kysse o. s. v. Der høres altsaa ikke alene en for os fremmed, dansk form af ordene, men indsættes endog lyd, som aldrig har hørt det levende sprog til hverken i Danmark eller Norge, men kun ved falsk analogi er kommet ind i skriftsproget som »stumme bogstaver« (*spurgte* o. s. v.). I forbigaaende kan ogsaa nævnes den egenhed, at man ofte bruger aldeles forældede ord og ordformer, hvorved mange synes at foredraget bliver mere ærværdigt, (f. eks. i *besynderlighed*, *forhjelpe*, min *daabes* pagt).

I virkeligheden kan dog hverken det, at man giver de »stumme« bogstaver lyd, eller det, at man opblander det norske tungemaal med danismer, tjene til at give foredraget en ædlere karakter; tvertimod, for den som har faaet syn paa vort sprogs historiske ret og sans og øre for dets reuhed, gjør begge dele let et indtryk af halvdannelse, der allermindst tager sig ud i det høiere foredrag og allermest virker forstyrrende netop der.

Der er hos alle folk, som har et skriftsprog og en litteratur, en bestemt forskjel mellem det »høiere foredrag« og »dagligtalen.« Det er godt, at saa er, naar kun forskjellen ikke overdrives, saa den bliver kunstig. Forskjellen er naturlig, saalænge den bestaar deri, at det »høiere foredrag« bruger, hvad professor Røvsing *) kalder »det omhyggelige talesprog«, medens dagligtalen som oftest saa let slipper ind forkortelser af ordene, sammendragning af smaaord, fremdeles forskellige former, udtryk, vendinger og ordstillinger, som ikke har borgerret i det »omhyggelige« eller »ædle« talesprog og derfor maa kaldes platte eller vulgære.

Alle sprog er i en stadig bevægelse og udvikling, væsentlig i retning af større bekvemhed, letvindthed, og baade hvad ordenes lydstof og hvad böiningsformerne angaar, er det ganske

*) „Retskrivnings-Spørgsmaalet i dets Betydning for Litteraturen og Folket“.

rigtigt, at bevægelsen snarere maa kaldes »forfald« end »vekst«^{*)}; men den gaar dog altid frem efter visse love og som oftest meget langsomt. Og skriftsproget med litteraturen er et fortrinligt middel til at holde igjen; deri har sprogene en »konservativ regulator« af særdeles stor betydning. »Hos de raa stammer i Sibirien, Afrika og Siam, siger Max Müller, er to eller tre menneskealdre nok til at give deres dialekter et helt forandret udseende. — — Men hvor der findes en klassisk litteratur, og hvor dens sprog har udbredt sig til hver stad og hver landsby, der synes det, som videre omdannelser næsten skulde være umulige. Og dog blev det latinske sprog, der gennem saa mange aarhundreder var hele den civiliserede verdens dronning, fortrængt af de moderne romanske dialekter«^{**}). Stilstand, uforanderlighed er der aldrig i et sprog; høit dannede nationers sprog kan nærme sig til en vis stilstand og »synes undertiden næsten at miste sin evne til omdannelse«^{***}); men de mister den dog aldrig, og det vilde heller ikke være godt, det ligesaalidet som en uhemmet fart i bevægelsen.

Hvad nu de enkelte forandringer angaar, saa har de i civiliserede sprog gjerne fire trin at gennemgaa, førend de kan siges at have vundet fuld seier. De begynder som vulgærformer eller provinsialismer (1), horer altsaa i begge tilfælde kun den umiddelbare og mer eller mindre utiølede dagligtale til; siden vinder forandringen større omraade, den bliver almindelig ogsaa inden de »dannede« lag af samfundet, men endnu kun i deres utvungne tale (2); først naar den der har lydt gennem lange tider og er bleven saa almindelig, at den ældre form, det »oprindeligere«, ikke længer er naturligt, men lyder stivt og kunstigt, da bliver det nye

*) Max Müller, Lectures on the science of language, I, s. 48.

***) Max Müller, Lectures I, 35.

***) Ibid.

»ædelt« (sml. Dantes *Volgare illustre*) og vinder op i det højere foredrag (3); det fjerde skridt er det, hvorved den nye form vinder plads ogsaa i skriftsproget (4)*). Men det sidste trin kommer ikke altid i tid efter det forrige; der er nemlig altid en vekselvirkning mellem skriftsproget og det højere foredrags sprog, de regulerer hverandre gjensidig, og undertiden maa først den nye forms optagelse i skriftsproget til, forat den skal vinde almindelig anerkjendelse som tilhørende ogsaa det højere foredrag.

Jeg skal tage et eksempel. *Har* heder paa oldnorsk *hefir*, 1ste person *hefi* (udt. *hevir*, *hevi*) og i nulevende norske dialekter (*hever*) *heve*, *hev*, *he*; formen *har* er kommen ind fra dansk. Men i ældre tid hed det ikke *har*, men *havør***), ganske svarende til infinitiven *have*. Saa begyndte man at afkorte ordet; efterhaanden blev det til dagligt brug udtalt *har*, inf. *ha*, ogsaa i fortidsformen faldt *v* bort, saa *havde* blev udtalt *hadde****). Men formen *har*, som fra først af var en »slurvet udtale«, senere den overalt brugelige hverdags-udtale, behøvede mange aarhundreder, inden den fik borgerret i det højere foredrag, ja først efterat den var kommen ind i skriftsproget †), blev den af alle holdt god og ædel

*) Sml. Storm l. c. s. 534: „Den høitidelige Stil har sin Udtale, den daglige Tale sin, den vulgære sin. Det er derfor godt at have et traditionelt Skriftsprog, der kan være en virkelig „Generalnævner“ for alle disse Former, og holde de ældre Former oppe, saalænge de ansees for at være ædlere.“

**) I gammel dansk oftere skrevet *havør*, *hawør*, *hawør*, *hafuer*, *haffuer* o. s. v.

***) Allerede i et haandskrift fra midten af 15de aarhundrede findes *hadhæ* d. e. *hadde* ved siden af *hauthæ*, *hafðhe*, *haffde* o. s. v. d. e. *havde*.

†) Saavidt jeg kan se, begyndte dette i 17de aarhundrede; Kingo skriver *har*, naar versemaalet kræver det, ellers

nok til at lyde endogsaa i kirken og fra kathedrene. Endnu for 50 aar siden gjaldt det vist for mere smagfuldt at sige »jeg *haver*« end »jeg *har*« paa prædikestolen, uagtet det er aarhundreder siden noget menneske i almindelig samtale sagde *haver*; grunden var alene den, at i bögerne stod *haver*, som engang var ordets rette og sande form, men nu var død, forsvunden fra det levende sprog. Og fordi man endnu skriver at *have* og jeg *havde*, ikke *ha* og *hadde*, saa siger endnu mange i høiere foredrag, eller naar de skal være høitidelige, *have*, *havde*, uagtet alle mennesker (det skulde da være med undtagelse af nogle enkelte, i særegen grad affekterede) i almindelig og utvungen samtale siger *ha* ligesaavel som *har*. Paa samme maade er det med *tager*, *drager*, *beder*, *bliver*, *siger*, *sagde*, *lagde*, *spørger*, *fader*, *moder* o. s. v. o. s. v. Alle disse former er for længe siden ude af den daglige tale; og naar de ikke er forsvundet ogsaa fra det høiere foredrag, saa er grunden den, at de endnu holder sig oppe i vor bevidsthed gjennem skriftsproget. Naar den tid kommer, at en flerhed iblandt os (og ikke bare overlærer Knudsen) finder det for unaturligt at skrive de ældre, helt eller halvt uddøde former, naar altsaa former som *tar*, *drar*, *far*, *mor*, *blir*, *sa* o. s. v. faar hævd ogsaa i skriftsproget, da vil i den næste menneskealder de gamle former ikke høres mere, ikke engang fra prædikestolen. Og — vel at mærke — at skrive eller foredrage *tar*, *drar* eller *ta*, *dra*, *ha*, er aldeles ikke større »vold paa det bestaaende«, end det i sin tid var at sætte *har* istedenfor *haver*.

Ganske lignende er forholdet med en mængde ord i vort sprog. Ligesaa med mange grammatiske former. Jeg skal

haver, Holberg *har* (ogsaa i de videnskabelige skrifter); men endnu for faa aar siden stod der i alle udgaver af vor bibel-oversættelse *haver*.

atter citere professor Storm*): »Gjennemførelsen af det norske Talesprogs grammatiske Former er rimeligvis kun et Tidsspørgsmaal. Björnson og andre skrive allerede *Hæster, Ulver, Stoler*, og saaledes siger man virkelig. Ligesom i Engelsk *s*, saaledes er i Norrk *er* gennemført som Flertalsendelse. At gennemføre Enkelttalsformerne i Verbernes Nutid**) bliver ogsaa mere og mere almindeligt, ligesom det forlængst finder Sted i Talesproget: *vi har, vi drikker* f. vi have, vi drikke. Fortidsformerne *trodde, blödde* f. troede, blödede höres almindelig og skrives ofte. Derimod er man endnu konservativ i Pronomenerne. Talesproget siger: *vi har, dere har, di har*, men man skriver: *I har, de har* (have). Og man bör heller ikke skynde sig for stærkt med alle disse Forandringer. Det haster slet ikke saa forfærdeligt. Man bör give Sproget Tid til at faa en fast Form. Kun det er Betingelsen for Klassicitet.«

Nei, det haster ikke saa forfærdelig, og det gaar da heller ikke fort; sproget tager sig god tid og behöver den; og i denne henseende över, som ovenfor sagt, litteratursproget en konservativ indflydelse af stort værd. Men naar sproget — trods denne indflydelse — gennem en langsom, men sikker bevægelse har fast antaget former, som engang var nye, men nu er gamle og rodfæstede, og de ældre former nu er aldeles uddöde i sproget, idet deres liv i talesproget er ophört for

*) „Det norske Maalstræv“ Nordisk Tidsskr. I, 535. Udhævelserne er af mig.

**) I fortid synes forf. at betragte flertalsformerne som allerede afskaffede; der er dog faktisk endnu dem, som skriver dem i sterke imperfekter med lang vokal (de *sloge, stode, bade* o. s. v.); men mange, maaske de fleste, af dem, som „af princip“ vil beholde disse former, glemmer det ofte i praksis baade ved imperfektum og ved præsens: det er dem for unaturligt.

aarhundreder siden*), da er der ikke længere noget vundet, men — for sprogets ensartethed og konsekvens — meget tabt ved at beholde dem paa papiret eller ved oplæsning og foredrag. Saaledes med flertalsformerne i vore verber. Efter Dr. Jessen**) blev de efter aar 1600 ikke brugt i tale; meget længe er det i ethvert fald siden. Og da at fastholde dem i skrift eller i det «höiere foredrag» er, som jeg et andet sted har udtrykt det, ikke at opretholde det bestaaende, men at give noget forsvundet skin af at være bestaaende.***)

*) Sml Max Müllers ord: „sproget eksisterer i mennesket; det lever, idet det tales.“ (S. 48). De sprogformer, som ikke længere lever i talen, kan ikke ansees for „ædlere“ former, da de overhovedet ikke længere er andet end minder om former, som sproget engang havde; nu hører de ind under orthografien.

**) Aarbøger for nord. oldkyndighed og historie 1867 s. 371.

***) Sml. Max Müller (l. c. s. 39): („Naar der indtræder forandringer i sproget, saa er det“) ikke ifølge nogen enkeltmands vilje, heller ikke ifølge indbyrdes overenskomst mellem en flerhed, men meget mere trods grammatikeres og akademikerens bestræbelser.“ I det væsentlige gjælder ogsaa om denne sag, hvad dr. Wimmer i en anden sammenhæng siger: „At ville påtvinge det nuværende sprog gamle böjningsformer og lignende, således som endel Nygrækere for tiden forsøger, som ogsaa i Norge fremtræder hos et enkelt parti (her tænkes paa det „norsk-norske“ maalstræv), vilde være at overse hele den udvikling, som sprogene er underkastede såvelsom enhver anden naturorganisme. Imod denne misforståelse nedlægger den historiske sprogforskning et bestemt forbud.“ (Aarbøger for nord. oldkynd. 1868, s. 270.)

Det ligger udenfor vort emne at gaa nærmere ind paa dette punkt. Kun skal den ene bemærkning gjøres, at naar man anfører eksempler paa, at flertalsformens slöifning kan bevirke tvetydighed, saa giver for det første dette ingen berettigelse til at give det skrevne sprog grammatiske former, som det levende talesprog ikke har; anledninger til tvetydighed kan der findes i alle sprog, og det er efter mit skjön en ikke alene upraktisk, men uvidenskabelig maade at undgaa dem paa, den, som bestaar i at bruge uddöde grammatiske former i skriftsproget og derved op-

Paa samme maade forholder det sig med *hester, stoler* o. s. v. Der er ingen grund til at hævde som eneberegtigede i det høiere foredrag former, som forlængst er helt eller næsten forsvundet fra talesproget, ogsaa fra det mest omhyggelige og korrekte talesprog. Dog er der en forskjel mellem dette og det forrige punkt: formerne *heste, stole, penne, kviste* er ikke aldeles uhorste i talesproget; der er endnu dem, som taler saa »pent«, at de bruger dem; og, hvad dermed hænger sammen, *hester, stoler, penner, kvister* er endnu ikke saa almindelige at se i skriftsproget som verbernes entalsform ogsaa efter flertals-subjekt. Former som *heste* o. s. v. kan endnu paa en maade regnes med til det ædlere talesprogs udtale, og at beholde dem i skrift og i det »høiere foredrag« synes derfor ikke endnu saa unaturligt og urimeligt som at beholde flertalsformer i verberne. *)

Spørsmaalet om ædel og hverdagslig udtale, om forholdet mellem høiere foredrag og almindeligt talesprog kan altsaa besvares saaledes, at det høiere foredrag skal gjengive det omhyggelige talesprog, ikke det slurvede eller vulgære. Dette gjælder hos alle civiliserede folk som regel. Der er i maaden at tale paa ligesaavel som i maaden at klæde sig paa o. l. altid forskjel efter den større eller mindre dannelse. Men denne forskjel bestaar ikke i forskjellig dialekt (dette har i

retholde en unaturlig forskjel og kløft mellem dette og talesproget; og for det andet kan ogsaa selve anvendelsen af flertalsformerne give ganske lignende anledning til tvetydighed. Naar Paulus siger (Tim. 6, 2): „*De, der have troende herrer, foragte dem ikke, fordi de ere brødre*“, da kan ikke sprogformen, men kun sammenhængen vise os, at det er en formaning og ikke et indikativisk udsagn, saalænge „*foragte*“ ogsaa bruges som indikativ i flertal.

*) Ogsaa flertallet af participialformen i de sammensatte tider, som dannes med hjælpeverbet være, er næsten borte af det almindelige talesprog, men høres dog undertiden og bruges i skrift endnu næsten af alle: *gjesterne er komne* lyder endnu ikke saa unaturligt som *gjesterne ere komne*.

sig selv intet med dannelsen at gjøre), men i større eller mindre omhyggelighed og nøiagtighed i brugen af sproget. Og den større omhyggelighed viser sig ikke deri, at man giver ordene et helt andet lyd-indhold, indsætter konsonanter eller vokaler, der kun hører skriftsproget til som »stumme« minder om ordenes tidligere form,*) eller — for at holde os til vore sprogforhold — lemper den norske udtale efter den danske, fordi denne stemmer nærmere med vort skriftsprog, som vi jo har indført fra Danmark, og som kun i enkeltheder og meget langsomt har undergaaet ændringer i retning af norskhed. Men deri bestaar den større omhyggelighed, at man lader de enkelte i det levende sprog eksisterende lyd komme til sin ret, at man ikke sløifer andre af skriftsprogets bogstaver end de, som virkelig er »stumme«, ikke sammendrager og synkoperer mere, end blandt alle dannede mennesker almindeligt, (altsaa hvor sprog-udviklingen faktisk har gennemført sammendragning og synkopering), fremdeles at man ikke bruger urigtige böiningsformer, hverken forældede eller de nyeste nydannelser, at man giver ordene rigtig betoning og vokalerne rigtig kvantitet, endelig at man afholder sig fra uvedkommende mellemlyd, at man taler i sammenhæng og i ordentlig byggede sætninger, fremhæver ord og vendinger paa en med meningen stemmende maade, saa man taler paa engang udtryksfuldt og naturligt. »*Håssen står e te me sjæla di*«? er »vulgær sprogform«, og saalænge den det er, er den umulig i det høiere foredrag **); men de ord »*hvorledes staar det paa ager og eng iaar?*« udtales i det dannede talesprog: »*vorledes staar de paa aker aa eng iaar?*« og denne udtale er fuldkommen hjemlet

*) Paa fransk f. eks. skrives *temps* (lat. *tempus*) eller *chantèrent* (lat. *cantaverunt*); men det vilde ingenlunde vise større dannelse at lade *mps* i *temps* eller endelsen *ent* i *chantèrent* høre.

**) Se Storm l. c. s. 536.

ogsaa for det høieste foredrag. *Ovetro, blysning, kanke, hakke, sku* for *overtro, belysning, kan ikke, har ikke, skulde* er slurvet udtale, og slige former maa være banlyste baade fra det høiere foredrag og fra skiftsproget. (En anden sag er det, at de muligens engang i fremtiden kan vinde sig plads der; det er ikke mere umuligt, siger Storm, at vi engang kan komme til at skrive *je vilke, je kangke*, end at man i »colloquial English« skrives *I won't, I can't.*) *Hav* for *haver* er, som ovenfor omtalt, slaaet fast ogsaa for skriftsproget; men *ha* for *have* er endnu kun forsøgsvis brugt af overlærer Knudsen (og maaske nogle faa andre); men det er i fuld overensstemmelse med sprog-udviklingen, og det kan derfor ikke kaldes inkonsekvent, om en og anden begynder dermed; thi selv i det omhyggeligste talesprog heder det »*tak skal du ha*«, »*vil du ha mer?*«. Naar Knudsen skriver *ha* for *have* og *av* for *af*, finder Storm, at han konsekvent maatte skrive »*han slo hatten a hode på'n; je kangke la være å le a de*«, ja endog »*afferno* for *hvad for noget* og *tredder* for *tredder*. Heri kan jeg ikke være enig; thi *av* lyder endnu meget almindelig i den omhyggelige tale, og navnlig høres det hyppig foran vokal og altid i sammensætninger (*afgjøre, afsked*, udtales *avgjøre, avsked*, ikke *agjøre, asked*), medens *kangke, tredder, aafferno* er aldeles vulgært, og *hode på'n* heller ikke let vil forekomme udenfor en temmelig løssluppen dagligtale. *Je'* for et tonløst *jei* (i skriftsproget *jeg*), *hode* for *hoved*, *noe* eller *no'* for *noget* er derimod ikke udelukket fra det omhyggelige talesprog, men høres (endnu) ikke gjerne i høiere foredrag. Mellem skriftsprogets *hvad for noget* og vulgarsprogets *aafferno* eller *haafferno* staar det omhyggelige talesprogs former, den friere *va' for noe (no)* og den mere »soignerede« *va for noget*; (hele denne vending hører forresten mest dagligtalen til). Former som *det, de* (flertal), *fader, broder, blod, bede, lagde, sagde, drage, drog, have, havde,*

halv, halve, morgen, boede, seet, troet er ikke saaledes ude af vor sproglige bevidsthed som *haver* eller som flertalsformer i verber eller som den uforandrede *g-* og *k-*lyd foran *i* og *y* (*gild, kylling*); de kan derfor endnu forsvare sin plads i det høiere foredrag (sml. ovenfor s. 20 om *heste, stole* o. s. v.); men *de* (neutr. ental), *di* (flertal), *far, bror, blo, be, la, sa, dra, dro, ha, hadde, hal, hulle, maar(e)n, bodde, set, trod* heder det i al dagligtale, ogsaa den omhyggeligste; derfor kan disse former ikke kaldes for stygge eller for simple for det høiere foredrag, og det er meget muligt eller rettere, det er høist sandsynligt, at de med tiden vinder borgerret i skriftsproget. Alle de former, som lever i talesproget, har en mulighed for at vinde op ogsaa i skriftsproget. *)

Vi har talt om forskjellen mellem høiere foredrag og daglig tale. Det er naturligt, at den samme forskjel gjør sig gjældende ved oplæsning. Her er det stoffet, det kommer an paa. Naar indholdet og stilen er af alvorlig eller høitidelig art, er det i sin orden, at udtalen bliver det høiere foredrags,

*) Prof. Storm anser det ikke umuligt, at det engang kan blive „ædelt“ at sige *boka mi*, som de saakaldte „simple folk“ og tildels den opvoksende ungdom blandt alle stænder siger i store strøg af landet (deriblandt ogsaa i hovedstaden), medens det „omhyggelige talesprog“ enten siger *bogen min* eller, naar omhyggeligheden bliver rigtig stor, *min bog*. At de vakre diftonger i ord som *bein, stein, ause* er „afgjort vulgære“, og at det derfor ikke gaar an at bruge dem i den omhyggelige tale eller i skrift, kan vi med provst Landstad (i forordene til „Sange og Digte“) beklage; men det er en sproglig kjendsgjerning, og Storm (s. 536) har formodentlig ret i, at den vanskelig vil blive gjort om igjen. Dog hvem ved? de gamle diftonger har stor livskraft her i landet; endnu lyder de i almuens sprog næsten over det hele land, byerne iberegnet, i en del ord tillige hos de dannede klasser (se Storm l. c.), og den tid kunde muligens komme — men nær er den i ethvert fald ikke —, da de vinder sin plads igjen ogsaa i kultursproget.

og det kan ikke kaldes affektation eller vold paa sproget, om man ved oplæsningen gjengiver alt det af den skrevne sprogform, som ikke er dødt for vor sproglige bevidsthed. Men hvor indholdet er af lettere slag, og stil og sprog-tone derfor nærmer sig mere til den daglige tales, bør ogsaa oplæsningen faa den samme karakter. At læse *jeg, mig, dig, sig*, som det skrives, altsaa med uforandret *g*-lyd, eller *jeg haver* eller *ordet*, *ordet* eller *de brøde* eller han *gik* i *Kirke* o. s. v., er ikke i noget tilfælde rimeligt, fordi disse former ikke eksisterer i vort levende sprog, men kun paa papiret. Men at læse *hoved*, *fader* eller *harde*, *sagde* eller *at bede*, *drage* o. s. v. kan i mange tilfælde være naturligt, fordi disse former endnu for den almindelige sprogbevidsthed er noget levende og derfor i den højere stil kan bruges uden at gjøre foredraget usandt og affekteret. I enkelte tilfælde er det endog nødvendigt, naar ikke vor læsning (eller tale) skal lyde plat, at beholde skriftsprogets fuldere former, ja endogsaa den bløde udtale af *b*, *d* eller *g* i ord, hvor der ellers høres *p*, *t*, *k* (f. eks. *Faderen* om Gud, *Kristus er menighedens hoved*, *han har givet os sit kjød at æde og sit blod at drikke*). Paa den anden side vil neppe nogen, som er enig i den betragtning af vore sprogforhold, som ovenfor er fremstillet, betænke sig paa ogsaa i højere foredrag at optage mere af det omhyggelige norske *talesprogs* udtale og ordformer, end det blandt den ældre slegt har været sedvanligt hos os.

For tydeligere at vise, hvorledes jeg tænker mig de her udviklede grundsætninger anvendt i praksis, skal jeg nedenfor eksempelvis give en prøve paa udtalen af nogle stykker af forskjelligt indhold og med forskjellig sprog-tone. Men først vil jeg endnu gaa lidt nærmere ind paa et par enkeltheder i vore udtale-spørsmaal.

Först lidt om de »haarde konsonanter.« I mine »Retskrivnings-regler til skolebrug« § 5 staar: »Efter lange vokaler skrives i mange tilfælde *b, d* og *g* istedenfor *p, t* og *k*: saaledes i ord som *pibe, tabe, skab, baad, mad, flöde, stud, age, lege, bruge, syg, böger* o. s. v., der i den allerstörste del af vort land udtales *pipe, tape, skap, baat, mat, flöte, stut, ake, leke, bruke, syk, böker* o. s. v.« Og i tillægget (§ 47) er det gjort nærmere rede for sammenhængen med dette. Jeg kan altsa henvide til, hvad der er sagt, men skal dog til yderligere forklaring endnn dvæle lidt ved dette punkt. At den »haarde« lyd i de tilfælde, her handles om, er norsk og den »blöde« dansk udtale, vil ingen negte. Der siges *pibe, tabe* o. s. v. i hele Danmark*), naar vi ikke regner Sönderjylland med, som i mange tilfælde har beholdt *p, t* og navnlig *k*, men *pipe, tape* o. s. v. over hele Norge undtagen i den sydlige kyststrækning (omtrent fra Arendal til Stavanger**). Der er rigtignok mange paa östlandet, som tror, at den blöde udtale ogsaa har hjemme i Bergens stift. Men vil de undersøge paa stedet eller i Ivar Aasens norske grammatik, saa vil de lære noget andet. Det er saa langt fra, at bergensere mere end östlændinger, tröndere o. s. v. har opgivet den norske udtale i dette stykke, at de tvertimod har bevaret den bedre: en bergenser, der ikke knoter, men taler, som han fra barns ben har hört sine sambygdinger tale, siger jeg *haaper*, en *ansökning* o. s. v., medens kanske de fleste dannede östlændinger siger baade *haaber* og *ansögning*. Selv i ord som *græde, sæbe*, hvor den »dannede« bergenser har optaget den danske vokal, har han dog beholdt den norske udtale af kon-

*) At de Danske tillige aspirerer den blöde konsonant, behöver vi i denne sammenhæng ikke at tage noget hensyn til.

***) Se Ivar Aasen gramm. s. 348 og 350.

sonanten og siger altsaa hverken *græde*, *sæbe* eller *graate*, *saape*, men *græte*, *sæpe*. Udtalen *tabe*, *blöd*, *fed* (eller *bland*, *feid*) er, naar vi ser bort fra al oplæsning efter bog eller efterligning deraf og kun holder os til folks naturlige tale. her i landet virkelig kun en til et lidet strög indskrænket provincialisme. En dansk forfatter har nylig sagt: »Det er en gammel kjendt Sag, at i Norsk og Svensk **p, t, k** raade, hvor vi bruge de tilsvarende blöde Medlyde **b, d, g**. Det ser for danske, der kun dömmе efter Nordmændenes endnu til jævns almindelige Bogmaal, som de have fælles med os, ud, som om denne Paastand var lös og ugrundet; det er dog saa, og det er aabenbart, at i en ikke meget fjærn Fremtid det norske Bogmaal vil stryge **b, d, g** og sætte **p, t, k** i Steden.« *)

Man vil imidlertid kunne indvende, at der findes mange undtagelser fra den regel, at den norske udtale af disse konsonanter har holdt sig uforandret i talesproget saagodtsom over det hele land, trods optagelsen af den danske skriftsprogform. Men undtagelserne ligger for störste del netop i det, vi ovenfor har talt om, at mange — især til höitidsbrug — taler »efter bogen«, og jo mere de har vænnet sig til at læse og til at foredrage efter eller som en bog, des mere faar ogsaa dette indflydelse paa deres daglige tale, saa denne i mange stykker optager det danske og fjerner sig fra det, der baade med den historiske ret og med det bestaaendes ret kan forlange at kaldes godt og rent norsk. Allermest bliver dette tilfældet med denslags ord, som næsten kun hörer skriftsproget og de lærdes tale til eller ialfald först herfra er gaaet over i det almene talesprog; i saadanne ord synes ofte den norske udtale at være forsvundet selv i deres mund, som ellers har bevaret den uforvansket; om jeg f. eks. siger jeg *vet* og at

*) Pastor H. Dahl i tidsskriftet „Vor Ungdom“ 1ste aargang s. 404—405.

vite eller et *skap* ligesaavel som et *tap* o. s. v., saa falder det mig dog ikke naturligt at sige *vitenskap*; man faar ikke let høre »dannede folk« tale om *spraak*, vanskeligt nok om en *bók*, om de end i flertal siger *böker*; i saadanne ord er den norske udtale mere eller mindre fortrængt; men disse ords tal er forholdsviis lidet, og for deres skyld og den inkonsekvens, som de fører med sig, kan vi dog ikke ønske den norske udtale fortrængt ogsaa fra den hele store mængde af andre ord, som har beholdt den uforandret uden afbrydelse siden vore »oldnorske« forfædres dage. Og selv om vi ønskede at fortrænge den, saa lader det sig dog ikke gjøre. Vilkaarene for den norske udtales opretholdelse i vort »bysprog« har været saa uheldige, som vel muligt, og dog har den i det store taget holdt sig saa godt og med saa seig livskraft overstaaet »danske-tidens« og dens eftervirkningers indflydelse, at den ikke længer kan trænges tilbage, men tvertimod gjør store og aabenbare fremskridt, saa ingen længer kan være i tvil om, at vort sprog, som »endnu er ufærdigt, bevæger sig i Retning af Norskhed.« *) De enkelte inkonsekvenser faar vi altsaa indtil videre finde os i; deres tal vil nok minke; »den Tid kan komme«, siger prof. Storm (og han kunde nok gjerne have sagt, at den vil komme), »da Bevægelsen bliver gennemført, og vort Talesprog bliver konsekvent og harmonisk.« **) Bevægelsen kan ikke stanses, men den kan enten sinkes eller paaskyndes i sin gang, alt eftersom de læsende og talende støtter den eller stiller sig fiendtlig imod den; og her har ogsaa skolen meget at udrette.

Inkonsekvensen viser sig, som sagt, især i saadanne ord, som først gennem skriftsproget er kommet i almindelig brug (*sprog, videnskab, daab, skabelse* o. s. v.) **) Denslags ord

*) Storm s. 535.

**) »Vort Talesprog er endnu blandet; det er norsk i det dagligdagse Element, dansk i de højere Sfærer, de lærde Ord.« Ibid.

bör naturligvis ogsaa i skolen udtales saa, som de lyder i livet: »man skal respektere sprogets faktiske skikkelse«, og at udtale disse ord med **k** og **p** vilde endnu for de allerfleste af vore »dannede« være en ligesaa forkastelig knoting i retning af norskhed, som det er dansk-knoting, om de siger jeg *ved* eller jeg *leger* med **d** og **g**. Men trænger først den norske udtale igjennem til almindelig anerkjendelse som »landsgyldig« — ogsaa for det »höiere foredrag« — i alle de ord, hvor den nu faktisk er gjældende i det levende talesprog, saa vil nok hine enkelte ord komme med, og sprogudviklingen selv vil mere og mere rette paa inkonsekvenserne.

Især vil dette komme til at gaa let og naturligt for sig, naar ogsaa skriftsproget følger med og sætter **p**, **t**, **k** ind igjen paa deres gamle plads. Hertil vil det nödvendig komme, spørgsmaalet er kun: naar? Ogsaa den danske forfatter, jeg ovenfor citerede, fandt det »aabenbart«, at dette maatte ske og det endog »i en ikke meget fjærn Fremtid«. Thi den inkonsekvens, at vi skriver **b**, **d**, **g**, hvor vi siger **p**, **t**, **k**, den er saa grov og saa besværlig, at den ikke i længden kan udholdes; den volder saa store ulemper ved al læse-undervisning, den virker saa sterkt til at opretholde og fremme forvirring og ustøhed i vor udtale, og — fremfor alt — den strider saa aldeles imod et fornuftigt princip for skriftsprogets forhold til talesproget, at den maa ryddes bort. Og den vil ogsaa blive ryddet bort. Den naturlige udvikling vil af sig selv sprengte saa unaturlige former — maaske snart, dersom man forstaar i rette tid og paa rette maade at hjælpe udviklingen, senere, dersom man stemmer sig imod den. »Skriftsproget følger overalt efter Talesproget«, siger prof. Storm (s. 535), »og i Almindelighed meget langsomt;« og straks forud: skriftsproget skal »holde de ædlere Former oppe, saalænge de ansees for ædlere. Først naar dette ophører at være Tilfældet, da kan det være paa Tide at indføre en ny Orthografi.« Men nu er

det ophört at være tilfældet med de former, vi her taler om; det danske *ager, baad, lege* o. s. v. ansees ikke længer for »ædlere« her i Norge end det norske *aker, baat, leke*. Den samme forfatter siger et andet sted (s. 533): »Man maa fastholde som det eneste mulige og rigtige Princip for et Sprogs Udvikling, at et Skriftsprog kun kan forandres i Overensstemmelse med Talesproget. Men nu er det uimodsigeligt, at vort dannede Talesprog Dag for Dag bliver mere norsk. Det er derfor i Overensstemmelse med Tingenes naturlige Udvikling, at ogsaa Skriftsproget efterhaanden fjerner sig fra Dansk og nærmer sig Norsk.« Den forandring i vort skriftsprog, vi her taler om, er i denne henseende den nærmest liggende; og det, den gaar ud paa, er ikke at lade skriftsproget følge talesproget i dets bevægelse mod større norskhed, men kun at bringe det til i et meget iöinefaldende punkt at stemme med talesproget, saaledes som det i dette stykke til alle tider har lydt her i landet. *)

Der var en tid, da de fleste dannede mennesker iblandt os vilde fundet denne forandring i vor skrivemaade »smaglös«. Dette var en naturlig virkning af de danske traditioner. Nutildags vil ingen, som har en smule skjön paa sprogforhold, finde det i sig selv »smaglöst«, om vi ogsaa i skrift udtrykker de lyd, som ordene har i vort levende talesprog, som de altid har havt der, som de i vor oldtid ogsaa havde i skriftsproget, og som hos det svenske folk har holdt sig baade »i munden« og »i pennen«. Talen om det smaglöse behöver vi derfor ikke

*) Her er altsaa ikke tale om at fordre eller lægge an paa, at skriften skal »betegne den nyeste Udtale som saadan« (se Jacob Lökkes anmeldelse af prof. Røvsings skrift om »Retskrivnings-Spørgsmaalet«, Morgenbladet 1878 nr. 87 A). Det er den ældgamle og endnu uforandret bestaaende udtale, vi vil have betegnet.

mere at ænse. En anden sag er det, at mange finder alt det »stygt«, som er dem uvant at se. Med dem er der da ikke anden raad, end at de faar vænne sig til det nye, naar dets tid kommer, og saa vil det nok blive dem »pent« nok.

Men mod denne forandring i orthografien vil man endnu sterkere end mod gennemførelsen af den norske udtale gjøre den indvending, at der bliver frygtelige inkonsekvenser i sproget. Hvorledes vil det tage sig ud at se *skape*, men verdens *skabelse*, jeg *vet* og at *vite*, men megen *viden*, at *døpe*, men *daabens* sakrament, ja kanske en *bog*, men flere *böker*, eller endogsaa at spise *kjöt*, men »döde *kjödets* lyst?« Svaret er let: det vil tage sig ud for öiet aldeles saa, som det nu tager sig ud for öret, det vil gjøre ganske det samme indtryk i skrift, som det allerede nu gör i talen, den hele forandring bestaar i, at man ikke længere »tildækker« for öiet »den Forskjel, der finder Sted for Öret,« *) men lader de inkonsekvenser, som i dette stykke nu er en kjendsgjerning i vort talesprog, ogsaa komme tilsyne i vort skriftsprog. Om nogen finder dette betænkeligt, saa er den paa den anden side endnu meget værre den noverensstemmelse, som nu bestaar mellem skriftsprog og talesprog. Den künstige konsekvens indenfor skriftsproget maa ofres, det er sandt, ligheden for öiet mellem en hel del ords norske og danske form ligesaa; men »hvor Forskjellen i Lyd er saa betydelig, synes Betegnelseens Overensstemmelse snarere at maatte være vildledende end veiledende;« *) opgivelsen af en blot tilsyneladende overensstemmelse kan kun være en vinding, og i dens sted faar vi en naturlig og med skriftsprogets princip stemmende konsekvens i forholdet mellem dette og talesproget. Og det

*) Udtrykkene er prof. Røvsings, men af ham brugt om et andet orthografisk spørmaal (Retskr.-Spørgsm. s. 111).

er vel ikke tvilsomt, at optagelsen af **p, t, k** i skrift der, hvor vi allerede har dem i talen, vil bidrage sterkt til at sætte dem ind igjen paa deres plads ogsaa der, hvor de nu »inkonsekvent« er fortrængt fra den »dannede udtale«, eller, som jeg ovenfor udtrykte det, sprogdviklingen selv vil mere og mere rette paa inkonsekvenserne. Thi ligesaa vist som det er, at »Talesproget idelig virker ind paa Skriftsproget, der maa følge dets Bevægelse, om end langsommere og bestandig reagerende«, og at »Udtalen efterhaanden kræver Forandring i Brugen af Tegnsystemet«, ligesaa vist er det, at »Skriftsproget med sin Karakter af Norm virker ind paa Talesproget«, idet »det Skrevne faar Indflydelse paa Udtalen«. *)

Det er for alle dem, som skal lære at læse det »landsgyldige« sprog, især da for almuen og for dem, som er vokset op i en eller anden dialekt, til stor lettelse, naar de kan følge den regel at »læse som der skrives.« Men dette kan kun ske ved de sprog, hvis orthografi hviler paa den gamle regel »at skrive som der tales.« En fremragende seminarie-lærer betegnede det engang som umuligt at lære almuen børn at læse anderledes, end der skrives, og fandt det derfor nødvendigt i almueskolen at læse *b, d, g* overalt, hvor de skrives, ja, som jeg tror, ogsaa *g* og *k* foran de bløde vokaler (f. eks. *gift, kys*). Dette bekræfter i høi grad, hvad ovenfor er sagt om, at den nu raadende uoverensstemmelse mellem vort talesprog og vort skriftsprog er til stor ulempe ved læseundervisningen. Konsekvent at gennemføre regelen om at læse, som der skrives, lader sig med vore sprogforhold neppe gjøre; og selv om det skulde lykkes at faa nogen oplært dertil, saa vil man dog ikke kunne lære dem ogsaa at tale, som de læser og skriver, og saa bliver bruddet, inkonsekvensen staaende, læsningen bliver stiv, kunstig og tvungen — til største skade netop for almuen's dannelse.

*) Røvsing s. 14.

Altsaa — først da kan der blive tale om at gjøre den skrevne sprogform til norm for udtalen og læsningen, naar den nøie gjengiver den sande udtale, den, som lever paa folkets tunge. Der er sprog, hvor dette i det væsentlige er tilfældet, som altsaa har et »orthofonisk« skriftsprog. Saaledes italiensk og spansk. Men hos os er det langt fra saa. Vel er forskjellen mellem skrift og tale her ikke paa langt nær saa stor som i Frankrige, England (og Grækenland), hvor en ulykkelig konservatisme har gjort, at man nu lider under en modsætning mellem den skriftlige og den mundtlige sprogform, der lægger folke-oplysningen store hindringer i veien. Men den er dog ogsaa hos os altfor stor til, at der kan være tale om at lægge hin regel om at læse, som der skrives, til grund ved undervisningen.

Förend jeg vender tilbage fra denne afstikker paa orthografiens omraade, vil jeg henvise til en afhandling af Max Müller: »On spelling« (om retskrivningen)*). Den store sprogforsker giver her et varmt forsvar for det praktiske maalstræv, som gaar ud paa at faa en lydtro, »fonetisk« skrivemaade indført i engelsk istedetfor den nuværende, som man kalder »historisk« eller »etymologisk«, men som kun höist nfuldstændig er nogen af delene. Max Müller erklærer vistnok, at det ikke er hans sag at arbeide for saadanne reformers praktiske gennemførelse; hans interesse for sagen er en rent theoretisk og videnskabelig. Men han opmuntrer dog *practical reformers* til ikke at slunre eller sove; »de skulde holde sine klager frem for publikum i tide og i utide; de skulde gjentage det samme om igjen og om igjen, uden at lade sig skræmme af ligegyldighed, spot, foragt og alle de andre vaaben, som den træge verden saa godt forstaar at bruge ligeoverfor den, som vover at forstyrre dens fred.«

*) I The fortnightly review vol. 19 (new series) s. 556 fg.

Den store forskjel mellem engelsk talt og engelsk skrevet er for Max Müller en stor ulykke; et sted siger han endogsaa, at »dette retskrivnings-system er i virkeligheden blevet en af vore største national-ulykker.« Og idet han taler om »den virkelige skade, som voldes derved, at man paalægger de unge hoveder det urimelige og kjedsommelige trælle-arbejde at lære at læse engelsk, saaledes som det nu skrives,« tilføier han: »alt, hvad de har at lære i læsning (eller udtale) og retskrivning, er fornuftstridigt.«

Om de øvrige udtale-spørsmåal kan jeg for største del indskrænke mig til at henvise til mine »Retskrivnings-regler« (5te udgave 1878) samt til overlærer Knudsens skrifter, navnlig da hans »Haandbog i dansk-norsk Sproglære« og »Den landsgyldige norske udtale.«

Om udtalen af *o* se Retskr. § 10. I tvils-tilfælde er næsten altid den lukkede udtale den norske; saaledes i ordene *flo*m, *f*rom, *lo*m, *plomme* (dansk *blomme*, udt. *blaamme*), *to*m, *to*mt, *tromme*.

(I mange tilfælde udtales ogsaa *u* som lukket *o*; f. eks. *pumpe*, *kum*; *kunst*, *rum*, *ung* veksler i udtalen med *konst*, *rom*, *ong*; *knop* heder paa dansk *knop* (med *aa*-lyd) og skrives ogsaa af de fleste nordmænd med *o*).

Merk fremdeles: *bog* (eller *bau*, oldn. *bógr*), *plog* (eller *plau*), *skog* (eller *skau*, dog siges ogsaa meget ofte *skaav*), *bok* eller *baag*, *klok*, *koke*, *krok* (rigtigere end *klaag*, *kaage*, *kraag*.)

Endelig nævnes *torsdag*, der som bekjendt kommer af gudenavnet *Tor* og altsaa ikke burde udtales *taarsdag*.

Om *d* se Retskr. § 15 og § 23 b samt § 32 (*end-og* og *end-dog*).

A n m. Naar nogle endnu baade siger og skriver *trudsel* (tildeis endog *fælleds*), saa strider dette ikke alene mod ordenes rette udtale, men ogsaa mod deres oprindelse.

Om **g** og **k** foran **i** og **y** se Retskr. § 20 og 22.

Den bløde lyd har i saagodtsom alle ord, der ikke er fremmede, fuld hjemmel som den over hele landet og blandt alle lag af befolkningen gjældende norske udtale; den er det levende sprogs udtale, den haarde derimod er for os nordmænd en stiv, kunstig bog-udtale, som skjæmmer, ikke forædler foredraget. Endnu for 25 aar siden blev det skrevet i en norsk grammatik, at foran **i** og **y** »lyder i det høiere foredrag ganelyden (**g** og **k**) ren«^{*)}; som eksempler nævnes *kige, kind, kirke, kylling, kyndig, kys, kyst, give, gyde, gyldig, gyng*. Om den slags »høiere foredrag«, som tager den danske udtale til mønster, er ovenfor talt. Dets dage er dog talte; den yngre slegt iblandt os vil ikke godkjende en udtale, som giver ordene en form, de ikke har og indenfor den »historiske tid« ikke har havt i det norske sprog; at ordene paa dansk har ren **g** og **k** (sml. herom Roving s. 108 fg.), er i denne henseende ligegyldigt; thi her er ikke tale om dansk, men om norsk foredrag og udtale; og at den danske udtale svarer nærmere til ordenes skikkelse i skriftsproget, er kun tilsyneladende; thi for os nordmænd gjælder nu som i gamle dage den regel, at **g** foran betonet **i** og **y** betegner lyden **j** og **k** foran **i** og **y** lyden **kj**.^{**)}

Om *af* og navne som *Alf, Olaf* o. s. v., hvor den rette udtale er *av, Alv, Olav*, som der ogsaa helst burde skrives, se Retskr. § 24 og § 25 b.

*) Jakob Løkke, Modersmaalets Formlære § 24.

***) I vort oldsprog gjaldt vistnok det samme ogsaa foran de øvrige bløde vokaler, ligesom nu i svensk; nu indskyder vi der næsten altid en *j*, undtagen i *ske* (udt. *skje*). — NB. i *gjaldt* er *j* kommen ind ogsaa foran *a* ved enslags falsk analogi fra *gjælde*; paa samme maade hører

Her skal nu tilføies et par læseprøver. Vi begynder med et stykke af A sbjörnsens Huldre-eventyr (2den udg., 1ste del s. 294 l. 4 fg.) I dette stykke er stilen den jevne dagligtale, og dertil bör udtalen svare (se ovenfor s. 23—24). Jeg vilde, om jeg skulde undervise i læsning, lære mine disciple at læse det omtrent saaledes: *)

»Da jei var yngre, var jei ofte me morfar aa flere fiskere inne fra fjoren paa fiske om vinteren utover i Onsö aa ve Hvalöerne. En nat laa vi ve Rauökälven aa hadde gjort op varme i en (?) a hollene i uren der. Tiden falt lang, saa som den ofte gjør for fiskeren; vi rökke tobak, kokte kaffe aa snakket gammelt snak, aa morfar fortalte om gamle dage (där), da han var ong. Han fortalte da, at dengang han bodde i Gamlebyn aa var reservelös, hadde han loset ut et skjib engang aa var paa hjemmeien; paa de samme sted vi laa ve kalven, der var han (var'n) inpaa aa hvilte en

og ser man undertiden *skjalv* for *skalv* ja — ialfald hos börn — endog *skjar* for *skar*; begge dele bör naturligvis undgaaes.

*) I nogle enkeltheder er det vistnok en ren skjönssag, hvor meget man skal nærme sig til dagligtalen. Det er heller ikke min mening at opstille en ufeilbar norm, men kun at give eksempler paa anvendelse af de grundsætninger, jeg i det foregaaende har fremstillet. Til forklaring af den i prøverne anvendte skrivemaade merkes:

1. I brugen af *o* og *aa* følges vor sedvanlige skrivemaade; dog skrives *aa*, ikke *o*, for at betegne den almindelige udtale af ordet og.
2. I brugen af *e* og *æ* følger jeg Retskr.-regl. § 13.
3. *Kj*-lyden betegnes overalt ved *kj*, ogsaa foran *i* og *y*.
4. *Gj* og *hj* betegner ingen anden lyd end *j*, *hv* ingen anden end *v*. Forövrigt slöifes alle „stumme“ bogstaver.
5. Hvor jeg har troet at burde udtrykkelig betegne en vokals kvantitet, har jeg sat en streg (—) over, naar vokalen er lang, og fordoblet den følgende konsonant, hvor vokalen er kort. Betoningen har jeg ikke fundet det nödvendigt at betegne.

stun; men da han la ut igjen, kom de roennes en man i en hall baat, rikti like ut a uren mellem di store stenene. Dette syntes han var leit, aa han ble faelen, for han hadde ikke set ham för, hverken mens han la in, eller mens han laa der, aa han viste jo nok de, di sä, at nökken skulle fare slik. Han trodde ikke, at de var nökken; men han kunne ikke vite, hvem de var; for de er saa mange holler aa ganger i uren aa mellem stenene paa Rauökalven, at de gjerne kunne ligge mange tusen man der, aa ingen kunne se dem, aa i di dage var de saa fullt a fül, a alker aa ær, som klækket der, at en man gjerne kunne raske ihop en tönne egg om dagen (dän)«.

Endnu en prøve paa den »jevne stil«. I Munchs oversættelse af Snorre, s. 464 l. 33 fg., vilde jeg læse saa: »Om kvellen, da man begynte aa *) drikke, var öle ikke got, aa man sat stille aa taus. Da sa kong Öistein: »hvorfor er folk saa stille? de er dog mere ölskjik, at man finner paa en morskap; la os faa non munterhet, saa skal her allikevel bli gammen! Bror Sigurd, alle vil vist finne de sömmelikst, at vi begynner en eller annen fornöiteli tale«. Kong Sigurd svarte temmeli barsk: »Vær du saa snaksom, du vil, men la mei faa tie i ro for dei.« Kong Öistein sa: »Den skjik har alti været ve drikkelag, at den ene man tok sei en annen til sammenligning; saa vil jei aassaa gjöre nu.«

Hvor stoffet er alvorligere og den hele tone höitideligere, er det naturligt og rigtigt, at udtalen bliver strengere »korrekt«. Men til korrektheden hörer, som för sagt, ikke det at lade sig saaledes binde af skriftsproget, at man enten bruger dansk udtale i ord, hvor denne ikke har rodfæstet sig ogsaa hos os, eller giver de bogstaver lyd, som er absolut »stumme«. Vi vælger til eksempel et stykke af Welhavens tale »For Samhold i Norden« (Samlede skrifter VI, 294):

*) Ikke *og*, men *at*, som foran infinitiv i dagligtale næsten altid udtales *aa*.

«I Nordens tre riger*» feirer den akademiske ungdom denne dag, med tanken paa en nøiere forbindelse (forbinneise**) mellem disse beslektede folk. Ja, tanken er der, hva vi saa enn mener om stemningens art aa styrke; den har nu engang gjivet festen til fædrenes minne præg aa retning. Aa sandeli, den tanke er gammel. Den levede hos fædrene langt tilbage aa gjik i arv gjennem slekterne, ofte gjemt, men aldri glemt. Den har været i slummer, --- men da har den haft sine drømme. Den er bleven fortrængt mellem andre mæktie intryk, — men saa er den kommen igjen, just lik en gammel erindring, som et nynn, en duft kan vække til nyt liv. Mangen en gang har den i de skjulte rystet Norden aa brakt de til hadeful splid istedenfor til enighed (—het). De samtidie merkede ei alti bevægelsen i grunnen, men enhets-tanken var dog den dypt-liggenne ill, der fremkalte rystelsen.

Ved oplæsning af den hellige skrift bör man i særdeles grad være varsom med at bruge former, som kun hörer den utvungne dagligtale til, men paa samme tid ogsaa der undgaa en unaturlig bogstavstiv udtale. Vi vil læse i vor bibel-oversættelse (det norske bibelselskabs udgave af 1878) Luk. 7, 11—13:

«Og (aa) de begav sei dagen derefter, at han gjik til en stad, som hette (bedre: het) Nain; aa der gjik mange av hans disiple me(d) ham, aa meget folk. Men der han kom nær til stadens port, se, da blev en död utbaaren, som var sin moders (mors) enbaarne sön, aa hun var enke; aa meget folk av staden gjik me henne. Og (aa) der Herren saa henne, ynkedes han inderli over henne aa sagde (sa) til henne: græd ikke!»

*) Riker er mere norsk, men maa endnu kaldes „vulgært“.

**) Hvor jeg sætter to former, den ene i parentes, er det min mening, at begge — baade skriftsprogets og den daglige tales — kan være berettigede; den første kan endnu forsvares i det „höiere foredrag“, den anden er ikke for „simpel“ for det.

Eller af Pauli brev til menigheden i Efesus (3, 13.):

»Derfor beder (ber) jei eder ikke at tape modet (mote*) over mine trængsler for eder, hvilke er eders ære. For denne saks skjyl böier jei mine knæ for vor herres Jesu Kristi fader, av hvem alt fadernavn er i himlene aa paa joren, forat han efter sin herlihets rigdom skal forunne eder mækti at bekræftes ve hans aann i henseenne til de invortes menneske, at Kristus maa bo ve troen i eders hjerter, forat I, rotfæstede aa grunfæstede i kjerlighed (—het), kan formaa at begripe me(d) alle de hellie, hva der er de bre(d)e aa lange aa dype aa höie, å kjenne Kristi kjærlihed (—het), sem overgaar al erkjennelse, forat I kan fylles til al Guds fylde.«

I vers raader der, som bekjendt, stor frihed i valget mellem ældre og nyere, »ædlere« og »vulgære« sprogformer, ja i visse arter af den poetiske stil (naar indholdets og dermed digtets hele tone har en særegen høitidelighed, eller ved efterligning af folkevisen) har endog ganske forældede og af talesproget forsvundne former sin berettigelse (ifølge loven om *licentia poetica*). Saadanne eiendommeligheder ved den poetiske diktion maa naturligvis ikke fjernes ved det mundtlige foredrag; ofte vilde jo ogsaa deres fjernelse ikke alene forandre digtets tone, men ogsaa forstyrre baade versemaal og rim. Paa den anden side bör man heller ikke ved foredrag af vers være saaledes bunden til den skrevne bogstav, at man mere end nödvendigt giver ordene lyd og former, som ikke findes i talesproget. Og ogsaa her gjælder det at tage hensyn til indholdets art og den hele sprogtone; ogsaa her bliver der en forskjel mellem den höiere stil og den mere hverdagslige. — Forövrigt kommer det her endnu mere end ved læsning af

*) *Mot* er egentlig en falsk form, men den har dog vundet almindelig indgang, saa det ikke længer kan negtes, at den er „landsgyldig“; oldn. móðr.

prosa til at bero paa det subjektive skjøn, hvor meget man i enkelthederne skal nærme sig enten til det almindelige talesprog eller til det høiere foredrags og skriftsprogets form. Jeg vil dog forsøge at opstille et par læseprøver ogsaa for vers:

Af Björnsons »En glad gut.«

»Hop!« sa 'n Erik
 aa spænte i taket,
 saa bjelkene braket,
 aa væggene skrek.
 »Stop!« sa 'n Elling
 aa tok ham i kragen
 aa holt ham mot dagen:
 »du er nok for vek!«

Björnson: »I en tung stund«.

Vær gla(d), naar faren veier
 hver evne, som du eier:
 jo større sak,
 des tyngre tak,
 men desto større seier!
 Gaar stötterne i stykker,
 aa vennerne faar nykker,
 saa skjer de blot,
 fordi du got
 kan gaa foruten krykker.
 Enhver,
 Gud sætter ene,
 han selv er mere nær.

Af Jörgen Moe's: »Gud har gjemt det«:

Aa ja, mit barn! saa vil de gaa
 dei mange, mange gange:
 naar best Guds herlighed(—t) du saa
 for sjælens öie prange, —
 saa vil den atter glide hen
 aa tapes i de dunkle,
 aa intet glimt er mer igjen,
 hvor nys du saa den funkle.

Men la de aldri vorde glemt,
 hva selv du nyli sagde:
 da Gud har kun de hele gjemt;
 han de til side lagde.

Som moder gjemmer dukken din,
 som dobbelt got de smager,*
 naar hun den atter av sit skrin
 frem til din glæde tager:

saa skjuler Herren og sin glans
 for sine kjæres öie,
 at han maa siden deres sans
 ve synet mer fornöie.

Af Welhavens: »Raad for Uraad«.

Saa kom Gudmun hjem for silde;
 thi hans hjertens-kjær var brud, —
 tvungen, skjönt hun bar sei ille**),
 solt for söll til rike Knud.***)
 Gudmun sagde: stans din graad!***)
 vent, — der finnes vel et raad,
 raad for uraad, — om ei fören
 du skal in av kjirkedören!«

*) Saaledes for rimets skyld istedenfor *smager*; enten maa rimet ofres eller den norske udtale; et saadant „dilemma“ indtræffer mangfoldige steder hos vore digtere; först naar den norske udtale cneret i nordmænds mund — ogsaa i det höiere foredrag — er gaact ind i den almindelige bevidsthed, saa vore digtere ikke længere falder paa at bygge sine rim efter dansk udtale af ordene, vil det undgaaes. Hvad der i hvert enkelt tilfælde skal ofres, derom kan ingen regel gives; det maa bero dels paa digtets stil og tone, dels paa den större eller mindre vegt, rimet har paa det enkelte sted; i dette stykke maa den læsende vælge efter bedste skjön.

**) Vil man have rigtigt rim, maa der læses *ilde*.

***) Eller efter norsk udtale, men med opgivelse af rimet: *Knud, graat*; (*raad* udtales almindeligst *raa*).

— — »Tör der nogen vade over?»

raapte i sin vaande Knut, —

»Den, der prøver de, jei lover

Vium-aasens beste stut.«

Men di svared ham med spot:

»Rike Knut, du lover got!

vade over, — de kan ingen.«

»Jo, jei kan,« — sa Store-Bingen.

Der staar endnu et spørmaal tilbage. Hvorledes skal vi nordmænd forholde os ved oplæsning af danske forfatters verker? skal vi der bruge vor norske udtale, eller skal vi forsøge at efterligne den danske?

Jeg tror ikke, svaret kan være tvilsomt. Begge folks skriftsprog er endnu saa ens og forskjellen mellem deres talesprog — trods de mange afvigelser — dog i det store taget saa liden, at det vilde være unaturligt, ja ligefrem tage sig latterlig ud, om nordmændene forsøgte at læse dansk litteratur med dansk udtale, eller de danske at læse norsk litteratur med norsk udtale. Den tid kan komme — i senere aarhundreder —, da forskjellen mellem dansk og norsk bliver saa stor, at det bliver naturligt at gjøre forskjel i udtalen ogsaa der, hvor den skriftlige betegnelse falder sammen, saaledes som forholdet nu er mellem svensk og dansk-norsk; (om vi f. eks. læser ordet *magister* i svensk, udtaler vi det *majister*, men i dansk eller norsk *magister*, eller i svensk *ejéntli*, men i norsk *egentli*, — i Danmark siges meget *égentli*); men endnu er den tid ikke kommen. Vi kan derfor trygt vedblive at udtale det fælles skriftsprog med vor norske tunge og give ordene den form, hvori de lever i vort talesprog, ligesom de danske med fuld ret udtaler det med sin tunge og giver dets ord den form, hvori de lever i deres talesprog. At ord, der kun er danske — f. eks. adjektivet *kön* —, læses med dansk udtale, ogsaa i Norge, ligesom at ord, der kun er norske — f. eks.

sæter, — læses med norsk udtale ogsaa i Danmark, er en selvfølge. Ligeledes er det naturligt, at der ved oplæsning bliver forskjel i udtalen, saasnart der er forskjel i skriften og denne forskjel stemmer med det virkelige forhold i det levende sprog, at vi altsaa, naar vi hos en dansk forfatter ser et ord som *reier*, ogsaa læser *reier* og ikke *reker*, og omvendt, at de danske læser norske navne som *Aker*, *Sandviken* o. l. med den norske udtale, naagtet de tilsvarende appellativer paa dansk lyder *ager* og *vigen*. Dersom det med tiden bliver almindeligt hos os at skrive *p*, *t*, *k* overalt, hvor vi siger saa, vil naturligvis den forskjel, som nu i dette stykke findes mellem begge sprogs udtale, ogsaa komme til at gjøre sig gjældende ved deres oplæsning.

Men deri er ingen skade; tvertimod, det er en fordel, fordi det vil svare nærmere til det virkelige forhold og give et sandere indtryk af begge sprog, som de lever hos folkene. Man taler om, at vi heller burde gjøre alt for at opretholde og udvide forbindelsen og ligheden med vore broderfolk i alt vort aandelige liv, ogsaa i litteratur og sprog, end at udvide kløften. Men for det første kan intet af de nordiske folk ønske tilnærmelse paa selvstændighedens bekostning, men kun paa dens grundlag og til dens styrkelse; og for det andet er allerede enheden mellem norsk og dansk sprog ulægelig brudt. Vi kan ikke anse dette for et onde; tvertimod, ligesaa vel som vi ser et stort gode for hvert af de tre nordiske folk i deres slegtskab og i deres aandelige samarbeide og saaledes ogsaa ser et stort gode i sprog-ligheden, saa at de kan forstaa hverandre og det ene folks litteratur være tilgjængeligt for det andet, ligesaa fuldt anser vi forskjellen, de særegne national-eiendommeligheder, altsaa ogsaa de enkelte folks sproglige selvstændighed for et gode, for en betingelse, ikke en hindring for deres udvikling og trivsel. Og hvad end vi anser den for, den er der i ethvert fald, og den naturlige udvik-

ling vil yderligere fremme den og bringe den til klarhed. »Vi ere«, siger prof. Storm (s. 547), »ikke blinde for, at vort Sprog ved denne gradvise Fornorskning bliver fremmed for de Danske og det danske for os. Men saa længe som denne Fornorskning følger Sprogets egen Gang, er derved Intet at gjøre. Mod Kjendsgjæringer nytter det ikke at stride. Men Faren er ikke saa stor. Bevægelsen gaar dog i Grunden ganske langsomt, og der er ingen Fare for virkelig Uforstaaelighed, — — — »og ret beseet er det dog bedst, at vi udvikle os hver efter vor Eiendommelighed.«

Men, siger nogle, vort skriftsprog er nu engang dansk, saa faar vi ogsaa udtale det som dansk, ellers fremkommer der et »blandingsmaal«, som ingensteds har hjemme. Men vi kan ikke udtale det som rent dansk; ingen forsøger for alvor paa det, og ingen vilde i længden kunne gennemføre et saadant forsøg; og selve vort skriftsprog er faktisk et saadant blandingsprog; det er ikke længere rent dansk, men, om man vil, dansk-norsk; enhver dansk forfatter kan kjendes som saadan, og enhver norsk forfatter kan kjendes som norsk, i det mindste hvis han skriver om norske emner eller skriver saa, som det falder ham naturligt at tale; aller størst viser forskjellen sig der, hvor sprogformen af sig selv slutter sig nær til den daglige udtryksmaade, f. eks. i eventyr, fortællinger og vers for børn o. l. (de danske »børnebøger« er jo vanskelige at læse for norske børn, og norske barnebøger er vel det samme for danske børn); fremdeles bliver forskjellen stadig større og større, bruddet er for længe siden indtraadt, det vider sig aar for aar ud og er ikke længer til at hele *). Og i ethvert fald er vort talesprog et saadant blandingsprog, nemlig efter sin oprindelse, væsentlig og gennemgaaende forskjelligt fra det danske,

*) Jeg behøver ikke nærmere at paavise dette, da dette punkt med stor fuldstændighed er behandlet af prof. Storm i hans ofte citerede afhandling (s. 536—547).

skjønt forskjellen ikke er større, end at det, som sagt, falder naturligt og er fuldt berettiget, at vi læser ogsaa danske bøger op paa norsk vis, eller at de danske læser norske bøger paa dansk vis, med dansk udtale.

Altsaa: enheden med den danske tunge er brudt; og hvorfor skulde vi da i oplæsning og foredrag bruge en udtale, som i væsentlige stykker er dansk, altsaa »blive staaende med den ene fod paa dansk, den anden paa norsk grund«, istedenfor at »være os selv«, hævde og verne om det norske, som vi endnu har i vort sprog, og som aldrig har været udsløttet af det? Vi vil dog i politisk heuseende og i kultur og dannelse gjerne være selvstændige; skulde vi da ikke gjerne ville være det ogsaa i sprog, eller skulde vi i det stykke ønske at udrydde den selvstændighed, vi endnu har, og ligesom ikke ville kjendes ved den? skulde det høre dannelsen til at glemme vort eget sprog med dets nedarvede udtale bort i krogene og ligesom ikke turde vise det aabent frem, allermindst i en større forsamling? Nei, lad os kun holde paa aandeligt samkvem med Danmark og paa fortsat fælleskab i alt det, som hører kulturen og aandslivet til, men lad os ikke over det glemme, at vi dog ikke er danske og aldrig ønsker at blive det, lad os ikke »tyne vort eget«, som Kongespeilet siger, hverken vort eget sprog eller noget andet af det, som gjør os til et folk, til en selvstændig, for sig bestaaende nation.

Skole-efterretninger.

Skole-efterretninger for aaret 1879—1880.

Skolens lærere.

Af de i forrige aars program opførte lærere fratraadte inden skoleaarets begyndelse:

Cand. theol. A. K. Andersen for under et længere ophold i udlandet at fortsætte sine studier.

Cand. mag. Henr. Lödrup, udnævnt til adjunkt ved Skiens skole.

Ved midten af april d. a. fratraadte P. A. Paulsen, der havde været lærer ved skolen siden dens oprettelse i 1863 og nu har søgt ansættelse i Amerika.

Ved det forløbne skoleaars begyndelse blev følgende nye lærere ansatte ved skolen:

Cand. mag. K. O. Brekke (f. 1855, ex. art. 1872, laud. præ cet., ex. philos. 1873, laud præ cet., sproglig-historisk lærerexamen 1879, laud.)

Cand. mag. Lyder Hermanstorff (f. 1854, ex. art. 1871, laud., ex. philos. 1872, laud., sproglig-historisk lærerexamen 1879, laud.); tillige lærer ved Kristiania tekniske skole.

Stud. philol. Viljam Olsvig (f. 1857, ex. art. 1875, laud. præ cet., ex. philos. 1876, laud. præ cet.)

Adjunkt ved Kristiania kathedralskole F. B. Hoff, der overtog undervisningen i engelsk i 1ste klasse af realgymnasiet, men igjen frasagde sig denne post ved slutningen af aaret 1879.

I hr. Paulsens sted ansattes i mai 1880 N. Chr. Jacobsen. (f. 1845, 1864—1870 lærer ved forskjellige almueskoler, 1871 afgangsexamen ved Asker seminarium — udmerket godt, 1871—72 lærer ved Breviks borgerskole, 1872—80

bestyrer af den private borgerskole i Kristiania). Undervisningen i begynderklassen vil imidlertid i næste skoleaar blive overtaget af hr. Hansen, der i 11 aar har været lærer i denne skoles forberedelses-afdeling.

Skolens faste lærere er saaledes for tiden følgende:

Bestyrerne:

J. Aars, cand. mag.

P. Voss, cand. mag.

Inspektørerne:

S. W. Hofgaard, cand. mag., lærer ved skolen fra august 1864; inspektør for fællesafdelingen (se s. 51).

A. Høyer, cand. real., lærer ved skolen fra oktober 1866; inspektør for realgymnasiet samt for den matematiske og naturvidenskabelige undervisning ogsaa inden de øvrige afdelinger af skolen.

Emil Nicolaysen, cand. theol., lærer ved skolen fra august 1873; inspektør for middelskolens engelsklinje samt for undervisningen i tysk og engelsk ogsaa inden skolens øvrige afdelinger ovenfor 3dje middelklasse.

De øvrige lærere:

C. Schollert, seminarist,	}	ansatte ved skolen fra august 1864.
Joh. Storm, professor,		
K. Nicolaysen, kgl. fuldmægtig,	} fra august 1865.
Halfdan Wang, kaptein,		
J. N. Brun, kaldskapellan,	 fra oktober 1866.
Fr. Hansen, seminarist,	} fra august 1867.
H. Schjøth, adjunkt,		
A. Isachsen, skuespiller,	 fra august 1870.
E. Thorsen, seminarist,	 fra august 1873.
Th. Odland, cand. theol.,	 fra august 1874.
Ole Johannesen, cand. philos.,	 fra januar 1875.
Bastian Dahl, cand. mag.,	} fra august 1875.
H. Lyche, cand. philos.,		
J. P. Weisse, professor,		
Elling Holst, cand. real., universitetsstipendiat,	} fra septbr. 1875.
H. Petersen, tegnelærer,		
V. A. Aubert, cand. mag.,	 fra januar 1876.

Fr. Fredriksen, stud. theol., *)	}	. . . fra august 1876.
O. Kulsberg, stud. philol.,		
Knud Olsen, stud. philol.,	}	. . . fra januar 1877.
Otto Andersen, cand. mag.		
M. J. Færden, prest,	}	. . . fra august 1877.
N. Grøterud, cand. mag.,		
J. Fr. Wilh. Neuberth, student	}	. . . fra septbr. 1877.
M. Ringi, seminarist,		
A. Aubert, cand. theol.	}	. . . fra oktober 1877.
O. Gulbrandsen, seminarist,		
Jak. Norby, cand. mag.,	}	. . . fra august 1878.
Sören Pederson, prest,		
A. Ræder, stud. philol.,	}	. . . fra septbr. 1878.
N. Spjeldnæs, seminarist,		
B. M. Hall, sekondlöitnant,	}	. . . fra januar 1879,
W. H. Færden, premierlöitnant,		
(tidligere lærer ved skolen fra $\frac{1}{11}$ 1872 til $\frac{31}{12}$ 1874 og fra $\frac{1}{9}$ 1877 til $\frac{1}{7}$ 1878).	}	. . . fra 1879. **)
L. Dietrichson, professor,		
K. O. Brekke, cand. mag.,	}	. . . fra august 1879.
Lyder Hermanstorff, cand. mag.,		
Viljam Olsvig, stud. philol.,	}	. . . fra mai 1880.
N. Chr. Jacobsen, seminarist,		

Lærere:

Frøken Thea Jensen,	ansat fra august 1874.
Frøken Agnes Holstad,	. . . fra august 1875.
Frøken Augusta Holstad,	. . . fra septbr. 1875.

*) Har i dette skoleaar havt permission for at fuldende sine universitets-studier.

**) Professor Dietrichsons virksomhed ved skolen er ordnet saaledes, at han hver vaar holder en række foredrag over kunsthistorie for gymnasiernes disciple, idet han det ene aar gennemgaar oldtidens, det andet aar middelalderens og den ældre renaissances, og det tredje aar den nyere tids kunsthistorie. Foredragene holdes to gange om ugen i timen 1—2, i regelen i omtrent 6 uger.

Midlertidig ansættelse for dette skoleaar har cand. real. Fearnley og stud. med. Wyller; hr. Fearnley har undervist i geografi i fire klasser samt i matematik i 5 M. c. og under stipendiat Holsts ophold i udlandet (fra 1ste oktober 1879 til 15de april 1880) vikarieret i en del af dennes timer; hr. Wyller har undervist i matematik og naturfag.

Desuden har vikariater under længere forfald været besørgede af følgende lærere:

Stud. philol. Brinchmann (for kand. Brekke).

Cand. theol. Bugge (for stud. Kn. Olsen).

Stud. real. Bergh, stud. real. Hansen og cand. real. Klingenberg (for stipendiat Holst).

Stud. philol. H. Hougén (for P. A. Paulsen).

Cand. theol. Ingebrigtsen (for Isachsen og Grøterud).

Cand. theol. N. Magelssen og cand. theol. S. A. Sørensen (for A. Aubert, der fra 1ste februar har havt permission til en udenlandsreise).

Löjtnant T. Prydz (for P. A. Paulsen i naturfag).

Professor Schjøtt (for Grøterud, der fra 15de april har havt permission til en udenlandsreise), samt

Frøkenerne Eckstein, E. Holstad og Magelssen (i forberedelsesskolen).

Fra dette skoleaars slutning fratræder professor Weisse og pastor Færden, der ikke længere kan afse tid til at læse ved skolen, samt cand. mag. Otto Andersen, der skal oprette en ny skole. Fra næste skoleaar er kgl. fuldmægtig Fr. Grünvold, cand. mag. og skolebestyrer D. Christensen, cand. theol. Johs. Børke og cand. theol. Ingebrigtsen ansatte som lærere ved skolen.

Skolens læge er siden 1879 stadsfysikus Bideknep.

— kasserer og sekretær siden 1874 lærer E. Thorsen.

— pedel siden 1865 H. Andresen.

Klasse-inddeling og discipeltal.

I det forløbne skoleaar har følgende klasser været i gang:

A. I fællesafdelingen:

1. De 3 forberedelsesklasser (1, 2, 3 F.), hver delt i to parallelklasser (a og b).
2. 1ste—3dje middelklasse (1, 2, 3 M.), hver delt i tre parallelklasser (a, b, c).

B. I realafdelingen:

1. 4de--6te middelklasse paa engelsklinjen, hver delt i to parallelklasser (4 M. b E., 4 M. c, 5 M. b E., 5 M. c, 6 M. E. a og b*).
2. Realgymnasiets 3 klasser (1, 2, 3 L. G.)

C. I latinafdelingen:

1. 4de—6te middelklasse paa latinlinjen, 4de og 5te delt i parallele klasser, (4 M. a, 4 M. b L., 5 M. a, 5 M. b L., 6 M. L. *).
2. Latingymnasiets 3 klasser (1, 2, 3 L. G.)

Discipeltallet i disse 30 klasser var ved skoleaarets begyndelse i august maaned 835 og er ved programmets udgivelse i mai 831, hvilket gjør i gennemsnit 27 à 28 i hver klasse. Af disse 831 disciple har 692 sit hjem i Kristiania, 29 i andre byer, 106 paa landet og 4 i andre lande.

Undervisningen

har i det forløbne skoleaar i alt væsentligt gaaet frem i overensstemmelse med den som tillæg til nærværende indbydelseskraft trykte undervisningsplan. De her følgende tabeller viser, hvorledes fagene i de forskjellige klasser har været fordelt mellem lærerne; de ved lærernes navn tilføiede tal betegner fagets ugentlige timetal i klassen.

*) 4 M. a og 5 M. a hører til latinlinjen, 4 M. c og 5 M. c til engelsklinjen, 4 M. b og 5 M. b har disciple af begge linjer (med undervisning sammen i de fælles fag).

A. Latin- og real-

	Religion.	Norsk.	Tysk.	Latin.	Græsk.	Fransk.
3 LG.	Brun 2	W. Færdén 2 V. Aubert (oldn.) 2		Grøte- rud 9	Aars 5 Grøte- rud 3	K. Nico- laysen 2
2 LG.	Brun 1	Pederson 2 V. Aubert (oldn.) 2	Voss 1	Grøte- rud 9	Aars 5 Grøte- rud 3	Voss 3
1 LG.	Brun 1	A. Au- bert 3	E. Nico- laysen 1	Dahl 9	Ræder 8	Voss 3
6 ML.	Odland 2	Ander- sen 3.	Hof- gaard 3	Hof- gaard 8		K. Nico- laysen 4
5 M.a.	Odland 2	Ander- sen 3	Voss 3	Hof- gaard 9		Hermans- torff 2
5M.b*)	Peder- son 2	V. Au- bert 3	Lyche 3	Dahl 9		Brekke 2
4 M.a.	Brun 2	Norby 4	Norby 4	Dahl 8		
4M.b*)	Odland 2	Norby 4	Kuls- berg 4	Hermans- torff 8		
				Engelsk.	Tegning	
3 RG.	Odland 2	W. Færdén 2 V. Aubert (oldn.) 3	E. Nico- laysen 1	E. Nico- laysen 4	Holst 1 Petersen 1	Storm 4
2 RG.	Peder- son 1	Pederson 2 V. Aubert (oldn.) 2	E. Nico- laysen 1	E. Nico- laysen 4	Johan- nesen 1 Petersen 1	K. Nico- laysen 3
RG.	Peder- son 1	A. Au- bert 3	Voss 1	Brekke 4	Holst 1 Petersen 1	K. Nico- laysen 4
6ME.a.	Peder- son 2	A. Au- bert 3	Lyche 5	Lyche 5	Johannesen Petersen 1	Hermans- torff 3.
6ME.b	Odland 2	Ander- sen 3	Voss 5	E. Nico- laysen 5	W. Færdén 1 Petersen 1	Lyche 3
5M.b*)	Peder- son 2	V. Au- bert 3	Lyche 4	Lyche 5	Petersen 2	Brekke 2
5 m.c.	Odland 2	Ander- sen 3.	E. Nico- laysen 4	Ander- sen 5	Petersen 2	Brekke 2
4M.b*)	Odland 2	Norby 4	Kuls- berg 5	Grøte- rud 5	Petersen 2	
4 M.c.	Peder- son 2	Olsvig 4	E. Nico- laysen 5	Lyche 5	Petersen 2	

Gymnastik og vaabøvelser (Wang): 2 LG., 2 RG., 1 LG., 1 RG.,
6 ML. og 6 ME. 3 timer, 5 M. a, b, c 3 timer og 4 M. a, b, c
3 timer.

*) Se noten s. 51.

afdelingen.

	Historie.	Geografi.	Naturfag.	Regning og matematik.	Skrivning.
3 LG.	Schjøth 3			Høyer 2	
2 LG.	Schjøth 2			Høyer 3	
1 LG.	Weisse 2			Høyer 3	
6 ML.	Odland 3	Fearnley 2	Høyer 2	Hall 5	
5 M.a.	Odland 2	Odland 1	Wyller 3	Holst 5	
5 M.b.	Ander- sen 2	Ander- sen 1	Høyer 3	Hall 5	
4 M.a.	Olsen 2	Olsen 2	Paulsen 2	Johannesen 5	Wang 1
4 M.b.	Odland 2	Lyche 2	Paulsen 2	Hall 5	Wang 1
3 RG.	Ander- sen 3	Høyer 1	Høyer 1 Johan- nesen 3	Holst 5	
2 RG.	Schjøth 2	Johan- nesen 2	Høyer 5	Johannesen 5	
1 RG.	Ander- sen 2	Fearnley 2	Høyer 1 W. Færden 4	Holst 6	
6 ME.a.	Ander- sen 3	Ander- sen 2	Høyer 2	Johannesen 5	
6 ME.b.	Ander- sen 3	Fearnley 2	Høyer 2	W. Færden 5	
5 M.g.	Norby 2	Norby 1	Paulsen 3	Hall 6	
5 M.c.	Norby 2	Fearnley 1	Paulsen 3	Fearnley 6	
4 M.b.	Odland 2	Lyche 2	Johan- nesen 2	Johannesen 5	Wang 1
4 M.c.	Lyche 2	Lyche 2	Paulsen 2	Wyller 5	Wang 1

Sang (Hansen): 4 M. a, b, c 2 timer.

B. Fælles-

	Religion.	Norsk.	Tysk.	Historie.
3 M. a	Spjeldnæs 3	Isachsen 2 Norby 3	Norby 6	Olsen 2
3 M. b	Schollert 3	Isachsen 2 Kulsberg 3	Kulsberg 6	Odland 2
3 M. c	Hansen 3	Isachsen 2 V. Aubert 3	V. Aubert 7	Odland 2
2 M. a	Schollert 3	Brekke 5	Brekke 5	Schollert 2
2 M. b	Spjeldnæs 3	Olsvig 5	Olsvig 5	Olsen 2
2 M. c	Hansen 3	A. Aubert 5	A. Aubert 5	A. Aubert 2
1 M. a	Schollert 3	Ringi 5	Ringi 5	Neub rth 3
1 M. b	Hansen 3	Hansen 5	Hansen 5	Gulbrand- sen 3
1 M. c	Ring 3	Ringi 5	Ringi 5	Olsen 3
3 F. a	Agn. Holstad 3	Agn. Holstad 8		Agn. Hoi- stad 3
3 F. b	Schollert 3	Schollert 8		Schollert 3
2 F. a	Aug. Holstad 3	Aug. Holstad 9		
2 F. b	Gulbrandsen 3	Gulbrandsen 9		
1 F. a	Jensen 3	Jensen 9		
1 F. b.	Paulsen 3	Paulsen 9		

Gymnastik (Wang): 3 M. a, b, c 3 timer, 2 M. a, b, c 3 timer,
1 M. a, b, c 3 timer.

afdelingen.

	Geografi.	Naturfag.	Regning.	Skrivning.	Tegning.
3 M. a	Olsen 2	Høyer 2	Neuberth 5	Wang 2	Spjeldnæs 2
3 M. b	Schollert 2	Hall 2	Neuberth 5	Wang 2	Spjeldnæs 2
3 M. c	Schollert 2	Hall 2	Neuberth 5	Wang 1	Spjeldnæs 2
2 M. a	Schollert 2	Wyller 1	Ringi 4	Thorsen 2	Spjeldnæs 2
2 M. b	Olsen 2	Paulsen 1	Spjeldnæs 4	Wang 2	Spjeldnæs 2
2 M. c	A. Aubert 2	Wyller 1	Spjeldnæs 4	Wang 2	Spjeldnæs 2
1 M. a	Neuberth 3		Neuberth 4	Thorsen 3	
1 M. b	Gulbrandsen 3		Thorsen 4	Ringi 3	
1 M. c	Olsen 3		Spjeldnæs 4	Thorsen 3	
3 F. a	Agn. Holstad 3		Agn. Holstad 4	Agn. Holstad 3	
3 F. b	Schollert 3		Neuberth 4	Thorsen 3	
2 F. a	Aug. Holstad 3		Aug. Holstad 5	Aug. Holstad 4	
2 F. b	Gulbrandsen 3		Gulbrandsen 5	Gulbrandsen 4	
1 F. a			Jensen 6	Jensen 6	
1 F. b			Paulsen 6	Paulsen 6	

Sang (Hansen): 3 M. a, b, c 2 timer, 2 M. a, b, c 1 time, 1 M. a 1 time, 1 M. b 1 time, 1 M. c 1 time, 3 F. a 1 time, 3 F. b 1 time.

Afgang til universitetet i 1879.

A. Fra latingymnasiets øverste klasse anmeldtes:

1. Benneche, Gustav Adolf, f. 3 april 1860, søn af købmand C. A. Benneche, Kristiania. (Discipel af skolen i 12 Aar.)
2. Buch, Nils Julius, f. 23 decbr. 1860, søn af afd. pastor Buch, Aalesund. (Discipel af skolen i 5 Aar.)
3. Thomle, Jens Edvard, f. 26 februar 1862, søn af høiesterets-assessor A. Thomle, Kristiania. (Discipel af skolen i 6 aar.)

Af disse 3 bestod 2 examen artium med følgende karakterer:

	Modermaal.	Lat. overs.	Mathem. skr.	Religion.	Oldnorsk.	Latin.	Latin.	Greek.	Greek.	Fransk.	Historie.	Math. mundtl.	Sum.	
Buch	3	3	2	2	2	3	2	3	3	3	4	2	32	Haud illaudabilis.
Thomle	3	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	17	Laud. præceteris.

Klassen havde desforuden 4 disciple, som gik op efter privat anmeldelse; 2 af disse bestod examen med hovedkarakteren »Haud illaudabilis.«

B. Fra realgymnasiets øverste klasse anmeldtes:

1. Andersen, Erik Peter Ragnvald, f. 28 juli 1861, søn af arsenal-forvalter E. Andersen, Fredrikshald. (Discipel af skolen i 3 aar.)
2. Bahr, Carl Helmer, f. 28 aug. 1861, søn af fuldmægtig F. Bahr, Sverige. (Discipel af skolen i 7 maaneder.)

3. Fougner, Kristofer, f. 22 juni 1860, søn af artillerikaptein J. M. C. Fougner, Kristiania. (Discipel af skolen i 8 aar.)
4. Michelet, Christian Fredrik, f. 25 april 1860, søn af politimester C. Michelet, Kristiania. (Discipel af skolen i 11½ aar.)
5. Olsen, Hjalmar Valentin Barclay, f. 8 januar 1860, søn af overretssagfører Henr. Olsen, Kristiania. (Discipel af skolen i 11 aar.)
6. Wiel, Mads, f. 9 juni 1861, søn af grosserer A. M. G. Wiel, Fredrikshald. (Discipel af skolen i 3 aar.)

Disse 6 bestod examen artium med følgende karakterer:

	Modermaal.	Engelsk stil.	Mathem. skriftl.	Fysik skriftl.	Religion.	Oldnorsk.	Engelsk.	Fransk.	Historie.	Geograt.	Math. mundtl.	Naturfag.	Sum.	
Andersen	3	4	1	3	3	1	1	2	2	3	1	2	26	Meget godt
Bahr	3	4	2	3	2	2	2	1	2	2	2	2	27	Meget godt
Fougner	3	3	2	3	3	1	2	3	5	3	2	3	33	Godt
Michelet	4	4	2	5	3	3	3	2	4	3	2	4	39	Godt
Olsen	4	4	1	3	2	3	3	3	3	3	3	3	35	Godt
Wiel	4	4	1	3	3	2	3	2	3	2	1	2	30	Meget godt

Foruden disse 6 havde klassen endnu 2 disciple, hvoraf 1 gik op efter privat anmeldelse og bestod examen med hovedkarakteren »Godt«; den anden underkastede sig ikke examen, men gik over til en anden livsstilling.

Middelskolens afgangsexamen 1879.

Kommissionen for afholdelse af middelskolens afgangsexamen ved de private skoler i Kristiania bestod i 1879 af skolebestyrerne Aars (formand), Gjør og Holan. Efter kommissionens forslag beskikkede kirkedepartementet følgende herrer til censorer:

I religion: pastor Bernhoft og pastor Gjør.
 I norsk: skolebestyrer Pauss og cand. mag. V. Aubert.
 I tysk: cand. phil. Bekkevold og cand. mag. Lödrup.
 I latin: cand. mag. Greve og inspektör Hofgaard.
 I engelsk: cand. phil. Lyche og skolebestyrer E. Lyche.
 I fransk: cand. mag. Schram og cand. phil. Torgersen.
 I historie: inspektör Brock og adjunkt Schjöth.
 I geografi: cand. mag. Sundt og cand. phil. Johansen.
 I mathem.: cand. phil. Eliassen og kapt. H. Lund.
 I naturfag: ingeniör B. Geelmuyden og adjunkt Andersen.
 I skrivning: kapt. Wang, suppl. kasserer Thorsen.
 I tegning: reallærer Petersen, suppl. löitn. Lonnevig.

Opgaverne til de skriftlige prøver blev tilstillede skolerne fra kirke-departementet. De löd saaledes:

I modersmaalet: En kort fremstilling af Peter Czar's historie.

I tysk stil: I en af mine förste Krige, fortæller Tamerlan, Asiens Erobrer, kom jeg en Dag i en saadan Knibe, at jeg maatte skjule mig i nogle gamle Ruiner for at undgaa mine Forfølgere. Medens jeg nu laa der og tænkte ved mig selv, om jeg ikke gjorde bedst i at opgive mine Planer, fik jeg se en Myre, som sögte at bære et Hvedekorn, större end den selv, op paa en Höi. Hver Gang det lille Dyr næsten var oppe med sin Byrde, faldt det ned igjen; alligevel gav det ikke tabt *); det gjentog sit Forsög sex Gange, men altid med samme Resultat. Godt, tænkte jeg, vi to ere i samme Stilling;

*) give tabt: nachlassen.

men gjør du et Forsøg til, og lykkes det dig at bringe Kor-
net op, saa vil heller ikke jeg mistvivle om et heldigt Udfald
af mit Foretagende. Og virkelig naaede Myren ved et syvende
Forsøg lykkelig Höiens Top. Jeg besluttede at følge dens
Exempel. Da jeg efter mange Farer atter befandt mig blandt
Mine, optog jeg Kampen og bavde inden kort Tid gjenoprettet
mine Nederlag. Men min Seier skylder jeg den Udholdenhed,
som Myren lærte mig.

I latinsk stil: Efterat Crösus var tagen tilfange i
Sardes ¹⁾, bestemte Cyrus, at han skulde brændes levende.
Medens Crösus stod paa Baalet, nævnte han sukkende Solons
Navn tre Gange. Da Cyrus hørte dette, befalede han, at en
Tolk skulde spørge ham om, hvem den Mand var, som han
nævnte. I Begyndelsen taug Crösus, endelig sagde han: «Det
er den Mand, hvis Ord ere mere værd ²⁾ end de største
Skatte.» Da Tolken ikke forstod dette, fortalte Crösus, at
Solon for mange Aar siden ³⁾ havde sagt ham, at ingen
burde kaldes lykkelig, förend han var död. Tolken meldte
dette til Cyrus, som strax angrede sin Gjerning. Hurtig lod ⁴⁾
han Ilden slukke og Cyrus före ned fra Baalet. Han samta-
lede længe med ham og glædede sig over hans kloge Svar.

I engelsk stil: Alarik for Rom. Det Eneste, Ro-
merne nu havde at henty til, var Gotherkongens Naade, eller
eller i det Mindste hans Maadehold. Senatet, som i dette
kritiske Öieblik overtog den överste Myndighed, udnævnte to
Gesandter til at underhandle med Fienden. Dette vigtige
Hverv blev overdraget Senatoren Basilius og Tribunen Johan-
nes, hvoraf den sidste kjendte Gothernes Fyrste fra tidligere
Dage. Da de bleve forestillede for ham, erklærede de i en
Tone, som maaske var vel höi for deres ynkelige Forfatning,
at Romerne vare bestemte paa at hævde sin Værdighed, i Fred
som i Krig, og at hvis Alarik negtede dem en billig og hæder-
lig Kapitulation, maatte han være forberedt paa at möde utal-
lige Mænd, som vare vel övede i Vaaben og vilde kjæmpe
med Fortvivlelsens Mod. »Jo tykkere Græsset er, des lettere

¹⁾ Sardes, ium. ²⁾ pluris esse. ³⁾ for-siden udtrykkes ved
ante. ⁴⁾ udtrykkes ved jubere.

er det at slaa«, var Barbarens fyndige Svar, og denne grove Lignelse blev ledsaget af en haanende Latter. Han var dernæst saa naadig at bestemme de Løsepenge, han vilde modtage som Pris for at trække sig tilbage fra Roms Mure: de skulde udlevere alt det Guld og Sølv, som fandtes i Byen, hvad enten det tilhørte Staten eller Private; alt det rige og kostbare Løsøre, og alle de Slaver, som kunde godtgjøre sin Adkomst til Navnet Barbarer. Senatets Udsendinge dristede sig til beskedent at spørge: »Hvis dette, o Konge, er dine Fordringer, hvad agter du da at lade os beholde?« — »Eders Liv«, svarede den overmodige Erobrer; de skjælvede og trak sig tilbage. Dog blev der, forinden de gik, bevilget en kort Standsning af Fiendtlighederne, som tilstedede en yderligere Forhandling, hvorunder Alarik slog meget af i sine haarde Betingelser: han lovede tilsidst at hæve Beleiringen mod en øieblikkelig Betaling af fem tusinde Pund Guld og tredive tusinde Pund Sølv. Disse Betingelser maatte Romerne gaa ind paa.

I regning og konstruktionstegning:

No. 1.

En Handelsmand kjøber 2400 Tønder Rug til en Indkjøbspris af 12 Kr. 25 Øre pr. Tønde. Ladningen svinder under Transporten $\frac{3}{4}$ pCt. Fragt og øvrige Udgifter beløber sig til $12\frac{1}{2}$ pCt. af Indkjøbsprisen. Hvor stor bliver Salgsprisen pr. Tønde, naar Handelsmanden skal have en ren Fortjeneste af 8 pCt?

No. 2.

En Mester og hans Svend erholdt tilsammen i Arbejdsløn 70 Kr. Mesteren havde arbejdet 7 Dage, Svenden 11 Dage. Mesteren fik for 3 Arbejdsdage 4 Kr. mindre end Svenden for 5 Arbejdsdage. Hvor stor Dagløn fik hver af dem?

No. 3.

At udvikle Formelen for Siden i en regulær indskreven Ottokant og beregne Sidens Længde, naar Cirkelens Radius er 0.0836^m . Logarithmer bør benyttes.

No. 4.

Konstruer et Trapezium, hvis parallelle Sider er 7^{cm} . og 5^{cm} . Den største Sides ene hosliggende Vinkel er 75° . De parallelle Siders Afstand er 4^{cm} . Konstruer dernæst et Kvadrat, der har samme Fladeindhold som Trapeziet. Forklar Fremgangsmaaden.

Af skolens elever underkastede 57 sig middelskole-examen, deraf paa latinlinjen 29, som samtlige bestod examen, paa engelsklinjen 28, af hvilke 1 rejiceredes.

Udfaldet for de enkelte disciple var følgende:

Examen paa latinlinjen.

1.	Andresen, Johan	hovedkarakter	godt	(2.54)
2.	Borgen, Thomas	—:—	meget godt	(2.38)
3.	Bugge, Fredrik	—:—	udmerket godt	(1.48)
4.	Bugge, Jens	—:—	udmerket godt	(1.39)
5.	Bull, Philip	—:—	godt	(3.00)
6.	Christie, Nils	—:—	meget godt	(1.93)
7.	Günther, Friederich	—:—	udmerket godt	(1.50)
8.	Handberg, Carl	—:—	meget godt	(2.04)
9.	Hansen, Andreas	—:—	godt	(2.95)
10.	Hegge, Thor	—:—	godt	(2.77)
11.	Johnsen, Thales	—:—	meget godt	(1.65)
12.	Kildal, Daniel	—:—	meget godt	(2.23)
13.	Knutsen, Karl	—:—	udmerket godt	(1.25)
14.	Kortgaard, Lars	—:—	meget godt	(1.56)
15.	Lavik, Johan	—:—	meget godt	(1.68)
16.	Nickelsen, Harald	—:—	meget godt	(2.46)
17.	Nicolaysen, Julius	—:—	meget godt	(2.07)
18.	Nielsen, Alfred	—:—	godt	(2.68)
19.	Pleym, Andreas	—:—	godt	(2.89)
20.	Roll, Emil	—:—	meget godt	(2.39)
21.	Schjötz, Peter	—:—	meget godt	(1.89)
22.	Schwencke, Frithof	—:—	godt	(2.83)
23.	Schou, Eivind	—:—	meget godt	(2.04)

24.	Skybak, Ole	hovedkarakter	udmerket godt	(1.43)
25.	Tharaldsen, Tharald	---	meget godt	(2.50)
26.	Thomle, August	---	meget godt	(1.86)
27.	Wang, Halfdan	---	meget godt	(1.75)
28.	Wettergreen, Paul	---	meget godt	(2.04)
29.	Wilse, Christian	---	meget godt	(2.29)

Examen paa engelsklinjen.

30.	Berglund, Karl	hovedkarakter	meget godt	(1.73)
31.	Christiansen, Hans	---	godt	(2.58)
32.	Christiansen Thoralf	---	meget godt	(2.23)
33.	Due, Karl	---		(3.43)
34.	Engelstad, Eivind	---	meget godt	(2.50)
35.	Gill, Andreas	---	meget godt	(1.77)
36.	Gulbrandson, Harald	---	meget godt	(2.37)
37.	Hauge, Reidar	---	meget godt	(1.77)
38.	Iversen, Amandus	---	meget godt	(2.13)
39.	Jensen, Anton	---	meget godt	(2.04)
40.	Klingenberg, Thjodolf	---	godt	(2.63)
41.	Kopp, Alexander	---	meget godt	(2.30)
42.	Larsen, Oskar	---	udmerket godt	(1.47)
43.	Löken, Olaf	---	udmerket godt	(1.47)
44.	Lövenskiöld, Adam	---	godt	(2.80)
45.	Muus, Johan	---	meget godt	(2.43)
46.	Nielsen, Abraham	---	godt	(2.63)
47.	Nissen, Henrik	---	meget godt	(1.53)
48.	Oppegaard, Kristian	---	meget godt	(1.77)
49.	Overwien, Einar	---	meget godt	(2.20)
50.	Riis, Johan	---	meget godt	(1.93)
51.	Skaugstad, Harald	---	godt	(2.67)
52.	Swensen, Gustav	---	meget godt	(1.96)
53.	Strand, Einar	---	meget godt	(2.00)
54.	Sæthren, Jakob	---	meget godt	(2.00)
55.	Wang, Gabriel	---	godt	(2.30)
56.	Wedel-Jarlsberg, Harald	---	meget godt	(2.39)
57.	Woxen, Johannes	---	meget godt	(2.07)

Desuden underkastede 3 privatister (hvoraf 1 tidligere elev af skolen) sig middelskole-examen, nemlig paa

latinlinjen: 58. Stenersen, Edvard hovedk. godt (2.72)
 engelsklinjen: 59. Andresen, Axel — godt (2.68)
 60. Hagen, Kjartan — meget godt (1.80)

Af disse disciple blev nr. 1—14, 17—24, 26—29 og 58 optagne i latingymnasiet, nr. 34—36, 40, 41, 44, 47, 49, 52—55 og 57 i realgymnasiet; nr. 32 var allerede elev af realgymnasiets 1ste klasse og blev efter middelskole-examen opflyttet i dets 2den klasse; nr. 15 og 43 gik over til udenbys gymnasier, de øvrige til forskjellig praktisk virksomhed.

Om skolepenge og fripladse.

Skolepengene udgjör:

for 1ste og 2den forberedelsesklasse . . .	8	kroner	maanedlig
- 3dje forberedelsesklasse	12	—	—
- 1ste, 2den og 3dje middelklasse . . .	16	—	—
- de höiere klasser	20	—	—

For den nederste af 2 brödre fragaar en tredjedel. Af 3 brödre gaar den nederste frit, de to andre betaler helt ud. Af 4 brödre gaer den næstnederste frit, og for den nederste fragaar en tredjedel. Yderligere nedsættelser finder ikke sted. (Ved betalingen afiundes altid til femmere af öre, saa at der f. eks. istedenfor $33\frac{1}{3}$ betales 35 og for $66\frac{2}{3}$ betales 65 öre.)

Skolepengene erlægges forskudsvis og skal i regelen indbetales den förste læsedag i hver maaned.

Skolepengene beregnes altid for hele maaneder, nemlig fra begyndelsen af den maaned, hvori en discipel kommer ind, til slutningen af den maaned, hvori han gaar ud. Naar altsaa en discipel indmeldes til et nyt skoleaars begyndelse, betaler han skolepenge fra 1ste august.

Naar en discipel skal forlade skolen, maa udmeldelse ske 2 maaneder forud. Hvis nogen udmeldes med kortere varsel, erlægges dog skolepengene, indtil den bestemte udmeldelsestid er forlöben.

Naar skolepengene ikke er betalte for 2 maaneder, kan bestyrelsen negte vedkommende discipel adgang til skolen.

Fripladse eller nedsættelse af skolepengene tilstaaes i regelen kun disciple, der efterat de i længere tid har været disciple af skolen har mistet sine forsørgere, eller hvis forsørgeres økonomiske stilling er bleven saaledes forandret, at de ikke længere er istand til at betale fulde skolepenge; endvidere kræves, at vedkommende discipel har vist god opførsel og gjort god fremgang i skolen. Under den nuværende sterke konkurrence om fripladsene maa det overhovedet fraraades forældre at indmelde børn i skolen med tanke paa om kortere eller længere tid at kunne opnaa friplads eller nedsættelse af skolepengene. I forberedelsesskolen uddeles ikke fripladse uden i ganske ekstraordinære tilfælde.

Ansøgninger om fripladse indleveres hvert aar inden 1ste Mai.

Renterne af **John Heuch's** legat tildeltes den 5te april d. a. den samme discipel som ifjor.

Examen 1880.

Den daglige undervisning slutter:

for 6 M.	mandag 7de juni.
- 3 L. G. og 3 R. G.	torsdag 17de juni.
- 2 L. G., 2 R. G., 1 L. G., 1 R. G. og 5 M.	lørdag 19de juni.
- 4 M.	mandag 21de juni.
- 3 M.	lørdag 26de juni.
- 2 M.	mandag 28de juni.
- 1 M.	tirsdag 29de juni.

For forberedelsesklasserne holdes ingen egentlig examen, men forældre og foresatte indbydes til at overvære undervisningen de to sidste læsedage (7de og 8de juli) for at gjøre sig bekendt med det standpunkt, klasserne har naaet. Den orden, hvori overhøringen i de forskjellige fag vil foregaa, kan sees af examenstabellen for de nævnte dage.

Examen i skrivning og tegning samt de skriftlige prøver for 1ste til 3dje middelklasse er afholdt tidligere.

Hvor ikke anderledes er bemærket, begynder examen om formiddagen kl. 9, om eftermiddagen kl. 4 $\frac{1}{2}$.

Det ved hvert fag anførte nummer betegner det værelse, hvor examen holdes. (Nr. 1—6 er i sidebygningen, nr. 7—15 i hovedbygningens 1ste etage, nr. 16—27 i dens 2den, nr. 28—33 i 3dje og nr. 34 i 4de etage.)

NB. Skolepenge betales torsdag den 1ste og fredag den 2den juli kl. 9—11 formiddag.

Examinanderne ved middelskole-examen deles i følgende partier:

6 M. 1.	6 M. 2.	6 M. 3.	6 M. 4.	6 M. 5.	6 M. 6.	6 M. 7.
Andersen.	Gutzeit.	Munthe.	Arntzen.	Kjær.	Bull.	Mortrud.
Andresen.	Harnæs.	Paus.	Backer.	Lilloe, S.	Dammann.	Nordby.
Bade.	Hertzberg.	Saxlund.	Bennett.	Maarud.	Fenger-Krog.	Sanne.
Borgen.	Hench.	Schibbye.	Falchenberg.	Muus.	Gran, G.	Soot-Ryen.
Bing.	Hvoslef.	Schøyen.	Handberg.	Opager.	Gran, K.	Spangelo.
Biörn.	Johansen.	Thams.	Halling.	Rummelhoff.	Houge.	Stabell.
Bækkevold.	Johnson.	Tofte.	Hansen.	Skattum.	Lilloe, A.	Stenersen.
Foss.	Kökeritz.	Wang.	Krefting.	Næser.	Meidell.	Sætre.
Graver.	Lasson.	Werner.	Wernersen.	Amnéus, G.	Meyer.	Sörum.
Gulbrandsen.	Lövenskiold.	Wielgolaski.		Amnéus, H.	Michelsen.	Øvre.
Böttker.	Schjörn.	E. Bull.				
Halvorsen.	Sömme.	Semb.				
Skjolden.						

Latinlinjen.

Engelsklinjen.

Mandag 14de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 7³/₄—8, 3 et. Fearnley.

6 M. 1, 2 og 3	skrivning kl. 8 nr. 32.	Inspektion	Fearnley.
6 M. 4 og 5	do. - 8 - 28.	do.	Andersen.
6 M. 6 og 7	do. - 8 - 30.	do.	Lyche.
6 M. 1, 2 og 3	tegning kl. 9—10 nr. 32.	do.	Hofgaard.
	10—11 - "	do.	Odland.
6 M. 4 og 5	do. - 9—10 - 30	do.	Hermanstorff.
	10—11 - -	do.	Lyche.
	11—12 - -	do.	Pederson.
	12—1 - -	do.	Johannesen.
6 M. 6 og 7	do. - 9—10 - 34	do.	} Petersen.
	10—11 - -	do.	
	11—12 - -	do.	
	12—1 - -	do.	

Tirsdag 15de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9, 3 et. K. Nicolaysen.

6 M. 1, 2, 3.	Norsk stil nr. 32	inspektion kl. 9 - 10	K. Nicolaysen.
	do.	- 10—11	Hofgaard.
	do.	- 11—12	Odland.
	do.	- 12—1	Hall.
6 M. 4 og 5.	Norsk stil nr. 29	do.	- 9—10 A. Aubert.
	do.	- 10—11	Höyer.
	do.	- 11—12	Johannesen.
	do.	- 12—1	Petersen.
6 M. 6 og 7.	Norsk stil nr. 30	do.	- 9—11 Hall.
	do.	- 11—1	Andersen.

Onsdag 16de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9 } 3 et. Andersen.
 } 2 et. Johannesen.

6 M. 1, 2 og 3 tysk stil nr. 32 inspektion kl. 9—10 Hofgaard.
 do. - 10—11 Hall.
 do. - 11—12 Andersen.
 do. - 12—1 Hofgaard.
 6 M. 4 og 5 tysk stil nr. 29 do. - 9—10 Johannesen.
 do. - 10—11 Andersen.
 do. - 11—12 Lyche.
 do. - 12—1 Lyche.
 6 M. 6 og 7 tysk stil nr. 30 do. - 9—10 Voss.
 do. - 10—11 Ingebrigtsen.
 do. - 11—12 Odland.
 do. - 12—1 Petersen.

Torsdag 17de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9 } 3 et. Odland.
 } 2 et. Lyche.

6 M. 1, 4 og 6 latinsk
 og engelsk stil nr. 32 inspektion kl. 9—10 K. Nicolaysen.
 do. - 10—11 Hofgaard.
 do. - 11—12 Odland.
 do. - 12—1 Odland.
 6 M. 3 og 5 latinsk og
 engelsk stil nr. 29 do. - 9—11 Lyche.
 do. - 10—11 Pederson.
 do. - 11—12 Hermanstorff.
 do. - 12—1 Andersen.
 6 M. 2 og 7 latinsk og
 engelsk stil nr. 30 do. - 9—10 Voss.
 do. - 10—11 Andersen.
 do. - 11—12 Lyche.
 do. - 12—1 Ingebrigtsen.

Fredag 18de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9 { 3 et. Hofgaard.
2 et. W. Færden.

- 6 M. 1, 2 og 3 regning, skr. og konstruktionstegning nr. 32 inspektion kl. 9—10 Hofgaard.
do. - 10—11 Hall.
do. - 11—12 Hofgaard.
do. - 12—1 Andersen.
- 6 M. 4 og 5 regning skr. og konstruktionstegning nr. 29 do. - 9—10 W. Færden.
do. - 10—11 A. Aubert.
do. - 11—12 Höyer.
do. - 12—1 Lyche.
- 6 M. 6 og 7 regning skr. og konstruktionstegning nr. 30 do. - 9—10 Odland.
do. - 10—11 Lyche.
do. - 11—12 Andersen.
do. - 12—1 Voss.
-

Onsdag 23de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9 { 3 et. Odland.
2 et. Lyche.

- 6 M. 1 religion nr. 32 Odland (censor Gjör).
6 M. 5 tysk - 30 H. Lyche (censor Bratt).

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4¹/₄—4¹/₂ 3 et. Hall.

- 6 M. 3 matematik nr. 32 Hall (censor Nærup).
6 M. 7 norsk - 30 O. Andersen (censor Corneliusen)
-

Torsdag 24de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9 { 3 et. Holst.
2 et. Fearnley.

- 6 M. 2. Tysk nr. 32 Hofgaard (censor Bratt).
6 M. 6. Historie - 30 O. Andersen (censor Söraas).
5 M. a. Norsk stil - 18 Holst.
5 M. b. Norsk stil - 23 Hall.
5 M. c. Norsk stil - 17 Fearnley.

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4¹/₄—4¹/₂ { 3 et. K. Nicolaysen.
2 et. Olsen.

- 6 M. 1. Matematik nr. 32 Hall (censor Nærup).
6 M. 3. Fransk - 30 K. Nicolaysen (censor Schram).
6 M. 4. Engelsk - 28 Lyche (censor Olsen).
5 M. a. 1. Geografi - 18 Odland

Fredag 25de juni.

Formiddag.

Inspektion 8 $\frac{3}{4}$ —9 } 3 et. Ræder.
 } 2 et. Johannesen.

3 L. G. Norsk stil	M. Færden.
3 R. G. do.	Holst.
2 L. G. do.	Dahl.
2 R. G. do.	Wyller.
1 L. G. do.	nr. 33 Ræder.
1 R. G. do.	- 28 Fearnley.
6 M. 5 Engelsk	- 32 Lyche (censor Olsen).
6 M. 7 Religion	- 30 Odland (censor Gjør).
5 M. a. Lat. stil	- 18 Hofgaard.
5 M. b. L. Latinsk stil	} nr. 23 Hall.
5 M. b. E. Engelsk stil	
5 M. c. Engelsk stil	- 17 O. Andersen.
4 M. b. 1 Matematik	- 21 Johannesen.
4 M. c. 1 Tysk	- 19 Ingebrigtsen.

Eftermiddag.

Inspektion 4 $\frac{1}{2}$ —4 $\frac{1}{2}$ } 3 et. Høyer.
 } 2 et. Pederson.

1 R. G. 1 Naturhistorie	nr. 24 Høyer.
6 M. 2. Matematik	- 32 Hall (censor Nærup).
4 M. a. do.	- 20 Johannesen.
4 M. b. Religion	- 21 Odland.
4 M. c. 2 do.	- 19 Pederson.
5 M. a 1 Latin	- 18 Hofgaard.

Lørdag 26de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8 $\frac{1}{4}$ —9 } 3 et. Ræder.
2 et. Dahl.

- 3 L. G. Norsk stil Hall.
 3 R. G. Norsk stil Höyer.
 2 L. G. Latinsk stil Dahl.
 2 R. G. Engelsk stil Western.
 1 L. G. Latinsk stil nr. 33 Ræder.
 1 R. G. Engelsk stil - 28 Magelssen.
 6 M. 1. Tysk nr. 32 Hofgaard (censor Bratt).
 6 M. 4. Fransk - 30 Hermanstorff (censor Schram).
 6 M. 6. Mathem. - 29 W. Færden (censor Nærup).
 5 M. c. Religion - 22 Odland.
 4 M. a Norsk stil - 20 Andersen.
 4 M. b do. - 18 Wyller.
 4 M. c do. - 22 Ingebrigtsen.

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4 $\frac{1}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$ 2 et. Ringi.

- 1 R. G. 2. Naturhistorie nr 24 Höyer.
 5 M. a. Tysk stil - 18 Kulsberg.
 5 M. b. Tysk stil - 23 Lyche.
 5 M. c. Tysk stil - 17 Ringi.
 4 M. b 2. Matematik - 22 Johannesen.
 4 M. c 1. Matematik - 19 Wyller.

Mandag 28de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8 $\frac{3}{4}$ —9 $\left\{ \begin{array}{l} 3 \text{ et. Færden.} \\ 2 \text{ et. V. Aubert.} \end{array} \right.$

3 L. G. Matematik skr.	Hall.
3 R. G. Geografi	nr. 24 Höyer.
2 L. G. Latinsk oversættelse	Dahl.
2 R. G. Matematik skr.	Holst.
1 L. G. Græsk stil	- 33 Ræder.
1 R. G. Matematik skr.	- 16 $\left\{ \begin{array}{l} \text{kl. 9—10 K. Nicolaysen.} \\ \text{kl. 11—1 Wyller.} \end{array} \right.$
6 M. 2. Religion	- 32 Odland (censor Gjør).
6 M. 5. Norsk	nr. 30 A. Aubert (censor Corneliussen).
6 M. 6. Fransk	- 29 Lyche (censor Schram).
6 M. 7. Matematik	- 28 W. Færden (censor Nærup).
5 M. a 2 Latin	- 18 Hofgaard.
5 M. b. L. Norsk	- 22 V. Aubert.
5 M. b. E. Religion	- 23 Pederson.
5 M. c. Norsk	- 17 Andersen.
5 M. c. 2. Geografi	- 18 Fearnley.
4 M. a. Tysk stil	- 20 Norby.
4 M. b. Tysk stil	- 21 Kulsberg.
4 M. c. Tysk stil	- 19 Olsvig.

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4 $\frac{1}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$ $\left\{ \begin{array}{l} 3 \text{ et. Hofgaard.} \\ 2 \text{ et. Holst.} \end{array} \right.$

3 R. G. Engelsk stil	nr. 33 K. Olsen.
6 M. 1. Latin	- 32 Hofgaard (censor Brock).
6 M. 4. Historie	- 30 Andersen (censor Söraas).
5 M. a. Matematik skr.	- 18 Holst.
5 M. b. Matematik skr.	- 23 Hall.
5 M. c. Matematik skr.	- 17 Fearnley.
4 M. a 1. Latin	- 20 Brekke.
4 M. b. 2. Naturfag	- 22 Johannesen.

Tirsdag 29de juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8³/₄—9. } 3 et. Brekke.
 } 2 et. Olsvig.

3 L. G. Latinsk oversættelse	Hermanstorff.
3 R. G. Matematik skr.	Holst.
2 L. G. Matematik skr.	Ringi.
2 R. G. Naturlære skr.	Wang.
1 R. G. 1. Religion	nr. 38 Pederson.
1 R. G. 2. Engelsk	- 29 Brekke.
6 M. 2. Fransk	- 32 K. Nicolaysen (censor Schram).
6 M. 3. Tysk	- 30 Hofgaard (censor Bratt).
6 M. 5. Historie	- 28 Andersen (censor Söraas).
6 M. 7. Naturfag	- 24 Höyer (censor Geelmuyden).
5 M. a. 2. Religion	- 18 Odland.
5 M. b. E. Norsk	- 22 V. Aubert.
5 M. c. 1. Historie	- 17 Norby.
4 M. b. 1. Naturfag	- 21 Johannesen.
4 M. b. E. Engelsk	- 20 Ingebrigtsen.
4 M. c. 1. Norsk	- 19 Olsvig.

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4¹/₄ - 4¹/₂ } 3 et. Norby.
 } 2 et. Dahl.

3 L. G. 2. Fransk	nr. K. Nicolaysen.
1 L. G. Matematik	- 33 Höyer.
5 M. a. 1. Historie	- 18 Odland.
5 M. b. L. Tysk	- 23 Lyche.
5 M. c. 2. Historie	- 17 Norby.
4 M. a. 1. Naturhistorie	- 16 Jacobsen.
4 M. a. 2. Latin	- 20 Brekke.
4 M. b. 2. Tysk	- 21 Kulsberg.
4 M. c. 2. Norsk	- 19 Olsvig.

Onsdag 30te juni.

Formiddag.

Inspektion kl. 8 $\frac{3}{4}$ —9

}	3 et. Norby.
}	2 et. Ringi.
}	1 et. Spjeldnæs.

3 L. G. 1.	Religion	nr. 16	Brun.
3 L. G. 2.	Fransk	- 19	K. Nicolaysen.
3 R. G.	Fransk	- 20	Storm.
2 L. G. 1.	Latin	- 21	Dahl.
2 L. G. 2.	Græsk	- 22	Schjøtt.
2 R. G. 1.	Religion	- 10	Odland.
2 R. G. 2.	Engelsk	- 11	Western
1 L. G. 1.	Historie	- 33	Weisse.
1 L. G. 2.	Græsk	- 29	Ræder.
1 R. G. 2.	Religion	- 28	Pederson.
6 M. 1.	Fransk	- 32	K. Nicolaysen (censor Schram).
6 M. 4.	Geografi	- 30	Andersen (censor Johansen).
6 M. 6.	Naturfag	- 24	Høyer (censor Geelmuyden).
5 M. a. 1.	Tysk	- 18	Voss.
5 M. b. E.	Tysk	- 23	Lyche.
5 M. c. 1.	Mathematik	- 17	Fearnley.
4 M. a.	Latinsk stil	- 15	Ringi.
4 M. b. L.	Latinsk stil	- }	12 Spjeldnæs.
4 M. b. E.	Engelsk stil	- }	
4 M. c.	Engelsk stil	- 8	Hansen.
3 M. a. 1.	Norsk	- 7	Norby.
3 M. b. 1.	Naturhistorie	- 9	Hall.

Eftermiddag.

Inspektion 4 $\frac{1}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$

}	3 et. Nicolaysen.
}	2 et. V. Aubert.
}	1 et. Schollert.

1 R. G. 1.	Fransk	nr. 28	K. Nicolaysen.
6 M. 3.	Historie	- 32	Odland (censor Søråas).
5 M. a. 2.	Norsk	- 18	V. Aubert.
5 M. b. L.	Latin	- 23	Dahl.
5 M. c. 2.	Mathematik	- 17	Fearnley.
4 M. a. 1.	Geografi	- 20	Olsen.
4 M. c.	Naturhistorie	- 19	Jacobsen.
3 M. a. 2.	Naturhist.	- 7	Høyer.
3 M. b. 2.	Naturhist.	- 9	Hall.
3 M. c.	Geografi.	- 16	Schollert.

Torsdag 1ste juli.

Formiddag.

Inspektion kl. 8 $\frac{1}{4}$ - 9

}	3 et. Brekke.
	2 et. Olsen.
	1 et. Hansen.

3 L. G. 2. Oldnorsk	nr. 29 V. Aubert.
3 R. G. Engelsk	- 22 Western.
2 L. G. 1. Græsk	- 21 Schjøtt.
2 L. G. 2. Latin	- 20 Dahl.
2 R. G. 1. Fransk	- 19 Western.
1 L. G. 1. Græsk	- 33 Ræder.
1 R. G. 1. Historie	- 28 Andersen.
6 M. 4. Naturfag	- 24 Høyer (censor Geelmuyden).
6 M. 6. Religion	- 30 Odland (censor Gjør).
6 M. 7. Geografi	- 32 Fearnley (censor Johanssen).
5 M. a. 2. Tysk	- 18 Voss.
5 M. b. E. Engelsk	- 23 Lyche.
5 M. c. 2. Fransk	- 17 Brekke.
3 M. a. 1. Religion	- 7 Magelssen.
3 M. b. 1. Regning	- 9 Neuberth.
2 M. b. Geografi	- 11 Olsen.
2 M. c. 2. Religion	- 10 Hansen.

Eftermiddag.

Inspektion kl. 4 $\frac{1}{4}$ - 4 $\frac{1}{2}$

}	3 et. Kulsberg.
	2 et. Olsen.
	1 et. Schöllert.

2 R. G. 2. Religion	nr. 29 Odland.
1 R. G. 2. Fransk	- 28 K. Nicolaysen.
6 M. 2. Latin	- 32 Hofgaard (censor Brock).
6 M. 5. Geografi	- 30 Andersen (censor Johanssen).
5 M. a. 1. Norsk	- 18 V. Aubert.
5 M. b. L. Religion	- 23 Pederson.
4 M. a. 1. Norsk	- 20 Norby.
4 M. a. 2. Naturhistorie	- 21 Jacobsen.
4 M. c. 1. Engelsk	- 19 Lyche.
4 M. c. 2. Tysk	- 17 Ingebrigtsen.
3 M. a. 2. Historie	- 7 Olsen.
3 M. b. 1. Norsk	- 9 Kulsberg.
2 M. a. Religion	- 8 Schöllert.
2 M. c. 1. Naturhistorie	- 10 Wyller.
1 M. a. 2. Geografi.	- 15 Neuberth.
1 M. b. 2. Norsk	- 12 Hansen.

Fredag 2den juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ³ / ₄ —9	}	3 et. Brekke.
		2 et. Norby.
		1 et. Neuberth.

3 L. G. 1 Fransk	nr. 29 K. Nicolaysen.
3 L. G. 2 Religion	- 18 Brun.
3 R. G. Naturlære skr.	- 22 Hall.
2 L. G. Oldnorsk	- 15 V. Aubert.
2 L. G. Norsk	- 12 Pederson.
2 R. G. 1 Engelsk	- 11 Western.
1 L. G. 1 Mathematik	- 33 Høyer.
1 L. G. 2 Fransk	- 28 Voss.
1 R. G. 1 Naturlære	- 24 W. Færden.
6 M. 1. Historie	- 32 Odland (censor Søråas).
6 M. 6. Norsk	nr. 30 Andersen (censor Corneliusen).
5 M. b. L. Historie	- 23 Norby.
5 M. c. 1 Fransk	- 17 Brekke.
4 M. a. 2 Historie	- 20 Olsen.
4 M. b. 1 Geografi	- 21 Lyche.
3 M. a. 1 Regning	- 7 Neuberth.
3 M. a. 2 Religion	- 8 Magelssen.
3 M. b. 2 Norsk	- 9 Kulsberg.
3 M. c. 1 Religion	- 16 Hansen.
2 M. c. 2 Norsk	- 10 A. Aubert.
1 M. c. Religion	- 13 Ringi.

Eftermiddag.

Inspektion 4 ¹ / ₄ —4 ¹ / ₂	}	3 et. Andersen.
		2 et. Olsen.
		1 et. Wyller.

2 R. G. 2 Mathematik	nr. 30 Johannesen.
1 R. G. 2 Historie	- 28 Andersen.
6 M. 3 Geografi	- 32 Fearnley (censor Johansen).
6 M. 5 Naturfag	- 24 Høyer (censor Geelmuyden).
5 M. a. 2 Historie	- 18 Odland.
5 M. b. E. Historie	- 23 Norby.
5 M. c. 1 Tysk	- 17 Ingebregtsen.
4 M. c. 2 Engelsk	- 19 Lyche.
4 M. a. 1 Historie	- 20 Olsen.
3 M. c. Norsk	- 16 V. Aubert.
2 M. a. 1 Tysk	- 7 Brekke.
2 M. a. 2 Naturhistorie	- 8 Wyller.
2 M. b. 1 Norsk	- 11 Olsvig.
2 M. b. 2 Naturhistorie	- 9 Jacobsen.
2 M. c. 1 Norsk	- 10 A. Aubert.
2 M. a. Religion	- 15 Schollert.
2 M. b. 1 Historie	- 12 Gulbrandsen.
1 M. b. 2 Religion	- 13 Hansen.

Lørdag 3dje juli.

Formiddag.

Inspektion 8 $\frac{3}{4}$ —9

}	3 et. Johannesen.
	2 et. Fearnley.
	1 et. Jacobsen.

3 L. G. 1 Oldnorsk	nr. 29	V. Aubert.
3 L. G. 2 Historie	- 18	Schjøth.
3 R. G. Historie	- 22	Andersen.
2 L. G. Religion	- 16	Brun.
2 R. G. 1 Naturfag	- 24	Høyer.
2 R. G. 1 Fransk	-	K. Nicolaysen.
1 R. G. 1 Engelsk	- 33	Brekke.
6 M. 2 Historie	- 32	Odland (censor Søråas).
6 M. 4 Matematik	- 30	Johannesen (censor Nærup).
6 M. 7 Tysk	- 28	Voss (censor Bratt).
5 M. b. L. Geografi	- 23	Norby.
5 M. c. 1 Geografi	- 17	Fearnley.
3 M. a. 1 Historie	- 7	Olsen.
3 M. a. 2 Regning	- 8	Neuberth.
2 M. b. 2 Tysk	- 10	Olsvig.
2 M. c. 2 Tysk	- 9	A. Aubert.
1 M. b. 1 Norsk	- 12	Hansen.
1 M. c. Norsk	- 13	Ringi.

Lørdag 3dje juli.

Eftermiddag.

Inspektion 4 1/4—4 1/2	}	3 et. Hofgaard.
		2 et. Norby.
		1 et. Gulbrandsen.

2 R. G. Historie	nr. 29	Schjøth.
6 M. 3 Latin	-	32 Hofgaard (censor Brock).
5 M. b. E. Geografi	-	23 Norby.
4 M. a. Mathematik skr.	nr. 20	Hansen.
4 M. b. Mathematik skr.	-	21 Hermanstorff.
4 M. c. Mathematik skr.	-	19 Spjeldnæs.
3 M. b. 1 Historie	-	9 Odland.
3 M. c. 2 Regning	-	16 Neuberth.
2 M. a. 2 Norsk	-	8 Brekke.
2 M. b. Naturhistorie	-	11 Jacobsen.
2 M. c. 1 Geografi	-	10 A. Aubert.
1 M. a. 1 Norsk	-	15 Ringi.
1 M. b. 2 Historie	-	12 Gulbrandsen.

Mandag 5te juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ^{3/4} - 9	}	3 et. Hermanstorff.
		2 et. Wyller.
		1 et. Jacobsen.

3 L. G. 1 Historie nr. 14	Schjøth.
3 L. G. 2 Græsk	- 16 Aars.
3 R. G. Matematik nr. 34	Holst.
1 L. G. 1 Latin	- 33 Dahl.
1 R. G. 1 Geografi	- 20 Fearnley.
6 M. 2 Norsk	- 32 Andersen (censor Corneliussen).
6 M. 3 Naturfag	- 24 Hoyer (censor Geelmuyden).
6 M. 4 Religion	- 30 Pedersou (censor Gjör).
6 M. 5 Matematik	- 29 Johannesen (censor Nærup).
6 M. 6 Tysk	- 28 Voss (censor Bratt).
6 M. 7 Fransk	- 22 Lyche (censor Schram).
5 M. a. 1 Naturfag	- 19 Wyller.
5 M. a. 2 Geografi	- 18 Odland.
5 M. c. 2 Tysk	- 17 Ingebrigtsen.
4 M. b. L. Latin	- 21 Hermanstorff.
3 M. a. 2 Norsk	- Norby.
3 M. b. 1 Tysk	- 12 Kulsberg.
3 M. b. 2 Regning	- 9 Neuberth.
3 M. c. 2 Religion	- 11 Hansen.
2 M. a. 1 Norsk	- 8 Brekke.
2 M. c. 1 Tysk	- 10 A. Aubert.
1 M. a. 2 Norsk	- 15 Ringi.
1 M. c. Historie	- 13 Olsen.

Mandag 5te juli.

Eftermiddag.

Inspektion kl. $4\frac{1}{4}$ - $4\frac{1}{2}$	}	3 et. Brun.
		2 et. Jacobsen.
		1 et. Gulbrandsen.

2 L. G. Matematik nr. 28	Hoyer.
2 R. G. 1 Matematik	- 30 Johannesen.
1 L. G. Religion	- 33 Brun.
6 M. 1. Geografi	- 32 Fearnley (censor Johanssen).
5 M. a. 1 Religion	- 18 Odland.
5 M. b. L Naturfag	- 24 Jacobsen.
5 M. c. 1 Engelsk	- 17 Andersen.
4 M. a. 2 Tysk	- 20 Norby.
4 M. c. Historie	- 19 Lyche.
3 M. b. 2 Tysk	- 9 Kulsberg.
2 M. a. Historie	- 8 Schollert.
2 M. b. Historie	- 11 Olsen.
2 M. c. 2 Geografi	- 10 A. Aubert.
1 M. a. 1 Tysk	- 15 Ringi.
1 M. b. 1 Geografi	- 12 Gulbrandsen.

Tirsdag 6te juli.

Formiddag.

Inspektion kl. 8 ³ / ₄ —9.	}	3 et. Holst.
		2 et. Andersen.
		1 et. Kulsberg.

3 L. G. 1 Græsk	nr. 16 Aars.
3 L. G. 2 Latin	- 29 Hofgaard.
3 R. G. Religion	- 21 Odland.
2 L. G. Fransk	- 20 Voss.
2 R. G. 2 Oldnorsk	- 17 V. Aubert.
2 R. G. 2 Norsk	- 22 Pederson.
1 R. G. 2 Matematik	- 33 Holst.
6 M. 4 Norsk	- 32 A. Aubert (censor Corneliusen).
6 M. 6 Engelsk	- 30 Lyche (censor Olsen).
6 M. 7 Historie	- 28 Andersen (censor Sjøraas).
5 M. a. 2 Fransk	- 18 Hermanstorff.
5 M. b. E. Fransk	- 23 Brekke.
3 M. a. 1 Naturhistorie	nr. 7 Høyer.
3 M. a. 2 Tysk	- 8 Norby.
3 M. b. 2 Norsk	- 12 Kulsberg.
3 M. b. 1 Regning	- 9 Neuberth.
2 M. b. 1 Tysk	- 11 Olsvig.
2 M. c. 1 Religion	- 10 Hansen.
2 M. c. 2 Naturhistorie	- 13 Wyller.
1 M. a. 2 Tysk	- 15 Ringi.

Tirsdag 6te juli

Eftermiddag.

Inspektion 4 ¹ / ₄ - 4 ¹ / ₂	}	3 et. Fearnley.
		2 et. Schollert.
		1 et. Magelssen.

2 R. G.	1 Geografi	nr. 28	Johannesen
6 M.	1 Naturfag	- 24	Høyer (censor Geolmuyden).
6 M.	2 Geografi	- 32	Fearnley (censor Johannesen).
5 M.	c. 2 Engelsk	- 17	Andersen.
4 M.	a 2 Norsk	- 22	Norby.
4 M.	b. Geografi	- 21	Lyche.
4 M.	c. 2 Naturfag	- 19	Jacobsen.
3 M.	b. Religion	- 9	Schollert.
3 M.	c. Tysk	- 16	V. Aubertl.
2 M.	a. Tysk	- 8	Brekke.
2 M.	b. 2 Religion	- 10	Magelssen.
1 M.	a. 1 Geografi	- 15	Neuberth.
1 M.	b. 1 Tysk	- 12	Hansen.
1 M.	b. 2 Geografi	- 11	Gulbrandson.
1 M.	c. Geografi	- 13	Olsen.

Onsdag 7de juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ^{3/4} —9	}	3 et. V. Aubert.
		2 et. W. Færden.
		1 et. Magelssen.

3 L. G. 1 Matematik	nr. 34 Hoyer.
3 R. G. Naturlære	- 16 Johannesen.
1 L. G. 1 Fransk	- 33 Voss.
1 L. G. 2 Historie	- 29 Weisse.
1 R. G. 1 Matematik	- 28 Holst.
1 R. G. 2 Naturlære	- 24 W. Færden.
6 M. 3 Norsk	- 32 Andersen (censor Corneliusen).
6 M. 5 Religion	- 30 Pederson (censor Gjør).
5 M. a. 1 Fransk	- 18 Hermanstorff.
5 M. a. 2 Naturfag	- 22 Wyller.
5 M. b. 1 Fransk	- 23 Brække.
5 M. c. 1 Naturfag	- 17 Jacobsen.
4 M. a. 2 Geografi	- 20 Olsen.
4 M. b. 1 Norsk	- 21 Norby.
4 M. c. 2 Geografi	- 19 Lyche.
3 M. c. 1 Historie	- 8 Odland.
3 M. c. 2 Naturhistorie	- 9 Hall.
2 M. b. 1 Religion	- 11 Magelssen.
2 M. c. 1 Historie	- 10 A. Aubert.
1 M. a. 1 Historie	- 15 Neuberth.
1 M. b. 2 Tysk	- 12 Hansen.
1 M. c. Tysk	- 13 Ringi.
3 F. a. Norsk og Religion	- 6 Agn. Holstad.
3 F. b. Norsk og Religion	- 4 Schollert.
2 F. a. Norsk og Religion	- 2 Aug. Holstad.
2 F. b. Norsk og Religion	- 5 Gulbrandsen.
1 F. a. Norsk	- 1 T. Jensen.
1 F. b. Norsk	- 3 Jacobsen.

Onsdag 7de juli.

Eftermiddag.

Inspektion $4\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ } 2 et. Hall.
 1 et. Brekke.

2 R. G. 2 Naturfag	nr. 21 Höyer.
2 R. G. 1 Oldnorsk	17 V. Aubert.
2 R. G. 1 Norsk	- 18 Pederson.
5 M. b. E. Mathem.	- 23 Hall.
5 M. c. 2 Naturfag	- 16 Jacobsen.
4 M. b. 2 Norsk	- 20 Norby.
4 M. c. 1 Geografi	- 19 Lyche.
3 M. a. 1 Geografi	- 7 Olsen.
3 M. b. 2 Historie	- 9 Odland.
2 M. a. 1 Naturhistorie	- 13 Wyller.
2 M. a. Religion	- 8 Schollert.
2 M. b. 2 Norsk	- 11 Olsvig.
2 M. c. 2 Historie	- 10 A. Aubert.
1 M. a. 2 Historie	- Neuberth.
1 M. b. 1 Religion	- Hansen.

Torsdag 8de juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ² / ₁ -9	}	3 et. Andersen.
		2 et. Odland.
		1 et. Olsvig.

3 L. G. 1 Latin	nr. 17 Hofgaard.
3 L. G. 2 Matematik	- 34 Höyer.
3 R. G. Oldnorsk	- 24 V. Aubert.
2 L. G. Historie	- 20 Schjöth.
1 L. G. 2 Latin	- 33 Dahl.
1 R. G. 2 Geografi	- 16 Fearnley.
6 M. 1 Norsk	- 32 Andersen (censor Corneliussen).
6 M. 3 Religion	- 30 Odland (censor Gjør).
6 M. 4 Tysk	- 23 Lyche (censor Bratt).
6 M. 5 Fransk	- 29 Hermanstorf (censor Schram)
5 M. a. 1 Matematik	- 18 Holst.
5 M. b. 1. Matematik	- 23 Hall.
4 M. a. 1 Tysk	- 22 Norby.
4 M. b. 1 Tysk	- 21 Kulsberg.
4 M. c. 2 Matematik	- 19 Wyller.
3 M. a. 2 Geografi	- 13 Olsen.
3 M. c. 1 Naturhistorie	- 10 Hall.
3 F. a. Historie, Geografi og Regning	nr. 6 Agn. Holstad.
3 F. b. Historie, Geografi og Regning	- 4 Schollert og Neuberth.
2 F. a. Geografi og Regning	- 2 Aug. Holstad.
2 F. b. Geografi og Regning	- 5 Gulbrandsen.
1 F. a. Religion og Regning	- 1 T. Jensen.
1 F. b. Religion og Regning	- 3 Jacobsen.

Torsdag 8de juli

Eftermiddag.

Inspektion 4 $\frac{1}{4}$ —4 $\frac{1}{2}$	}	3 et. Johannesen.
		2 et. Pederson.
		1 et. Olsen.

2 R. G. 2 Geografi	nr. 32 Johannesen.
6 M. 2 Naturfag	- 24 Hoyer (censor Geelmuyden).
6 M. 6 Geografi	- 30 Fearnley (censor Johanssen).
6 M. 7 Engelsk	- 22 Lychie (censor Olsen).
5 M. a. 2 Matematik	- 18 Holst.
5 M. b. E Naturfag	- 23 Jacobsen.
4 M. a. Religion	- 21 Brun.
4 M. b. Historie	- 20 Odland.
4 M. c. 1 Religion	- 19 Pederson.
3 M. a. 1 Tysk	- 7 Norby.
3 M. b. Geografi	- 9 Schollert.
3 M. c. 1 Regning	- 16 Neubert.

Udlevering af karaktersedlerne foregaar for forberedelses-
klasserne samt 1ste og 2den middelklasse torsdag den 8de
juli kl. 12, for de øvrige klasser ved skolens aarsfest, som
holdes lørdag den 10de juli kl. 12 i gymnastiksalen.

Til at være tilstede ved disse leiligheder samt til at over-
være examens mundtlige del indbydes herved disciplenes for-
ældre og verger samt enhver anden, hvem skolens gjerning
maatte interessere.

Ferierne varer til mandag den 23de august.
Lærerne samles kl. 8 form., de hidtilværende disciple kl. 9,
optagelsesprøven for de nye disciple begynder kl. 10, de til
1ste forberedelsesklasse indmeldte møder kl. 12.

Kristiania den 30te mai 1880.

J. Aars. P. Voss.

Undervisningsplan.

	Forberedelses- skolen.			Middelskolen.								Latingymnasiet.			Realgymnasiet.			
	1 F.	2 F.	3 F.	1 M.	2 M.	3 M.	4 ML.	4 ME.	5 ML.	5 ME.	6 ML.	6 ME.	1 LG.	2 LG.	3 LG.	1 RG.	2 RG.	3 RG.
Religion	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	2
Norsk	9	9	8	5 ¹⁾	5	5	4	4	3	3	3	3	3	4 ²⁾	4 ²⁾	3	4 ²⁾	5 ³⁾
Tysk	-	-	-	5 ¹⁾	5	6	4	5	3	4	3	5	1	1	-	1	1	-
Latin	-	-	-	-	-	-	8	-	9	-	8	-	9	9	9	-	-	-
Græsk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	8	7	-	-	-
Engelsk	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	5	-	-	-	4	4	4
Fransk	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	3	3	3	2	4	3	4
Historie	-	-	3	3	2	2 ⁴⁾	2	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2	3
Geografi	-	3	3	3	2	2 ⁴⁾	2	2	1	1	2	2	-	-	-	5	5	1
Naturfag	-	-	-	-	1	2	2	2	3	3	2	2	-	-	-	5	5	4
Regning og ma- thematik	6	5	4	4	4	5	5	5	5	6	5	5	3	2	3	6	5	5
Tegning	-	-	-	-	2	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	2	3	2
Skrivning	6	4	3	3	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	24	24	24	26	26	29	30	30	30	30	31	32	30	30	30	30	30	30
Sang	-	-	1	1	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gymnastik og vaabenøvelser ⁵⁾	-	-	-	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	-	3	3	-
Sum	24	24	25	30	30	34	35	35	33	33	34	35	33	33	30	33	33	30

¹⁾ Tysk paabegyndes først i 2det halvaar; i 1ste halvaar har norsk 10 timer. ²⁾ Heraf 2 timer oldnorsk.
³⁾ Heraf 3 timer oldnorsk. ⁴⁾ I den sidste del af skoleaaret 3 timer historie og 1 time geografi, om dette viser sig hensigtsmæssigere. ⁵⁾ Til vaabenøvelser anvendes desuden 6 hele dage af skoleaaret.

I. Forberedelsesskolen.

Iste forberedelsesklasse.

Religion. Det vigtigste af 1ste Mosebog og af Jesu levnet fortællendes og gjengives. Nogle lette salmevers læres.

Norsk. Gjennem lydmetoden oplæres børnene til ren og sammenhængende læsning af latinsk og norsk tryk. Eriksens og Paulsens læsebog 1ste del. En del eventyr og lette vers meddeles mundtlig og gjengives af disciplene.

Regning. Øvelse i læsning og skrivning af tallene indtil 1000; addition og subtraktion ved rækketælling dels paa tavlen, dels som hovedregning. Praktiske eksempler.

Skrivning. De smaa og store latinske bogstaver efter opskrift paa vægtavlen, først paa dobbeltlinjeret tavle, senere i dobbeltlinjeret skrivebog; i den sidste del af aaret ogsaa sammenskrift.

2den forberedelsesklasse.

Religion. Det vigtigste af bibelhistorien gennemgaaes mundtlig; nogle lette salmevers læres.

Norsk. Fortsatte øvelser i læsning: Eriksens og Paulsens læsebog, 2den dels 1ste afdeling. Samtale om det læste og gjengivelse af dets indhold. Smaadigte læres udenad og fremsiges fra kathedret (et par gange om ugen); enkelte sange synges enstemmig. Til hver dag faar eleverne et par linjer til afskrivning efter bog med betegnet stavelsesdeling (i de første maaneder kun paa skolen, siden hjemme).

Geografi. Man søger ved hjælp af globus at gjøre disciplene bekendt med de vigtigste geografiske begreber, jordens skikkelse, bevægelse o. s. v.; derefter gennemgaar man under benyttelse af vægkart det allermerkeligste ved de europæiske lande, Norden noget fuldstændigere. (Disciplene bruger v. Mentzers kartbok.)

Regning. Øvelse i læsning og skrivning af tal samt addition og subtraktion fortsættes ogsaa med større tal. Multiplikation med ensifret multiplikator.

Skrivning. Sandbergs forskrifter 1ste bog.

3dje forberedelsesklasse.

Religion. Af Vogts mindste bibelhistorie det gamle testament. De tre første parter af katekismen uden Luthers forklaringer. Nogle salmer læres og synges; (passende for denne klasse har man fundet følgende salmer hos Landstad: nr. 8, 150, 175, 300, 344, 580, 615.)

Norsk. Fortsatte øvelser i læsning, i regelen efter forberedelse hjemme: Eriksens og Paulsens læsebog, 2den dels 2den afdeling. Samtale om det læste og gjengivelse af dets indhold. Udenadlæsning af vers som i 2den klasse; afskrivning efter bog; i sidste halv-aar to gange ugentlig diktat (forbundet med gjenmem-gaaelse af de vigtigste ordklasser.)

Historie. Fortællinger af Norges ældste historie, omtrent til Harald Haardraades død. Det vigtigste af gudesagnene medtages.

Geografi. Fuldstændigere gennemgaaelse af det for 2den klasse opførte pensum. (V. Mentzers kartbok.)

Regning. De fire regningsarter i ubenævnte tal.

Skrivning. Fortsatte øvelser i skjönskrift i dobbeltlinjeret skrivebog. (Sandbergs forskrifter 2den bog.)

Sang. Øvelser i enstemmig sang.

II. Middelskolen.

Iste middelklasse.

Religion. Af Vogts mindste bibelhistorie det nye testamente. Katekismens tre første parter repeteres, og Luthers forklaringer medtages; desuden «bønner». Enkelte bibelsprog og salmer læres; (som salmer, man har fundet passende for denne klasse, nævnes følgende af Landstads salmebog: nr. 19, 26, 94, 134, 136, 404, 519.)

Norsk. Øvelser i læsning, i regelen efter forberedelse hjemme. Eriksens og Paulsens læsebog, 2den dels 3dje deling. Enkelte af digtene læres udenad og fremsiges. Begyndelsesgrundene af grammatiken indøves under benyttelse af Jensens eksempelsamling (indtil § 18). Af Hofgaards norske grammatik læses indledningen og det vigtigste om pronomenerne. Verbernes böining i aktiv læres i 1ste halvaar. Fortsatte øvelser i diktat (2 gange om ugen); skilletegnene dikteres endnu af læreren. Af Aars's retskrivnings-regler (3dje udgave) gennemgaaes §§ 1—6, §§ 48—49, § 10, §§ 15—24, § 27. (I 1ste halvaar 10 timer ugentlig: omtrent $\frac{3}{4}$ time anvendes hver dag til grammatik og analyse, to gange om ugen skrives diktat, resten af tiden anvendes til læsning og fremsigelse af digte samt til gennemgaaelse af diktaterne. I 2det halvaar 5 timer ugentlig: 2 t. anvendes til diktat, grammatik og analyse, 2 t. til gennemgaaelse af diktaterne, læsning og digte, 1 t. til læsning, grammatik og analyse.)

Tysk. (I 2det halvaar.) Knudsens elementar- og læsebog (4de udgave) til s. 41 med forbigaaelse af adskillige eksempler. Af schemaet for verbernes böining læres kun aktiv. 2 gange om ugen dels diktat, dels skriftlige grammatiske øvelser, navnlig i verbernes böining.

Historie. S. Petersens Norges historie fra Harald Haardraades död til reformationen (suppleret ved en del mundtlige fortællinger).

Geografi. Erslevs «Almindelig geografi» (pris 40 öre) s. 7—88. Övelser i karttegning.

Regning. I de förste maaneder af skoleaaret fortsættes med övelser i de fire regningsarter med ubenævnte tal, senere med benævnte tal (dog ikke kvadrat- og kubik-maal); i förste halvaar indöves addition, i andet alle fire regningsarter. I denne og alle de följende klasser forbindes stadig övelse i hovedregning med den skriftlige regning.

Skrivning. Fortsatte övelser (Sandbergs forskrifter 2den og 3dje bog).

Sang. Övelser i enstemmig sang.

2den middelklasse.

Religion. Vogts bibelhistorie for borgerskoler indtil domernes bog; i forbindelse hermed læsning i Bibelen. Af katekismen læses 4de og 5te part, og de tre förste parter repeteres. Fra kirkeaarets begyndelse gennemgaaes hver uge evangeliet for den följende söndag (og festdage); enkelte salmer læres; (som passende for denne klasse nævnes: Nr. 27, 40, 82, 266, 283 421, 525 hos Landstad.)

Norsk. Læsning, i regelen efter forberedelse hjemme: Eriksens og Paulsens læsebog, 3dje del (det udvalg, som i fortalen til 2den udgave er opført for denne klasse). Enkelte digte læres udenad og fremsiges. Af Hofgaard's norske grammatik læses §§ 24—27, §§ 71—111, §§ 143—161. Til indövelse ved analyse benyttes dels Jensens eksempelsamling, dels stykker af læsebogen. De vigtigste regler af Aars's retskrivnings-regler; ved diktat indöves i 2det halvaar ogsaa brugen af semikolon, komma og spørsmålstegn efter retskrivnings-reglerne §§ 35, 36, 39. (Af de 5 ugentlige timer anvendes 2 t. til diktat, grammatik og analyse, 2 t. til gennemgaaelse af diktaterne, læsning og digte, 1 t. til læsning, grammatik og analyse).

Tysk. Knudsens elementar- og læsebog 4de udgave; efter en hurtig repetition af de förste 41 sider læses videre

til side 72 (pronomenene) samt stykket s. 82 om bisætninger, med forbigaaelse af adskillige eksempler. Efter Løkkes mindre grammatik: substantivernes deklination, kjönsreglerne, adjektiver, talord og pronomenene. I sidste halvaar læses (i 2 ugentlige timer) en del lette smaa stykker; enkelte vers læres udenad. Skriftlig: dels övelse i at konjugere og deklinere, dels diktat.

Historie. Nissens «Verdenshistoriens vigtigste begivenheder» fra begyndelsen indtil middelalderen.

Geografi. Efter en kort indledning til geografin (tildels i tilslutning til de første blade af Erslevs «Almindelig geografi») læses af Geelmuydens geografi for middelskolen den skandinaviske halvös tysiske og politiske geografi. Karttegning.

Naturhistorie. Pattedyrene og fuglene efter Sörensens «Dyrerigets og planterigets naturhistorie i kort udtog» (s. 17—66); de nödvendige oplysninger om det menneskelige legeme meddeles mundtlig, eftersom man faar brug for dem.

Regning. I de to første maaneder fortsatte övelser i de fire regningsarter med hele tal, derefter de fire regningsarter i brök.

Tegning*). Retlinjede geometriske planfigurer samt grundrids af lette tekniske former.

Skrivning. Sandbergs forskrifter 2den og 3dje bog.

Sang. En- og flerstemmige sange og salmer. Note-övelser.

3dje middelklasse.

Religion. Vogts bibelhistorie for borgerskoler til det nye testament: i forbindelse hermed læsning i Bibelen. Katekismens fem parter repeteres, og samtidig læres en større del af «Sentenser af Guds ord», navnlig de, som er optagne i Pontoppidans forklaring. Stykker af hustavlen samt enkelte salmer læres. Fortsættelse med gennemgaaelsen af söndags-evangelierne (indtil kirkeaarets slutning).

Norsk. Af Eriksens og Paulsens læsebog, 3dje del,

*) Nærmere om fremgangsmaaden ved tegne-undervisningen side 33—34.

læses de i fortalen til 3dje udgave for denne klasse opførte stykker (med undtagelse af stykkerne s. 65, s. 286, s. 297, s. 328 og s. 382; istedenfor disse læses: Fregatten Ørnens brand s. 48, Den engelske kaptein s. 77, Sigurd Favnesbanes første daad s. 100, Kong Valdemars tanke s. 306, Norske hirdskikke s. 446, tre digte af Chr. Richardt s. 483—484). Enkelte digte læres udenad og fremsiges. Af Hofgaard's grammatik læses §§ 57—70, §§ 112—142 og §§ 162—168; analyse efter Jensens eksempelsamling og stykker af læsebogen. Aars's retskrivnings-regler læses i sammenhæng (med forbigaaelse af vanskeligere anmerkninger). Alle skilletegn indöves. Diktat 1 gang om ugen; i sidste halvaar övelser i mundtlig og (afvekslende med diktaten) skriftlig gjenfortælling. (2 timer om ugen anvendes til læsning og deklamation, de övrige timer fordeles mellem diktat, retskrivningslære, grammatik og analyse, saavidt tiden tillader det, kursorisk læsning.)

Tysk. Knudsens «læsebog» læses tilende. Mundtlige og skriftlige övelser i översættelse fra norsk til tysk, dels efter Knudsens «elementarbog» (afsnittet om egne og negte sammensatte verber s. 91—96), dels efter Knudsens stilövelser (til «hjælpeverberne haben og sein»). Formlæren læses til ende og repeteres (med enkelte forbigaaelser; deriblandt afsnittet om egne og negte sammensatte verber, som i denne klasse kun gennemgaaes efter elementarbogen). (I regelen gives en kort grammatiklekse til hver dag; læsebog 4 gange, stilövelser 2 gange om ugen.)

Historie. Nissens «Verdenshistoriens vigtigste begivenheder» til Schweizernes frihedskamp. Eriksens Norges, Sveriges og Danmarks historie til Kalmarunionen.

Geografi. Geelmuydens geografi for middelskolen fra Danmark til Italien.

Naturhistorie. Indledning til botaniken efter Sörensens «Dyrerigets og planterigets naturhistorie i kort udtog»; forevisning og beskrivelse af levende planter i forbindelse med övelse i at anvende Sörensens «Norsk flora». I vintermaanederne gennemgaaes efter samme

lærebog af zoologien krybdyrene, fiskene og leddyrene
(s. 67—114).

Regning. Fortsatte øvelser i brøkregning. Decimalbrøk.
Enkelt og sammensat reguladetri.

Tegning*). Fortsat indøvelse af retlinjede planfigurer.

Skrivning. Sandbergs forskrifter 4de bog.

Sang. Som i 2den middelklasse.

4de middelklasse.

Religion. Vogts bibelhistorie for borgerskoler, det nye testament indtil palmesøndag; i forbindelse hermed læsning af tilsvarende dele af evangelierne. Pontoppidans «forklaring» (Sverdrups udgave), 1ste part.

Norsk. Fortsatte øvelser i læsning; fremsigelse af udenadlærte digte. Af Eriksens og Paulsens læsebog, 3dje del, læses: Wergeland, Menigmands juleønske for Karl Johan s. 264, Det norske storting s. 267, Gnieren og drankeren s. 480; — Welhaven: St. Olavs mildhed s. 170, Aasgardsreien s. 270. Det freddede træ s. 282, En vise om Hellig Olav s. 297, Strilerne s. 347, Koll med bilen s. 432; — R. Keyser: Mindre Alv s. 196, Træk af de gamle Nordmænds karakter s. 425, Olav Tryggvessøns kristendomsindførelse s. 434; — P. A. Munch: Den sorte død s. 207; — A. Munch: Norsk bjarkemaal s. 267, Bruddefærden s. 312, Ladegaardsoen s. 329; — Asbjørnsen: En gammeldags juleaften s. 286. En katekisation s. 341, En nat i Nordmarken s. 382; — J. Moe: Blomster-Ole s. 26, En frierhistorie s. 48, Fanitullen s. 285; — Bjørnson: Fædrelandssang s. 489; — Ibsen: Terje Viken s. 34; — Jonas Lie: Nordfjordhesten s. 345; — af forskjellige forfattere: Herlog Høvdudat og biskop Karl s. 208, Kristian August s. 259, Slaget i Trangen s. 260, Nordmandssang s. 362, Finnerne s. 367, Vinterfisket i Lofoten s. 373, Fossekallen s. 394, Sneuglen s. 401, Gadefeieren i London s. 413, Runerne

*) Se side 33—34.

s. 423, Gud hörer hjertets raab s. 469, Norsk national-sang 487. Af de i læsebogen tilføiede »korte oplysninger om forfatterne« læres det, som er meddelt om: Wergeland, Welhaven, R. Keyser, (om P. A. Munch læses stykket s. 465—467), A. Munch, P. Chr. Asbjørnsen, Jörgen Moe, Bjönstjerne Björnson, Henrik Ibsen og Jonas Lie. (Endel stykker af disse forfattere gennemgaaes paany för eksamen). Af Hofgaard's norske grammatik læses formlæren i sammenhæng, og afsnittet om »hovedsætninger og bisætninger« repeteres. Et skriftligt arbeide om ugen: gjenfortælling; omskrivning af digte; lette, selvstændige fortællinger og skildringer; af og til diktat. Gjenfortælling anvendes ogsaa som mundtlig övelse. (2 timer ugentlig anvendes til læsning og fremsigelse af digte, 1 t. til grammatik og analyse og 1 t. til de skriftlige arbeider).

Tysk. Af Lökkes grammatik gennemgaaes formlæren fuldstændigere, og af syntaksen læses paa latinlinjen til dativ, paa engelsklinjen til genitiv (dog kun de vigtigere regler); tilsvarende stykker af Knudsen's stilövelser oversættes mundtlig. Af Pauss's og Lassen's tyske læsebog læses i latinlinjen omtr. 50, i engelsklinjen omtr. 70 sider. (Timerne fordeles saaledes: i latinlinjen 2 t. læsebog, 2 t. stil, grammatik og mundtlige övelser; i engelsklinjen 2 à 3 t. læsebog, 2 à 3 t. stil, grammatik og mundtlige övelser; stilene er dels hjemmestile, dels skolestile).

Latin (kun for latinlinjen). Af Schreiners grammatik det vigtigste af formlæren; tilsvarende eksempler af Gjör's og Andersens læsebog 1ste afdeling, i regelen med forbigaaelser af en del eksempler i hvert stykke; af 2den afdeling læses paa samme maade stykkerne I, III, IV, V. To stile ugentlig, en hjemmestil og en skolestil. (Stilene læres udenad, efterat de er rettede og gennemgaaede). De allervigtigste syntaktiske regler meddeles efterhaanden mundtlig, eftersom man under læsningen og stilskrivningen faar brug for dem.

Engelsk (kun for engelsklinjen). Ross's lærebog i engelsk,

- 1ste del (med forbigaaelse af nogle faa stykker). Hver uge en hjemmestil og en skolestil.
- Historie. Nissens verdenshistorie, indtil Ludvig den 14des död. A. E. Eriksens Norges, Sveriges og Danmarks historie til den store nordiske krig.
- Geografi. Geelmuydens geografi for middelskolen fra Italien til Afrika.
- Naturhistorie. De vigtigste plantefamilier (Sörensen »Dyrerigets og planterigets naturhistorie i kort udtog« s. 150—188). I vintermaanederne læses resten af zoologien (o: af Sörensens bog s. 115—128 og s. 1—16).«
- Mathematik og regning. Af Bonnevis arithmetik og algebra de 2 første böger. Af Bonnevis geometri 1ste bog til parallele linjer.
- Tegning *) (kun for engelsklinjen). Indövelse af krumme linjer (cirkel, spiral).
- Skrivning. Sandbergs forskrifter 4de bog. Tillige övelser i haandskrift efter diktat.
- Sang. Som i 2den middelklasse.

5te middelklasse.

- Religion. Vogts bibelhistorie for borgerskoler læses til ende; i forbindelse hermed bibellæsning som i 4de middelklasse. Af »forklaringen« (Sverdrups udgave) læses 2den part.
- Norsk. Fortsatte övelser i læsning; fremsigelse af udenadlærte digte. Af Eriksens og Paulsens læsebog, 3dje del, læses: Wergeland, Til Hermann Foss s. 265, Norges natur s. 311, Et gammelt norsk herresæde s. 430, Til min gyldenlak s. 516, Kun dagligdags er al din dont s. 517; — Welhaven: I Kivledal s. 276, Nökken i kvernen s. 277, Möllergutten s. 381, Mindets bøger s. 423, For Norges seileres s. 509; — A. Munch: Island s. 486, Sarpsborg s. 522; — Asbjörnsen: Alexandria s. 419; — J. Moe: Blind-Anne s. 335, Jakob Aall s. 464, Den döde fugl s. 524; — Björnson:

*) Se side 33—34.

Gamle Norge s. 488, I en tung stund s. 517; — Ibsen: 4de Juli 1859 s. 266, Høifjeldsliv s. 367, Kong Haakons gildehal s. 445, Paa Akershus s. 498; — Ambrosius Stub: Livets seilads s. 468; — af forskjellige forfattere: Tor henter sin hammer s. 91, Gaadekampen s. 104, Væringernes drapa s. 176, De tvende kirketaarne s. 184, Dronning Dagmar s. 187, Kristjern den andens vise s. 215, Kirkevielsen i Nesland s. 440, — Træk af Kristian den 4des liv s. 221, Nordhavet s. 339, Familien paa Stensæt s. 371, Gamle stenbygninger s. 443, Om Ludvig Holberg s. 454, Ludvig Holberg s. 461, Elsker hverandre s. 471, Den blide tanke s. 471, Ved skoleaarets slutning s. 475, Daarernes selvtilfredshed (af Holberg) s. 476, De tre høie ord s. 490, Norsk flagsang s. 490, Om drømme s. 491, Tordenveir s. 500, Vulkanske udbrud s. 506. 9de afdeling af læsebogen (deraf navnlig de to folkeviser: Dalebu Jonson s. 542, og Magnus aa havfrua s. 543; af Petter Dass: Prestereiser i Nordlandene s. 531, og Vindene i Nordland s. 532; fremdeles s. 544—557). — Af Eriksens «Udvalg af norske og danske forfattere», 1ste del, læses de to stykker af Petter Dass, en komedie af Holberg og Sammenligning mellem Christian 4 og Peter Czar s. 140, Om udenlandsreiser s. 143. Af Björnsons «Fortællinger», navnlig af «En glad gut», læses forskjellige stykker. Af Eriksens «Dansk og norsk literaturhistorie til skolebrug» *) gennemgaaes: Den nyere norske literatur s. 141—182, Folkeviserne s. 17—21, Petter Dass s. 40—41, Ludvig Holberg og hans tid s. 43—58, Ambrosius Stub s. 62. (Endel af stykkerne i læsebogen gennemgaaes paany för eksamen.) — Der meddeles eleverne en kortfattet oversigt over de forskjellige digtarter. Af Hofgaard's norske grammatik læses sætningslæren i sammenhæng. En stil hveranden uge: fortællinger,

*) De elever, som ikke skal gennemgaa gymnasiet, kan benytte det af Eriksen udgivne uddrag af denne bog: „Den danske og norske poesie historie.“

skildringer og beskrivelser; sammendrag og bearbejdelser; lette historiske opgaver. En gang hvert halvaar holder disciplene mundtligt foredrag over selvvalgte emner (2 timer ugentlig anvendes til læsning, 1 time dels til gennemgaaelse af de skriftlige arbejder, dels til grammatik).

Tysk. Af Lökkes grammatik læses syntaksen til ende (fremdeles dog kun hovedreglerne). Tilsvarende stykker af Knudsens stiløvelser mundtlig. Efter samme bog skrives sammenhængende stile, paa engelsklinjen to gange, paa latinlinjen en å to gange ugentlig, afvekslende hjemme og paa skolen. Af Pauss's og Lassens tyske læsebog latinlinjen omtrent 50, engelsklinjen omtrent 70 sider. (Timerne fordeles saaledes: i latinlinjen 2 t. læsebog og grammatik, 1 t. stil; i engelsklinjen 2 t. læsebog, 2 t. stil, grammatik og mundtlige øvelser.)

Latin (kun for latinlinjen). Af Voss's udvalg af latinske klassikere læses et par feltherrer af Cornelius Nepos og et udvalg af de «historiske fortællinger, anekdoter, betragtninger;» de poetiske smaastykker (med indøvelse af de jambiske og daktyliske vers); 1ste bog af Cæsar de bello Gallico. Af Schreiners latinske grammatik læses formlæren noget fuldstændigere og af syntaksens 1ste afsnit hovedreglerne i kap. 1—3 (sætningens dele, overensstemmelse mellem subjekt og prædikat &c., kasuslære); under forfatterlæsningen og stilskrivningen indøves de vigtigste hovedstykker af sætningslæren (deriblandt ogsaa om oratio obliqua). To stile om ugen, en hjemme og en paa skolen. Af Falkenbergs vokabularium læses det meste af anden del. Af de 9 ugentlige timer anvendes 1 til skolestil, 1 til gennemgaaelse af stilene og 1 til eksamination i de rettede og gennemgaaede stile, der læres udenad, samt til øvelse i mundtlig at oversætte lette eksempler fra norsk til latin.)

Engelsk (kun for engelsklinjen). Af Lökkes læsebog for mellemlasserne læses omtrent 80 sider. Af Lökkes grammatik repeteres formlæren, af syntaksen læses til pronomenerne; mundtlig læses tilsvarende eksempler af

Lökkes stiløvelser. Hver uge en hjemmestil og en skolestil. (Af de 5 ugentlige timer anvendes 2 à 3 til læsebog, 1 à 2 til grammatik i forbindelse med mundtlig oversættelse efter Knudsens og Lökkes stiløvelser og til gennemgaaelse af stile, 1 til extemporalstil.)

Fransk. Af Knudsens og Wallemssens læsebog omtrent 20 sider. Af Sicks grammatik hovedreglerne af formlæren indtil de uregelmæssige verber. Hyppige retroversionsøvelser.

Historie. Nissens verdenshistorie og Eriksens Norges, Sveriges og Danmarks historie læses til ende.

Geografi. Af Geelmuydens geografi for middelskolen læses Afrika, Amerika og Australien.

Naturfag. Christies fysik for middelskolen til «Om ligevægt og bevægelse». Mineralogi (med Höyers lærebog som grundlag).

Mathematik og regning. Procent- og rentesregning. Af Bonnevis aritmetik og algebra 3dje og 4de bog med undtagelse af læren om logaritmener; ligninger af 1ste og 2den grad. Bonnevis geometri til 5te bog.

Tegning*) (kun for engelsklinjen). Tegning efter grundformer til ornamenter samt simple fritstaaende legemer, der opkonstrueres i oprids og grundrids.

Skrivning (kun for engelsklinjen). Som 4de middelklasse.

Sang. Fortsatte øvelser.

6te middelklasse.

Religion. Forklaringen læses til ende. Bibelhistorien og forklaringen repeteres.

Norsk. Dels efter Eriksens og Paulsens læsebog, 3dje del, dels efter »Eriksens udvalg af norske og danske forfattere, 1ste del,« læses: Tullin: Maidagen (i udvalget); — Ewald: Ved dödens komme (læseb. s. 470); af udvalget: Klagesang over Fredrik den femte, Rungstedts lyksaligheder, Af »Levnet og meninger;« —

*) Se side 33—34.

Wessel: Gaffelen (læseb. s. 62), Smeden og bageren (læseb. s. 65), Brodne kar i alle lande (læseb. s. 475); af udvalget: Kjærlighed uden strømper, Til Hr. Jens Baggesen; — J. N. Brun: Norges herlighed (læseb. s. 328); — Claus Frimann: Kjeld Stub (læseb. s. 241), Hvad man kan blive (læseb. s. 473); — Baggesen: Da jeg var lille (læseb. s. 484); Paaskeindbydelse (læseb. s. 485); af udvalget: Passet, Af »Kallundborgs Krønnike«, Knud Sjællandsfar paa landet og paa vandet; — Oehlenschläger: efter læsebogen Haakon jarls död s. 138, Knut den store s. 173, Niels Juul s. 245, Kirsten Pils kilde s. 305; af udvalget: Guldhornene, tredje akt af Haakon jarl; Grundtvig: Luthers minde (læseb. s. 216), Dansk hilsen til Norge (læseb. s. 491), Modersmaalet (læseb. 511); Inge-mann: Marsk Stigs døtre (læseb. s. 199), Kort Adeler (læseb. s. 242), Pilgrimssang (læseb. s. 472); af forskellige forfattere efter læsebogen: Matrosen s. 257, Henrik og Else s. 307, Da droslen reiste s. 329, Snorre Sturlassön s. 452, Uranienborg s. 453, Til Adam Oehlenschläger s. 463, Oldtidens berømmelse s. 473. Smaavers s. 503. (Af de forhen læste stykker gennemgaaes et udvalg paa ny). — Om tiden strækker til læses efter Eriksens »Udvalg af danske og norske forfattere«, 2den del*) et uddrag af Ibsens »Kongsemnerne«. Af Eriksens literaturhistorie**) læses (med endel forbigaaelser) s. 73—95 og s. 102—106 (af »Oplysningens tidsalder«) og s. 109—121 (af »Den danske literatur i det nittende aarhundrede«). Til øvelse i svensk læsning anvendes Aars og Eriksens »Svenske læsestykker«. Af Hofgaards norske grammatik læses »Om vers og versemaal«. En stil hveranden uge: fortællinger, skildringer og beskrivelser, sammendrag og bearbejdelser; opgaver af historien, geografien og naturhistorien. En gang hvert halvaar mundtlige foredrag som i 5te middelklasse.

*) De elever, som ikke skal gaa over i gymnasiet, kan fritages for at anskaffe bogen.

**) Se noten side 13.

Tysk. Grammatiken repeteres. Stil som i 5te middelklasse. Udvalg af læsebogen eller en lettere forfatter, tildels ex tempore. (Paa latinlinjen anvendes 1 à 2 t. ugentlig til læsebog og 1 à 2 t. til stil og grammatik, paa engelsklinjen 2 à 3 t. til læsebog og 2 à 3 t. til stil og grammatik).

Latin (kun for latinlinjen). 2den bog af Cæsar de bello Gallico; Ciceros 1ste og 3dje tale mod Catilina. Derefter repeteres det pensum, som opgives til middelskoleeksamen. Af Schreiners grammatik repeteres det forhen læste, og det vigtigste af sætningslæren medtages. Stile som i foregaaende klasse. Desuden mundtlig oversættelse fra norsk til latin. (Af de 8 ugentlige timer anvendes 3 paa samme maade som i 5te klasse til stile og mundtlige øvelser).

Engelsk (kun for engelsklinjen). Af Lökkes læsebog for mellemklasserne omtrent 80 sider; extemporallæsning af stykker i læsebogen eller af en let forfatter. Grammatiken læses til ende og repeteres; tilsvarende eksempler af Knudsens og Lökkes stiløvelser. Hver uge skrives en skolestil og en hjemmestil. (Timerne fordeles som i 5te middelklasse).

Fransk. Af Knudsens og Wallems læsebog omtrent 50 sider. Repetition (ogsaa af det i 5te klasse læste pensum). Under læsningen meddeles de vigtigste hovedpunkter af syntaksen. Af Sicks grammatik læses og repeteres hele formlæren, dog med forbigaaelse af de allerfleste anmerkninger.

Historie. Repetition af Nissens verdenshistorie og Eriksens Norges, Sveriges og Danmarks historie.

Geografi. Af Geelmuysdens geografi for middelskolen læses indledningen; derefter repetition af det hele pensum.

Naturfag. Om planternes indre bygning. Repetition af fysik, zoologi, botanik og mineralogi.

Mathematik og regning. Fortsatte øvelser i praktisk regning. Logarithmer. Af Bonneviens geometri 5te og 6te bog. Repetition af det hele pensum.

Tegning*) (kun for engelsklinjen). Tegning af lette ornamenter; forøvrigt som i 5te middelklasse.

III. Gymnasierne.

Latingymnasiet.

Iste klasse.

Religion. Nissens kirkehistorie til Schweizer-reformationen.

Norsk. Det tilbagestaaende af Eriksens «Udvalg af norske og danske forfattere», 1ste del; endel stykker af samme udvalgs 2den del. Den dansk-norske literaturhistorie gennemgaaes i sammenhæng omtrent til Holbergs død.

En stil hver anden uge, væsentlig af samme indhold som i 6te middelklasse.

Tysk. Forfatterlæsning.

Latin. Ciceros 2den og 4de tale mod Catilina samt talerne pro lege Manilia og pro Archia poeta (eller et omtrentlig tilsvarende kvantum af hans andre taler). Ciceros Cato maior.***) Sallusts Catilina. Omtrent 1200 vers af Ovids Metamorfoser. De vanskeligere dele af grammatiken. Græsk (og romersk) mythologi. Hver anden uge en hjemmestil og hver anden en skolestil. (Af de 9 ugentlige timer anvendes 6 til forfatterlæsning samt — under læsningen af Ovid — til mythologi, 1 til grammatik og 2 til stilene og kursorisk læsning.)

Græsk. Efter Curtius's grammatik det væsentligste af det attiske sprogs formlære. Tilsvarende stykker af Bergs forskole. Stadig øvelser i skriftlig oversættelse fra norsk til græsk; i slutningen af skoleaaret sammenhængende stile. Af Voss's ordsamling læres mindst halvdelen

*) Se side 33-34.

**) Skulde man ikke kunne række hele det opførte pensum af Cicero, læses resten i 3dje klasse.

af 1ste del. Af Xenofons Anabasis læses, efterat indholdet af 1ste bog er fortalt i uddrag, 2den bog og mindst halvdelen af 3dje bog.

Fransk. Fortsat læsning af en læsebog eller en lettere forfatter. Af Sicks grammatik repeteres formlæren i sammenhæng og gennemgaaes enkelte hovedpunkter af syntaksen. Mundtlige øvelser i oversættelse fra norsk til fransk efter Bekkevolds stiløvelser.

Historie. Thriges mindre lærebog i den gamle historie indtil Sullas død.

Mathematik. Dr. O. J. Brochs arithmetik 1ste, 2den og 3dje bog. Jevnlig skriftlige opgaver.

2den klasse.

Religion. I 1ste halvaar læses Nissens kirkehistorie til ende. I 2det halvaar paabegyndes gennemgaaelsen af et evangelium paa græsk.

Norsk. Det tilbagestaaende af 2den del af Eriksens Udvalg af norske og danske forfattere; desuden læsning af fuldstændige verker. Gennemgaaelsen af literaturhistorien fortsættes til nutiden.

En stil hver anden uge, dels af skildrende, historisk og geografisk indhold, dels «afhandlinger» af samme art som de ved examen artium sedvanlige.

To timer ugentlig anvendes til oldnorsk; det væsentligste af lydlæren og böiningslæren efter Nygaards grammatik; omtrent 30 sider af Nygaards læsebog.

Tysk. Forfatterlæsning.

Latin. Sallusts Jugurtha. 2 böger af Livius. 2 böger af Vergils Æneide. Et udvalg af Ciceros breve, i omfang svarende til 12te bog af epistolae ad diversos. Antikviteter efter Thomsens lærebog. Et skriftligt arbeide om ugen vekselvis hjemme og paa skolen, i første halvaar kun stil, i sidste afvekslende stil og oversættelse. Den time, som den ene uge anvendes til et skriftligt arbeide paa skolen, anvendes den anden uge til kursorisk forfatterlæsning; en dag i ugen benyttet 2 timer (helst sammenhængende) til gennem-

gaelse af de rettede stile (eller oversættelser) og derefter kursorisk forfatterlæsning.

Græsk. Det vigtigste af syntaksen; repetition af formlæren. En stil om ugen, i regelen hjemmestil. Jevnlig mundtlige øvelser i oversættelse fra norsk til græsk. Resten af 1ste del af Voss's ordsamling. Resten af 3dje bog af Xenofons Anabasis samt oversigt over indholdet af det hele verk. Platons Apologia Socratis. Om trent 3 böger af Homer (Iliaden). I den sidste del af skoleaaret extemporallæsning af Platons Kriton eller andre passende skrifter. Antikviteter efter Christensens lærebog.

Fransk. Fortsat literaturlæsning. Syntaksen læses i sammenhæng. Mundtlige øvelser som i 1ste klasse.

Historie. Den gamle historie til ende. Et nyere kulturfolks historie (for tiden Frankriges historie til revolutionen; foredrag af læreren).

Mathematik. Arithmetiken til ende. C. M. Guldbergs plan trigonometri. Jevnlig skriftlige opgaver.

3dje klasse.

Religion. Gjennemgaelsen af et evangelium fuldendes. Repetition af kirkehistorien.

Norsk. Læsning af fuldstændige verker. Monrads Literaturen og dens dele. En stil hver anden uge, (opgaver af den ved examen artium brugelige art.)

To timer ugentlig anvendes til oldnorsk; grammatiken gennemgaaes fuldstændig; det pensum af læsebogen, der kræves til ex. art., læses til ende, og det hele repeteres.

Latin. 1 bog af Tacitus. Et udvalg af Horats's oder (mindst 900 vers) og satirer eller breve (mindst 500 vers). Repetition af de forfattere, som opgives til examen artium, samt af antikviteterne og grammatiken (orddannelse læren medtages). Kort oversigt over literaturlistorien. To skriftlige arbejder om ugen, afvekslende stil og oversættelse.

Græsk. 3 à 4 böger af Homer, eller en tragedie. Om- trent 130 kapitler af Herodot. Extemporallæsning, især af Homer. Kort oversigt over literaturhistorien. Grammatiken repeteres i sammenhæng (orddannelses- læren medtages). Voss's ordsamling, 2den del.

Fransk. Fortsat læsning. Grammatiken repeteres. Mundt- lige øvelser som i 1ste og 2den klasse.

Historie. Et nyere kulturfolks historie til ende (for tiden Frankriges nyere historie med benyttelse af L. K. Daaes lærebog i verdenshistorien); Nordens historie (Eriksens lærebog fuldstændig). Repetition af det hele pensum.

Mathematik. C. M. Guldbergs stereometri indtil «sfærisk geometri». Repetition af det hele pensum. Stadig skriftlige opgaver. Repetition.

Realgymnasiet.

1ste klasse.

Religion. }

Norsk. }

Tysk. }

Som i latinalgymnasiet.

Engelsk. Af Lökkes Engelske forfattere i udvalg 80—90 sider foruden biografierne af de læste forfattere. Kur- sorisk læsning af Dickens eller en anden forfatter. Hver uge en hjemmestil og en skolestil efter Lökkes og Knudsens stiløvelser. Lökkes grammatik repe- teres. 1 hjemmestil og 1 extemporalstil afvekslende hver anden uge. (Af de 4 ugentlige timer anvendes 2 à 3 til læsebog og grammatik.)

Fransk. Som i latinalgymnasiet; desuden 1 stil om ugen.

Historie. Som i latinalgymnasiet.

Geografi. Henrichsens lærebog i fysisk geografi. Nor- dens geografi.

Naturhistorie (2 timer ugentlig). Hvirveldyrene efter Lüt- kens lærebog nr. 2. Botanisk systematik; plante- og dyrebeskrivelse.

Naturlære (3 timer ugentlig). Af Schiøtz's fysik mekanikens 1ste og 2det afsnit. Hjortdahls kemi til de tunge metaller.

Mathematik. Dr. O. J. Brochs aritmetik og algebra til rækker. Dr. A. Guldbergs plan-geometri til 6te kapitel (polygonberegning). En time ugentlig skriftlige øvelser.

Tegning. Fortsættelse fra 6te middelklasse: tegning af mere udviklede ornamenter efter forlægger-blade eller gips; (tegningerne udføres dels større, dels mindre end originalerne; der benyttes afvekslende blyant, pen og pensel). — Projektionstegning.

2den klasse.

Religion. I 1ste halvaar læses Nissens kirkehistorie til ende. I 2det halvaar paabegyndes gennemgaaelsen af et evangelium.

Norsk. }
Tysk. } Som i latinalgymnasiet.

Engelsk. Af Lükkes Engelske forfattere i udvalg læses omtrent 120 sider foruden biografierne af de læste forfattere. Kursorisk læsning som i 1ste klasse. Repetition af vanskeligere dele af grammatiken. Stil som i 1ste klasse. (Af de 4 ugentlige timer anvendes 2 à 3 til læsebog og grammatik.)

Fransk. Fortsat literaturlæsning. Syntaksen læses i sammenhæng. En stil om ugen, afvekslende hjemme og paa skolen. Mundtlige øvelser.

Historie. Som i latinalgymnasiet.

Geografi. Resten af geografin.

Naturhistorie (1 time ugentlig). Lavere dyr (efter Lützens lærebog nr. 2). Planternes anatomi og fysiologi (Sørensens Planterigets naturhistorie, suppleret mundtlig).

Naturlære (4 t. ugentlig). Om varme efter Schiøtz's fysik, om lyd og lys efter Christies lærebog for middelskolen. Den anorganiske del af Hjortdahls kemi læses til ende. Skriftlige øvelser.

Mathematik. Algebraen og plan-geometrien tilende. C. M. Guldbergs plan-trigonometri og stereometri.

Tegning. Som i 1ste klasse; desuden klodstegning (hvorunder de nødvendige regler for linearperspektiv meddeles).

3dje klasse.

Religion. Som i latinalgymnasiet.

Norsk. Som i latinalgymnasiet, kun at der til oldnorsk anvendes 3 timer ugentlig.

Tysk. Som i latinalgymnasiet.

Engelsk. Resten af Lückes Engelske forfattere i udvalg. Kursorisk læsning som i 1ste og 2den klasse. Grammatiken repeteres atter. Stil som i 1ste og 2den klasse.

Fransk. Fortsat læsning. Grammatiken repeteres. Mundtlige og skriftlige øvelser som i 2den klasse.

Historie. Som i latinalgymnasiet.

Geografi. Johannesens lærebog i mathematisk geografi. Repetition.

Naturhistorie (1 time ugentlig). Mineralogi. Repetition.

Naturlære (3 timer ugentlig). Elektricitet og magnetisme efter Schiøtz's lærebog i fysik. Repetition af det hele pensum i fysik og kemi.

Mathematik. De almindeligst forekommende rækker (efter C. M. Guldbergs funktionslære). Analytisk geometri (C. M. Guldbergs lærebog). Deskriptiv geometri (Dr. O. J. Brochs lærebog kap. 1—2). Repetition.

Tegning. Modeltegning efter stereometriske legemer som prizmer, pyramider, cylindere, ringe, kegler o. s. v. samt forskellige sammenstillinger af disse. — Deskriptiv tegning.

Tillæg.

I.

Om fremgangsmaaden ved undervisningen i fremmede sprog.

1. Begynder-undervisningen bør hverken være ensidig theoretisk eller ensidig praktisk; det fremmede sprogs elementer meddeles stykke for stykke og i systematisk orden; men alt, som læres, indøves gennem praktisk anvendelse; oversættelse til og fra det fremmede sprog gaar stadig haand i haand med den grammatiske undervisning; i hele den udstrækning, som lærebøgerne tillader, sørger man for, at den del af kundskabsforraadet, som engang er tilegnet, stadig paany kommer til anvendelse, saa at man baade gaar jevnt fremad til ny kundskab og samtidig opfrisker og paany befæster det, som før er lært.
2. Fra første stund af maa der lægges vægt paa en rigtig udtale og paa sikker og flydende oplæsning. Det vil i denne henseende være nyttigt ofte at anvende nogle minutter af timen til at lade disciplene øve sig i at læse høit sammenhængende smaastykker, som læreren først (enten i samme time eller i den foregaaende) har oversat og derpaa oplæst for dem; især vil dette kunne gjøres med frugt i de sprog, som er nær beslegtede med vort eget, altsaa tysk og engelsk. En anden øvelse, som ogsaa kan være nyttig allerede paa et tidligt trin, er den at lære gode smaastykker, navnlig vers, udenad. Det vil altid være et gode at have en del smaa kjerne-stykker i hukommelsen, og begge disse øvelser vil bringe en ønskelig afveksling i den elementære undervisning og tjene til at vænne tunge og øre til det fremmede sprog.
3. I barnealderen maa vistnok det formelle være overveiende; men allerede fra første stund af maa dog opmærksomheden ogsaa fæstes ved indholdet. Selv læsebogens øvelsesstykker har, hvis det er en god bog, et reelt indhold, som kan give næring for børnenes aand, og som

derfor fortjener at lægges merke til; derved kan «sprogets kultur-indhold give kjød og blod til den grammatiske formalkundskabs benbygning», og det er en stor fordel ved den «theoretisk-praktiske» methode, at disse to sider af sprogstudiet straks fra begyndelsen kan gribe ind i hverandre.

4. Den fortsatte undervisning og indövelse i det formelle sprogstof bör i mellemklasserne og de höiere klasser saavidt muligt udskilles fra literaturlæsningen og henlægges til særskilte timer, hvori det rent sproglige studeres dels gennem grammatiklæsning, dels — og hovedsagelig — gennem skriftlige og mundtlige övelser.
5. Stilövelserne i de gamle sprog har ikke til maal at bringe disciplene til selvstændig at kunne udtrykke sig i disse sprog; men de er her som i alle sprog et uundværligt middel til at sikre og befæste kundskaben til grammatik og ordforraad og til at bringe sprogets eiendommelighed til levende tilegnelse*). Baade for de ældre og de nyere sprog gjælder det, at stilövelserne ikke for længe bör indskrænkes til korte eksempler paa de grammatiske fænomener, men saa snart som muligt ogsaa bestaa i lette sammenhængende fortællinger.**). Bedst er det, om man ved valg af stilopgaver kan slutte sig nær til det, som samtidig læses, saa at man faar anvendelse for de samme gloser, de samme grammatiske regler o. s. v., som nylig er behandlede i den mundtlige undervisning. De til disciplenes tarv nærmest svarende stilopgaver vil derfor en dygtig lærer bedst kunne udarbejde selv. Men tidens knaphed baade for lærere og disciple vil vel i regelen hos os gjøre det nödvendigt at benytte trykte stilövelser. Efterat læreren har rettet og i samtale med disciplene gennemgaaet stilene, bör de til den følgende time kunne mundtlig foredrage stilen feilfrit, naar

*) En udmerket pædagog (Nägelsbach) siger endogsaa: „man maa have skrevet i et sprog for at kunne læse en forfatter i det.“

***) For græskens vedkommende har det vist sig, at man med vor nuværende skoleordning med frugt kan give denslags stile allerede i slutningen af 1ste gymnasialklasse.

læreren foresiger dem den norske tekst *). Denne øvelse bør aldrig ved nogen stil forsømmes. Ved de sprog, der ligger vor eget nærmest, altsaa tysk og engelsk, bør disciplene i de høiere klasser øves i frit — 3: uden foresigelse af teksten — at gjengive paa det fremmede sprog indholdet af den fortælling, de har havt som stil.

6. De mundtlige øvelser bestaar fortrinsvis dels i retrovertering af de læste stykker, idet disciplene efter lærerens oversættelse stykke for stykke gjengiver paa det fremmede sprog det, som just er blevet oversat, dels i mundtlig oversættelse til det fremmede sprog af eksempler eller ganske lette læsestykker («mundtlig stil»). Denne sidste øvelse bør stadig drives i forbindelse med den grammatiske undervisning.

En øvelse, som ogsaa kan anbefales for et lidt mere fremskredet trin, i det mindste for de lettere sprog, bestaar i, at læreren forelæser en kort fortælling eller skildring i det fremmede sprog og derefter lader disciplene forsøge at gjenfortælle den paa norsk.

Hertil kommer endnu ved undervisningen i levende sprog øvelser, der gaar ud paa at forberede disciplene til at kunne tale sprogene eller i det mindste forstaa dem, naar de tales. Den første betingelse herfor er, at eleverne tidlig vænnes til at opfatte sproget gennem øret, og det vil derfor altid være en fordel, om læreren ved siden af grundig theoretisk indsigt tillige besidder færdighed i at tale det sprog, hvori han underviser. Han bør da lidt efter lidt gaa over til at bruge det fremmede sprog som meddelelsesmiddel til disciplene (i tysk kan dette begynde saa smaat i 3dje middelklasse, i engelsk i 5te, i fransk ikke førend i gymnasiet); i begyndelsen maa læreren oversætte, hvad han har sagt eller agter at sige; men efterhaanden som han merker, at disciplene forstaa ham, lader han oversættelsen falde bort. Senere kan han ogsaa lade disciplene forsøge selv at udtrykke sig i det

*) Dette bør vistnok ogsaa kræves af de disciple, som af en eller anden grund kan have været hindrede fra at skrive stilen, men som har været tilstede ved dens gennemgaaelse.

fremmede sprog, f. eks. naar de skal gjengive indholdet af et læst stykke, eller naar de har noget at spørge eller anmode læreren om. Man kan naturligvis ikke tænke at skulle bringe disciplene til nogen virkelig færdighed i at tale sprogene, hvilket heller ikke ligger indenfor skolens opgave; men som en forberedelse i den retning har dog saadanne övelser sin betydning, og da de — ligesaavel som de övrige mundtlige og skriftlige övelser i sprogens anvendelse — vil bidrage til at befæste den vundne theoretiske indsigt, vil de, naar de drives med tilbörlig begrænsning, ikke kunne hindre, men snarere fremme, hvad der maa ansees som hovedopgaven for skolens sprogundervisning.

7. Et vigtigt moment ved sprogundervisningen er sammenligningen mellem sprogene, först og fremst mellem det fremmede sprog og modersmaalet, men ogsaa mellem de forskjellige fremmede sprog indbyrdes. Ved undervisningen i et sprog og navnlig ved den grammatiske undervisning bör læreren nytte enhver leilighed, som naturlig frembyder sig, til ved en kort bemærkning eller gennem spørsmaal til disciplene at minde om de merkelige ligheder eller uligheder mellem det sprog, der just behandles, og andre sprog, som disciplene kjender. Saadan sammenligning vil tjene til at skjærpe opfattelsen af hvert enkelt sprogs eiendommeligheder og til at modarbejde den sammenblanding af forskjellige sprogs udtryksmaade og grammatiske love, som saa mange disciple let fristes til. I denne henseende vil man ogsaa ofte med frugt kunne anvende mundtlige eller skriftlige övelser i oversættelse fra et fremmed sprog til et andet (f. eks. fra latin til tysk, fra tysk til engelsk o. s. v.); dog maa, som sagt, sammenligningen med modersmaalet være hovedsagen, og fra dette bör al sprogundervisning i skolen tage sit udgangspunkt.

8. Ved forfatterlæsningen bliver, eftersom man skrider lærgere frem, indholdets tilegnelse mere og mere hovedsagen. Man maa ikke læse de store forfatters verker paa samme maade, som man læser en læse- eller övelsesbog, ikke benytte dem som blotte midler til ind-

övelse af grammatikalsk og leksikalsk kundskab; paa den maade vilde literaturlæsningen kun give en meget ensidig aandsføde, og man vilde forholde disciplene noget af det bedste, skolen kan give dem. Meget mere maa læreren 1) altid være opmærksom paa, at ikke indholdet for disciplenes bevidsthed taber sig og bliver borte i massen af de sproglige detaljer, og 2) vejlede dem ogsaa til indholdets opfattelse og tilegnelse.

9. Under literaturlæsningen paa det høiere trin bör der alt-saa i regelen ikke forekomme mere af grammatisk eller leksikalsk analyse, end det er nödvendigt for at sikre sig, at disciplene sikkert og selvstændig har forstaaet det, som læses; den rette forstaaelse og tilegnelse af indholdet maa her være hoved-opgaven.
10. At discipelen har forstaaet og tilegnet sig det foreliggende pensum, vil især vise sig deri, at han kan oversætte det godt. Undervisningens nærmeste formaal maa alt-saa her være oversættelsen. Det maa ikke tillades nogen discipel at blive staaende enten ved en urigtig eller en smaglös eller en hakket og usammenhængende oversættelse. Der maa ikke oversættes mere frit, end det er nödvendigt, men heller ikke saa bundet, at man gjør vold paa modersmaalet: oversættelsen maa være i höieste grad korrekt, saa at baade forfatterens tanker og, saavidt muligt, hans stil kommer til sin ret i gjengivelsen; men de bör gjengives i et sprog, som virkelig er vort modersmaal, simpelt, naturligt og ikke opblandet med fremmede udtryk eller konstruktioner. Oversættelsen skal derfor ogsaa være en övelse i umiddelbar sammenligning mellem det fremmede sprog og vort eget; den skal tjene til at udvikle, ikke til at udskjæmme disciplenes sans for et rent og godt norsk. Det er derfor ogsaa af stor vigtighed, at læreren forud er paa det rene med, hvorledes han selv vil oversætte hvert enkelt sted, saa han ikke skal give disciplene et daarligt eksempel ved at famle efter udtrykkene og kanske ofte blive staaende ved en gjengivelse, som ingenlunde tilfredsstillter ham selv.
11. Oversættelse og fortolkning maa ikke röres sammen; meget mere bör oversættelsen fremtræde som

fortolkningens resultat, som dens «blomst». — For at sikre den rette forstaaelse maa der vistnok adskillige grammatiske, leksikalske, historiske, tildels ogsaa stilistiske og andre forklaringer til, og en større eller mindre del heraf — alt efter klassens standpunkt — bør vistnok være gjenstand for eksamination; men denne analyse maa ikke mere end höist nödvendigt afbryde oversættelsens gang og forstyrre dens sammenhæng; læreren bör endogsaa, saavidt muligt, undgaa at afbryde den, som oversætter, med rettelser, i det mindste ved andengangs oversættelse (se nedenfor § 13); en oversættelse, som idelig afbrydes, bliver usammenhængende og kjedsommelig og vænner desuden disciplene fra istedenfor til at udtrykke sig i et rent, sammenhængende og flydende sprog. Derfor bör alle de rettelser, som paa nogen maade kan udsættes, først komme bagefter, naar det hele stykke er oversat. Ved den sidste (endelige) oversættelse bör der overhovedet ikke trænges saa mange rettelser; oversættelsen vil nu gaa mere let og flydende, og indtrykket saavel af form som indhold vil blive et andet og bedre end ved første gangs oversættelse (forud for analysen), hvor ofte en hel del uheldige forsøg er nundgaaelige.

12. Dagens hele pensum bör oplæses og oversættes i sammenhæng — uden afbrydelse af mellemkommende fortolkning eller analyse. Man maa ikke mere end nödvendigt opløse teksten i smaastumper; thi deraf er fölgende, at enten faar disciplene intet indtryk af sammenhængen, modtager ingen belærelse og aandelig befrugtning af indholdet, eller ogsaa maa læreren ofre urimelig megen tid paa atter at samle for dem det saaledes sönderplukkede og bringe sammenhængen til deres bevidsthed. Allerede det, at et verk maa udstykkes i meget smaa lekser, lægger vanskelighed i veien for en frugtbar opfattelse af indholdet; men denne vanskelighed, som dog kan overvindes, bliver i höi grad föröget, hvis ogsaa den enkelte lekse udstykkes i smaastumper, saa disciplene aldrig faar læse og oversætte eller höre oplæst og oversat endog blot saa meget som en halv eller en hel side i sammenhæng.

13. Til at fremme tilegnelsen af indhold og sammenhæng og til at befæste det læste er det, især ved de gamle sprog, af stor nytte, at man i hver time lader den foregaaende times pensum oversætte om igjen; her maa der da stilles temmelig strenge fordringer til en rigtig og flydende oversættelse.
14. Ogsaa oplæsningen har stor betydning. Ligesom man ikke kan oversætte godt uden fuldstændig at have forstaaet alle enkelthederne, saaledes kan man heller ikke oplæse teksten godt eller blot med nogenlunde rigtigt udtryk uden at have tilegnet sig den saaledes, at man kan oversætte den flydende og sikkert. Og læreren bør lægge stor vegt paa, at teksten læses ordentlig, d. e. meningsrigtig og med saa korrekt udtale, som muligt. Der bør saaledes, naar der læses sammenhængende stykker, ligesaavel gives karakter for oplæsningen som for oversættelsen og fortolkningen. Hvert af disse tre momenter bør i undervisningen fremtræde med lige selvstændighed.
15. Det følger af det foregaaende, at eksaminationen i de gamle sprog helst bør foregaa i følgende orden:
1. Oversættelse (og oplæsning) af «den gamle lekse» (se ovenfor § 13).
 2. Oplæsning og oversættelse af den nye lekse.
Til oversættelsen kan ogsaa slutte sig mundtlige øvelser i retrovertering, indövelse af gloser o. s. v. (se ovenfor § 6).
 3. Analyse af den nye lekse. (Her eksamineres der i regelen kun om det, som læreren efter sit kjendskab til disciplene finder det nödvendigt at spørge om for at sikre sig, at teksten er rigtig forstaaet; paa det lavere trin maa dog denne analyse, især i de gamle sprog, ogsaa omfatte gennemgaaelse af ord og former.)

Det er en selvfølge, at eksaminationen i hvert af disse tre stykker kan og bør fordeles paa flere disciple, uden at dette i nogen betydelig grad afbryder sammenhængen. Det er ikke nödvendigt for at kunne give en discipel karakter at eksaminere ham i mere end et af de tre, analyse,

oversættelse eller oplæsning. Analysen kan forøvrigt ogsaa foregaa paa den maade, at man ikke eksaminerer nogen enkelt, men retter sine spørmaal til den hele klasse og i idelig veksling lader snart den ene, snart den anden svare.

16. Det er ovenfor (§ 8) nævnt, at disciplene maa veiledes ogsaa til indholdets opfattelse og tilegnelse.*). Der kan ikke gives almindelige regler for, hvorledes dette bør ske, da der maa blive stor forskjel efter disciplenes alder og modenhed og efter forfatterens beskaffenhed; hovedsagen er, at læreren selv har ret tilegnet sig den forfatter, som han underviser i, saa han altid med lethed kan sætte disciplene paa det rette standpunkt, samle enkelthederne til mere omfattende oversigter og hist og her, eftersom naturlig leilighed frembyder sig, kort og greit pege paa de mest krrakteristiske træk af skjönhed eller af tankedybde eller af træffende fremstilling o. s. v.
- Vistnok er en god og sammenhængende oversættelse hovedmidlet til opfattelse af indholdet; men disciplene behöver dog ogsaa en del saadanne fingerpeg, som læreren let vil finde anledning til at indskyde der, hvor de passer bedst og trænges mest. Under gjenningaaelsen af den nye lekse maa han dels selv meddele, dels veilede disciplene til at finde de nödvendige realoplysninger af historisk, geografisk, mythologisk eller andet indhold. (Ved læsningen af historiske verker bör disciplene have kartet liggende for sig og der finde de steder, som nævnes.) Ogsaa om forfatterens person og literaturhistoriske betydning maa disciplene — alt i forhold til sin modenhed og modtagelighed for denslags kundskab — faa nogen oplysning; saadanne oplysninger bör, saavidt muligt, meddeles under selve forfatterlæsningen ved de steder, som giver naturlig anledning dertil. Med megen nytte vil man kunne lade de ældre disciple selv forsöge mundtlig eller skriftlig at fremstille indhold og tankegang enten i et helt verk eller i større afsnit deraf. Paa det överste trin bör der gives disciplene en sammenhængende

*) Dette gjælder naturligvis ligesaa fuldt for undervisningen i nyere sprog som i de gamle.

oversigt over litteraturens hoved-epoker og vigtigste personligheder.

17. Det pensum, som opgives til den følgende time, maa paa de lavere trin gjenennemgaaes forud med disciplene. Dette bør, naar tiden ikke er altfor knap, gjøres paa den maade, at man lader disciplene selv arbeide sig gennem til forstaaelsen, idet læreren kun giver den nödvendige retledning; herved vindes, at man sikrer sig selvvirksomhed fra disciplenes side, borttager fristelsen til at benytte uforstandig eller forbuden hjælp udenfor skolen og endelig lærer dem, hvorledes de bör gaa frem i hjemmet. — Saa længe man benytter denne form for gennemgaaelsen, vil der vel sjelden kunne blive tid til den i § 13 omtalte daglige gjentagelse; men den er i dette tilfælde ogsaa mindre nödvendig. — Senere, eftersom kundskaben og færdigheden bliver større og lekserne længere, maa den forberedende gennemgaaelse indskrænkes til, at læreren fortæller indholdet af det stykke, som skal læses til næste gang, samt — fremdeles, saavidt muligt, i samtalens form — forklarer de udtryk og vendinger, som frembyder særegen vanskelighed, og meddeler de nödvendige realoplysninger; at læreren paa forhaand oversætter det hele pensum for disciplene, er en nödhjælp, som altid har store betænkeligheder, og som i ethvert fald kun bör anvendes ved vanskelige forfattere. — I de lettere sprog og med de lettere forfattere vil efterhaanden al gennemgaaelse forud kunne falde bort; dog kan det ogsaa paa skolens höiere trin undertiden være at tilraade — dels som nyttig övelse, dels for at skaffe nogen lettelse i disciplenes hjemmearbeide —, at man lader dem forsöge ex tempore at oversætte den nye lekse. Under gennemgaaelsen kan vistnok læreren, om han saa synes, tillade disciplene at gjøre smaa optegnelser; men det bör være dem ubetinget forbudt at nedskrive oversættelsen; dels drager nemlig dette opmærksomheden bort fra lærerens ord, dels bliver en saadan oversættelse gjerne unöiagtig og fuld af misforstaaelser, dels endelig skal disciplene ikke lære en oversættelse udenad; deres oversættelse af leksen skal nemlig ogsaa være en taleövelse.

18. Nogen anden repetition af det læste end den i § 13 omtalte daglige gjentagelse bør i regelen ikke finde sted undtagen ved de vanskeligere forfattere og i det øiemed at bringe indholdet til samlet tilegnelse. Repetition for eksamens skyld maa overlades til disciplene selv; i afgangsklasserne vil det dog være nødvendigt at repetere de græske og de vanskeligere latinske forfattere, som skal opgives til den forestaaende eksamen.
19. Sluttelig fremhæves vigtigheden af, at der ved undervisningen i de forskjellige sprog hersker den størst mulige overensstemmelse i benævnelser, inddelinger og regler; det er derfor nødvendigt, at enhver lærer i en højere klasse nøie kjender den terminologi, som bruges i de lavere klasser eller ved de andre sprog, og overhovedet er opmærksom paa alt, som kan tjene til, at de forskjellige sprog bliver hverandre til gjensidig støtte i undervisningen. Særskilt merkes, at al undervisning i sprog tillige bør tjene undervisningen i modersmaalet; derfor bør ogsaa læreren i fremmede sprog paase iagttagelsen af de af skolen godtkjendte grundsætninger for modersmaalets udtale og skrivemaade.

II.

Om fremgangsmaaden ved undervisningen i tegning i middelskolen.

2den til 4de middelklasse.

1. Tegning efter ret- og krumlinjede geometriske planfigurer samt grundrids af lette tekniske former.
Naar læreren har gjort eleverne bekendt med den valgte opgave, udfører han denne paa tavlen ved hjælp af kridt eller pastel. Disciplene benytter ikke blyant, men pen. Allerede efterat læreren har afsat de første og til arbeidets lettelse nødvendige hjælpelinjer, begynder disciplene sit arbejde og fortsætter hermed, eftersom opgaven under lærerens haand lidt efter lidt udvikler sig. Er det første udkast færdigt (hertil benyttes yderst svag

tusch-tinte), bliver arbeiderne gennemseede og underkastede de nødvendige rettelser, hvorefter de rigtige linjer optrækkes med mørkere tusch. Forat de flinkere elever, der før de andre bliver færdige med sine arbejder, ikke skal sidde ledige, kan man lade dem nærmere udføre tegningen ved skravering, overlægning med farvetinte o. s. v.

2. Hukommelsestegning.

Som opgave i hukommelsestegning anvendes som oftest forhen udførte motiver, hvorved denne øvelse ogsaa vil have betydning som repetition af de i aarets løb gennemgaaede arbejder.

5te til 6te middelklasse.

Tegning efter ornamenters samt konstruktion af simple fritstaaende legemer, der udføres i oprids og grundrids.

Læreren vælger et eller andet motiv i et ornament, i begyndelsen helst antikt, saasom disse ved sine strenge symmetriske former lettest lader sig opfatte af eleverne, paa samme tid som læreren ved deres anvendelse vil have lettere for at gjøre dem de i deres arbejder forekommende fejl indlysende. Efterat motivet — et bæger, en palmette, spiral eller lignende — er udført paa tavlen, begynder eleverne sit arbejder, følgende den af læreren anvendte fremgangsmaade. Læreren maa hverken under tegningens løselige udkast eller under den senere udførelse rette anderledes end ved at paapege forskjellen mellem disciplenes tegning og den paa tavlen udførte og derved holde eleverne til stadig at sammenligne disse med hinanden. Først da, naar eleverne er rykkede saa langt frem med sine arbejder, at en videre vejledning ikke vil bringe dem til at komme opgaven nærmere, foretages korrektur, hvorefter tegningen optrækkes og udføres ved skravering eller tintelægning.

Til konstruktions tegning anvendes foruden stereometriske legemer simple teniske gjenstande. Modellen stilles saaledes, at den bliver synlig for hele klassen, hvorefter dens forskjellige dimensioner bliver opgivne af læreren. Tegningen, hvortil benyttes passer og linjal, udføres i horizontalplan og vertikalplan.

III.

Om fremgangsmaaden ved undervisningen i regning i middelskolen.

1. Undervisningen i middelskolen sætter som sit maale: under fuld forstaaelse af de udførte operationer at bibringe sikkerhed og færdighed i regning med hele tal og brøk og anvende disse paa opgaver fra det daglige liv. — Den søger at lægge et sikkert grundlag, paa hvilket man med tryghed kan bygge videre, men omfatter ikke saadanne beregninger, som har en mere speciel anvendelse; den befatter sig saaledes ikke med den egentlige handelsregning.
2. Regneundervisningen søger at naa dette maal dels ved udvikling af regningsarternes teori, dels ved regneøvelser. — En fuldstændigere forstaaelse af regningsarternes teori kan ikke ventes for henimod afslutningen af middelskolens kursus, efterat den mathematiske undervisning er traadt supplerende og støttende til undervisningen i praktisk regning; men det er af vigtighed, at man paa ethvert trin af undervisningen ikke blot søger at opnaa en mekanisk færdighed, men ogsaa stræber efter at bibringe eleven forstaaelsen i den udstrækning, som betinges af hans modenheds-standpunkt. Ved denne side af undervisningen tilsigtes en udvikling af elevens logiske sans og en skjærpelse af hans tænkning, der paa samme tid er af betydning for undervisningens rent pædagogiske formaal og for opnaaelsen af sikkerhed og dygtighed i praktisk regning. En temmelig høi grad af rent mekanisk færdighed kan vistnok opnaaes, uden at læreren behøver at gjøre regningsarternes betydning forstaaelig for eleven; men det tør ansees sikkert, at en saadan færdighed uden tilsvarende forstaaelse ikke dygtiggjør eleven til selvstændig lösning af opgaver, hvorved dens værd i praktisk hen-seende for en stor del vil være tabt.

3. Regneövelserne bestaar dels i hovedregning eller mundtlig regning dels i skriftlig regning. — Herved tilsigtes sikkerhed og raskhed i den mekaniske behandling af tallene samt opövelse af elevens skarpsindighed i lösning af opgaver.

Naar en ny regningsart eller beregningsmaade er gennemgaaet af læreren, er den mundtlige regning det bedste middel til at kontrollere tilegnelsen af det nye stof og til indövelse af det lærte. — Naar læreren har sikkerhed for, at hele klassen vil kunne følge med, lader han eleverne regne i hovedet og forlanger blot at faa opgivet resultatet; men naar han finder, at en opgave volder vanskeligheder, benytter han sig igjen af den mundtlige regning, idet han lader en eller flere af eleverne regne opgaven hoit.

Hovedregningens nytte ligger deri, at den trækker eleven til at samle hele sin opmærksomhed paa den foreliggende opgave og derved udvikler hans omtanke og snarraadighed. Den er saaledes af overordentlig stor betydning for undervisningens praktiske udbytte; men da den er anstrængende for eleverne, bör den ikke drives for længe paa engang, vistnok ikke over en halv time.

I forberedelsesskolen opnaaes allerede en temmelig stor færdighed i hovedregning; det er af vigtighed, at denne færdighed ikke taber sig i middelskolen, hvilket man let er udsat for, idet undervisningen breder sig ud over et større felt. — Det bör derfor være magtpaaliggende for lærerne i matematik og regning gennem hele middelskolen, men fornemmelig i de tre nederste klasser, at ofre saamegen tid paa hovedregningen som muligt.

4. Den skriftlige regning kan dels foregaa paa vægtavlen med ledsagelse af hele klassen og under lærerens öieblikkelige kontrol, dels paa egen tavle og i opgavebog. — Efterat læreren dels ved mundtlig examination og dels ved regning paa vægtavlen har sikret sig, at en langt overveiende flerhed af klassens disciple er inde i det foreliggende emne, giver han opgaver til udförelse af hver elev særskilt paa egen tavle. — Da der i et fag som

regning altid vil være stor forskjel paa den grad af fær-dighed, som disciplene er i besiddelse af, er det af betydning, at læreren foruden et bestemt antal methodisk ordnede opgaver, som skal gennemgaaes af alle, tillige har i reserve en del opgaver til brug for de flinkere elever. — Det er en væsentlig lettelse ved undervisningen, at enhver discipel er i besiddelse af en opgavesamling, som er righoldig nok til i det mindste at tilfredsstille det første af disse krav. — Til opgavesamlingen maa endvidere stilles den fordring, at den foruden eksempler til øvelser i talregning ogsaa indeholder talrige opgaver, der i sig selv har interesse og som er skikkede til at skjærpe elevens praktiske sans og omdømme.

Ved siden af tavleregningen drives ogsaa paa regning i opgavebog baade paa skolen og i hjemmet. — Fra 4de middelklasse og opover regnes udelukkende i opgavebog. — Et meget væsentligt hensyn er det, at eleven herved vænnes til orden ved udførelsen, og at opstillingen er af den beskaffenhed, at man faar en god oversigt over de udførte regneoperationer.

5. Undervisningens maal er først og fremst at opnaa sikkerhed. En langsom fremadskriden er derfor absolut nødvendig, og grundreglerne maa være fuldstændig indøvede, før man indfører lettelser i regningen. »Kneb« maa indføres med varsomhed og forstaaes, før de anvendes. Øvelser i hurtigregning i hovedet er nyttige og vækker kappelyst hos eleverne, men maa anvendes med moderation.

6. Til grund for regneundervisningen i middelskolen lægges »Praktisk regnebog« af Ole Johannesen.

Ved optagelsen i 1ste middelklasse maa eleverne forudsættes at have gennemgaaet de fire regningsarter med hele ensbenævnte tal, men til bedre befæstelse i det lærte anvendes de første maaneder af skoleaaret til repetition. — Dette er saameget mere nødvendigt, som denne klasse ofte vil indeholde mange nye elementer, indkomme fra andre skoler og tildels underviste paa forskjellig maade, saa at der vil behöves nogen tid til at arbejde

klassen sammen. — Udtrykket »ensbenævnte« tal istedenfor det tidligere anvendte udtryk »ubenævnte« tal antyder, at man her ligesom i forberedelsesskolen stadig forbinder en benævning med tallene. — Man holder sig her blot til de højere talenheder; indførelsen af decimale enheder maa paa dette trin ansees som aldeles utilraadelig. Regningen med benævnte tal begyndes derefter i 1ste middelklasse og beskjæftiger sig fra først af blot med nogle faa af de almindeligste enheder. — Der trækkes ikke nogen skarp grænse mellem behandlingen af enheder med decimal og enheder med indecimal inddeling; navnlig bruges ikke decimalkommaet. — Idet eleverne nu faar sikkerhed i de almindelige regler for omgjøring af benævning, vil lettelsen i at regne med det metriske systems enheder let falde dem i øinene.

7. I 2den middelklasse anvendes de to første maaneder til fortsatte øvelser i de fire regningsarter med hele tal, hvorpaa brøkrengningen tager sin begyndelse. — Indøvelsen af den almindelige brøklære gennemføres i samme udstrækning som for indførelsen af det metriske system. Den almindelige brøk har nemlig endnu den samme betydning i det praktiske liv som for og danner det naturlige grundlag for regningen med decimalbrøk. Alene hensynet til det rige stof, som dette afsnit af regnelæren frembyder, den anledning, det giver til udvikling af elevens sans for talfænomenerne, og den store variation af opgaver, som her frembyder sig, gjør, at skolen maa holde paa en grundig gennemgaaelse af den almindelige brøklære. — Man gaar ud fra, at indøvelsen af brøk medtager mindst et skoleaar, og medens man i 2den middelklasse i det hele taget vil have gaaet brøkkurset igjennem, anser man det nødvendigt ogsaa i 3dje middelklasse at anvende en del af tiden paa almindelig brøk, inden man gaar over til decimalbrøk.
8. Med tilknytning til den almindelige brøklære gennemgaaes derpaa i 3dje middelklasse decimalbrøk. Decimalbrøken som en naturlig udvidelse af titalsystemet paa vises, ligesom her ogsaa er stedet for en fuldstændigere

gjennemgaaelse af det metriske system, hvis sammenhæng med talsystemet nu vil kunne forstaaes.

Til pensumet i 3dje middelklasse hører endvidere enkelt og sammensat reguladetri. Reguladetri udføres ved reduktion til enheden. Forud for den egentlige reguladetri gaar opgaver i multiplikation og division af benævnte tal, fremsatte i reguladetri-opgavens form. — Fremgangsmaaden ved reduktion til enheden vil bevirke, at man ikke behøver at gjøre nogen skarp grænse mellem ligefrem og omvendt reguladetri, og at den sidste ikke vil volde nogen særdeles vanskelighed. — Med den enkelte reguladetri forbindes ogsaa øvelser i simpel rente. Sammensat reguladetri indøves ligeledes ved reduktion til enheden og giver en ypperlig anledning til at kontrollere forstaaelsen og tilegnelsen af metoden.

9. I 4de og 5te middelklasse kræver arbeidet med matematikken (bogstavregning og geometri) saamegen tid, at den egentlige praktiske regning træder mere i baggrunden. Ved gennemgaaelsen af arithmetiken vil eleverne her opnaa en bedre forstaaelse af regningsarterne, uden at deres regnefærdighed imidlertid paa nogen maade behøver at lide. — Naar der saaledes i 4de middelklasse ikke kan afsees særskilte timer til praktisk regning, saa er dette ogsaa mindre nødvendigt, fordi undervisningen i arithmetik for en stor del beskæftiger sig med taleksempler og specielt med øvelser i brøk og decimalbrök. I 5te middelklasse anvendes derimod særskilte timer til gennemgaaelse af procent- og renteregning samt praktiske øvelser, som staar i forbindelse hermed.
10. I 6te middelklasse anvendes en time egentlig til praktisk regning. Man repeterer reguladetri (enkelt og sammensat), fremdeles ved reduktion til enheden, men man opskriver ikke nu de suksessivt foretagne reduktioner, resultatet udføres straks i brökform med angivelse af de nødvendige regninger. — Simpel rente behandles mere udtømmende, og i forbindelse hermed medtages diskonto og rabat. — Til den praktiske regning kunde ogsaa henregnes øvelserne i logaritmeregning, der imidlertid dri-

ves i matematik-timerne; hermed forbindes opgaver i sammensat rente og rabat. — Det er her mere end i nogen anden klasse af vigtighed, at disciplene öves i lösning af praktiske opgaver af blandet natur, afpassede efter den större grad af modenhed, som de nu maa antages at være i besiddelse af. — Der holdes strengt paa en ordentlig og forstandig form ved udførelsen af denne slags opgaver.

Trakt hos W. C. Fabritius

